

LUKARZI EHVARU YA WORZO 1

1 To nε rzai rzai ja hwato hwa ma emeya O li rzaᅅga monᅅngeli mo hweya hwe ma gbεεε o tiiteni yazu, **2** Na oma i maᅅgbaahwe na hwaᅅga ema Hwa ma ukeya mbonᅅgi o hwewoteli naa εwᅅ hwa ma okole eya ya Lohwa. **3** O enᅅanεε tᅅ nε mbiti na nᅅkirzε gbaamu hweya hwearzε, o hwewoteli e ma hwe gbaamu na imba o li o tileya mene meyaᅅgo rzilili. O wa Yuume Teohvilurzi, **4** Ema e hwiye e jᅅke li hvomεε Hweᅅge hyeya o ma okohwεε

HWEOHWELI WHE WHEYAELI WHE AMA YOYANIRZE WA BAATIRZI

5 O hweyu hweyama Helodε Mokaneli wa Yudea, O ma hwe moohweli wa eya ya Lohwa a ma hwεεhwe Rzakaleya. Wa lihwende la Abija, a ma hwa molana wa mbiiya yama Aloni, Lina leni li ma hwe ndi Elirzabeti. **6** Hwahwakε wha ma hwe hwataneli o worzo wo Lohwa. Hwa ma uta imbenda na meeka, hwa rzi hwεε tᅅ mεhwεε o worzo wo Lohwa; **7** Ndi hwa rzi hwεε tᅅ ᅅmana, Ehwanja Elirzabeti a ma hwe ndi yomba, Ndenᅅa hwahwakε hwa ma hwe ndi hwaluni hwa hwato. **8** Wunya wᅅkᅅ ema lihwende lama Rzakaleya li ma hwe o e wolo ya Lohwa na moohweli wa hwelingε O worzo woma Lohwε; **9** Li hvayaa na εεε ya hwaohweli hwa hwelingε mᅅ ndi a ma hvᅅrzᅅwᅅ li kpeeya O ndawo ya Lohwa, li rzeε e rzunᅅε. **10** E ᅅgidi ya hwato yarzε e ma hwe o likanε, O ewoka e hvonda ema ama hwe li rzeε e rzunᅅε. **11** Zrii e aᅅgeli ya Lohwa e mo wurzeya. **12** Rzakaleya a ma tama e hvonda ema ama εε e angeli Rzii a Lembeya wᅅᅅgo. **13** Enᅅe aᅅgeli rzii e mo ohweya ema: "O rza oka wᅅᅅᅅ Rzakaleya, Ehwanja likanε lanᅅᅅ li ma hweyahwa. Joojiye Wanᅅᅅ Elirzabeti a o nyaeya ᅅmana wa mumnyana. O mo hwεε ndi Yohwanirzε."

Ɖmama wa munyana. Lina leni li hwe ndi Yerzu. **32** A o hwe ndi Mondene a aka, hwarze A hwelēhwe ndi e Njmana wa Lohwa li karzami Taata Lohwa a mo ongba likaneya lama rzanje Dahwiti; **33** A kaneya e ndawo yama Yakohvo hvokohvoko. Ndenja likaneya leni li rza hwene lirzuku. **34** Rzii Maliye a ijowa e angeli ama, "Na ene eya e gbene, na hweli ndi momboko mo ngoko"? **35** E angeli rzii e mo alahwe ema, "Elinge ya wotani e o jaeya Ndenja e nginya ya Lohwa e o hwanda. Wenga e njmana a o nyiyahwa a hwelēhwe ndi Wotani E njmana wama Lohwa." **36** O joko njmanyoko Elirzabeti Mohve a liti njmana wa munyana ngbende motohwa naanje, mo ema a ma hwelēhwe yomba. **37** Ehwanja to eya e rza aka e nginya ya Lohwa. **38** Rzii Maliye a mo alahwe ama; "na hweli ndi mogbeeli wama Taate; Inye e gbene na imba na oma o ohwi." Rzii e engeli e ene e yeni. **39** O hwenje hweyu Maliye a ma teme rzii a ene Karzi karzi o ekome ya mooli o mbowa ya Yuda, **40** rzii a kpeeya o ndawo yama Rzakaleya A koko Elirzabeti. **41** E hvoda Elirzabeti ama hweye ikomi jama Maliye njenge mo njmana moma engowe o lunja lama Maliye Elirzabeti ama onda na elinge ya wotani, **42** rzi a te morzeya na monyengi, "Moname na owa o tiiteni ya hwalana Moname mo hwe na e njmana a hweli o lunja lanjo." **43** "Mame ndenja na njmbahwi e luhwe nanu e? Ema e nyango yama ma Tate a no jelele e?" **44** Na oma ikomi njango i uki o mato mami, Njenge mo ma a engowe na monyengi; **45** Moname na o ngo ema a loko Ema mame Tate ama mo ohweya e gbeyene.

MORZOKO MO MA MALIYE

46 Maliye rzi ao hwa ama, Elinge yami e karze Tata, **47** njmema njmami hve mo oki monyengi na Lohwe mongirzeli wami. **48** A onjele li arzihwirze la mogbeli weni O enganele liwoteya nange, matumba marze ma o no hwelē ndi ongo a namirzewe, **49** ehwanja ongo akarzaami ama no gbeeya hweya hwendene Wotani wohweli na liina leni. **50** Iili jeni I

mo jongirze O ndawo yama moohveli weni Dahwiti 70 Na oma ama o hwe o wana ja hwagbeli hweni hwa kohwa 71 E ma jongirzεhwe o hwaokoeli hwarzu Na oma a ma hwannga ema hwa jo kou 72 O li uημελε iili ema a ma kakενε hwaa Tate Ndennga o lonγελε wotani wo likakενε leni. 73 Hwei ema ama ate na Rzanngoarzu Ablahamu 74 o li jonmba irzɔ Ema janji o maa ma hwakoeli hwarzu Limo gbeeya e rzi hwe tɔ wonɔ. 75 O wotani na litεμε ehvehve O worzo hweni hweyu hweyarze hwe lonγε larzu, 76 ndennga owa ηmanami. O hwελεhwe ndi moohweli wama Onngo Akarzami laka hwarze O loma li εnde o worzo o lirezeya e njiya yama Tate. 77 O linmba lihwiye ema longirze Hwato hweni na lihwa lakirze meyohwe meyawu, 78 li akeya na iili jama Lohwa larzu Ehvonda wunya wojo taneya ema wo uweya o ηmanyu 79 o li jonmba ημενεeni o hwannga hwa liyai o jititi; Na o elinge ya kpeli o liελε matanga marzu o njeya ya eyɔλε." 80 Ndennga e ηmana a ma onnga rzi a imbama o elinge Ama hwe o liwenja nateε eyu. Ema ama uημελε Irzaeli.

LUKARZI HWEHVARZU HWEHVAKε 2

1 O hwenge hweyu kairza Agurzi ama akελε njambe ema, hwato hwarze o rze ya likaneya la Lomani hwa anghawe 2 Ini janji ndi i ma hwe e jaa worzo ehvonda Kpilinurzi ama hwe E mokaneli wa Rziliya 3 Hwarze hwa ma εnde o li anghawa. Moto te o lihwende leni. 4 Yorzehvi hve a ma uweya o Narzaleti e mbowa ndενε ya Galileya li akeya o Yudea. E mbowa yama Dahviti e hwελεhwe Betilehemi e hwanja ama hwe ndi o motende mo ndawo yama Dahwiti. 5 O li anghawa na Maliye ewanda yeni 6 Ema ama rziirze; Ehvonda hwa ma hve angha liyali li ma molembε 7 Rzi a nyia e ηmana weni wa worzo wa munyana. A ma mo lingeλε ndi hwehvahve hwe maatu ma whami. Rzi a monangeλε o ewoki, eki ema hweembe hwema nyɔeya malihwa. Ehwanja o rzihwe ehvolo o teni ya ndawo ya hwaeni. 8 O ma hwe hwaɔngeli hwa mελεngu enge erzooka Hwa mɔngeya

lihwemba lawu wuu o ewoka. **9** E Angeli yama Tate ema hwa wurzeyā rzi ḡmeneni moma Tate moma hwe o titeni ya wu. Wha ma onda na wṡḡṡ, **10** Rzi e Angeli e hwa ohweya ema, "Erza oka wṡḡṡ; ṡḡṡṡe." Na yo janeli di mēendi me gbamu me mṡnyengi mo ndene Ema mo jeeya hwatao hwarze, **11** Yawono o mbowa yama Dahwiti E Moḡgirzeli a yahwi a hwēlēhwe ndi Kilirzito Tate. **12** Ene ehwe ndi emeneni na inyṡyu uḡma e ḡmana a liḡlēhwe ndi na hvehvahve hwe maatu Yu uḡma a nanḡlēhwe o ewoki." **13** O woteme teme mondenge mo ma uweya o ḡmanyu li uḡma e Angeli Li eka Lohwaē ema, **14** "Eluhwe na Lohwe Akarzami Ndega eyṡle orze na hwato ema mṡ a okani mṡnyegi." **15** E hvonda i Angeli i ma timbe o ḡmanyu ya Lohwa Hwa ṡḡḡeli hwa mēlēḡu hwa ma aohwanēle mṡkṡ na ṡnei ema, "Inye jende o Betelehem o li ene ene eya e gbeyeni Ema Tate a jo hwilei" **16** Hwa ma ende karzi-karzi Rzi hwa uḡma Maliye na Yorzeḡvu Na e ḡmaḡa a nanḡlēhwe o ewoki. **17** Hwa ma ene nanu, hwa ma hwile hwarze mame e ma wohwahwele lihvomene o no ḡmana: **18** Hwarze hwa ma hweya, hwa ma tama lihweya Mame hwaṡḡeli hwa mēlēḡu hwa ma wohweya **19** Maliye a ma uta hwene hweya hwe arze o ḡmema ḡmeni **20** Hwaṡḡeli hwa mēlēḡu hwa ma timba na mṡnyengi Leka Lohwe o mame hwa ma hweye na li ene Na oma ema wohwahwele **21** Hweyu wambi hwe ma uke ema hwa ma ende e ḡmanaehwa ma mo hwēle Yerzu, lina e Angeli e ma mo ḡḡbe ndenḡa a e litahwa o luḡḡa. **22** E hvonda litanirzeḡwe lawu ema uke Na oma e mbenda yama Morze yo ohwi, hwa ma mo endene o Yelurzalem o li mo ḡḡmba Tate, **23** na oma e tilahwi o mbenda yama Tate ema: "Tṡ ima ḡmana wa munyana ema alihvowi luḡḡa, a hwēlēhwe wotani (na) oma Tate." **24** Ndenḡa o li ḡḡmba jahweya na oma E mbenda yama Tate e ohwi "Maahva ma mbenḡa ja ndawo." **25** Oma hwe munyana o Yelurzalem Lina leni li ma hwe ndi Rzimṡni, A ma hwe wotani wo jṡke, A ma ambēlele hwenamirzeli hwe wonya Irzaeli Eliḡe ya wotani e ma hwe na mṡ. **26** Eliḡe ya wotani

e ma mo hwile ema a rza ene kpeli Natee a ene Klirzito wama Tate. **27** Na oma Elinge e ma mo komele ama ende o ndawo ya Lohwa; E hvonda e rzanjo na e nyanjo hwa ma jaane nmana awu Yerzu o limo gbeeya na oma eme na embenda ema ohwe; **28** A ma mo wowa o maa meni rzi a eka Lohwe ama: "Na oma eya yanjo ya ohwi, **29** "Tata nanje hweme e mogbeli wanjo a ende na eyole **30** E hwanja mirzo mami ma ma ene li ongirze lanjo **31** E ma o rzekeli o worzo wo hwato hwarze, **32** etulu o li unmele ewo hwa jititi ndenja jeka na hwato hwanjo Irzael." **33** Rzae na nyanje hwa ma tama O mame e ma e ohwahwa li hvomene e nmana. **34** Rzimoni ama hwa namirze rzi a ohweya e nyanjo yeni Maliye ama: onjo te, ono nmana a rzekahwele ndi hwe kpeeli na hwetemele hwe rzai o Irzael Ndenja emenei ema yo ohwahwi limo hvomene, **35** Ndenja e rzob hve yo unma elinge yanjoma maluteya ma rzarzai me nmeema me o aunmele. **36** Ndenja o ma hwe moohweli hwa hwelinge wa molana, Ana e ngondo Yama Phvaniueli wa lituba la Arza a ma una rzairzai ama liya na mojomene weni meya lirezamba o ngondo yeni. **37** Ndenja a ma liya mokurze natee meni wambi me meya na menii. Ama hwe komba komba na e ndawo ya Lohwa Li eka Lohwe na makanene na mokia njau nmerze ma wuu. **38** Ama ja lingi lirezako a ngmba Lohwe jeka, Ama, "ohweya hwarze ema hwama ambelene li ongirze la Yelurzalem lihvomene e nmana. **39** E hvonda hwa ma kule li gbeya hweya hwe yarze na o ma e mbende yama Tate yo Ohwi, hwa ma timba o Galileya o mbowa yawu ya Narzaleti. **40** Ndenja e nmana ama onga rzi a imbama A ma onda na lihwiye ndenja iili jama Lohwa i ma hve na mo. **41** Rzanje na nyaje hwa ma ende o Yelurzalem nma te o ndema ya li ataowe. **42** E hvonda ama uke liyome la meya na mehwake hwa ma ende o ndema lihvomene eme yawu. **43** E hvonda e ndema ema kuuwe, o hwetimbeli hweyawu E nmana Yerzu ama liiya o mburza o Yelurzalem E rzi hwe rzanje na nyanje li hwiya. **44** Hwa ma onjele ema a wheli o mondenge na wo hwa ma ende yondo ya eyu

yɔkɔ rzi hwa woteya li mo arza o ŋgindi ya litumba na hweyorza, **45** Hwa rzi mo luwe Rzi hwa timba o Yelurzelem li mo arza **46** Hweyu hweyao hwe maaka rzi hwa mo uŋma o ndawo ya Lohwa A liyai na hwaokoleli li wo okaneya na li hwa ijowa miihohweli **47** hwarze ema hwa ma hweya hwa ma tameya li rzuŋgitene na maalahweli ma eni. **48** Ehvonda hwa ma mo ene hwa ma jeja Rzi nyange a mo ijowa ama, "li ŋmana, mame ndenga o jo gbeyani nanu e? **49** Ŋɔ tɛ rzuŋge na imba i ma o wa rza, rzi a hwa ijowa ama, "mame e na araneya e? "E rzi hwiye ema na aŋgamene li hve o ndawo yama Rzaŋgo ami e?" **50** Ndi hwa rzi rzuŋgitene mame a ma hwa ohweya. **51** Rzi a ɔndɔ o Narzaleti na wɔ, ndenga ama hwa hweyana. Nyange a ma uta hwene hweya hwe arze o ŋmema mo eni. **52** Yerzu a ma oŋgana lihwiye, na hwehweli na o eluhwe na Lohwe naehwato.

LUKARZI HWEHVARZU HWEYAO 3

1 O liyome la meya na meta me likaneya la ma Tihweliɔrzi kairza ema Pontiyorzi Pilato mɔ hve a ma hve e mokaneli o Yudea, Helodea ama kaneya Galilyea, ŋmanyango Philipo mɔ hve a ma kaneya Ituleya. Tilakoniti Lirzanya mɔ hve a ma kaneya Ahwilene; **2** E hvonda Anarzi na Kaihva hwa ma hwe hwaohweli hwa karzami, e ya yama Lohwe e ma jeeya Yowanirzi e ŋmana wa ma Rzakaleya o morzanje. **3** A ma ende i mbowa ja arze ja ehvarzu ya Yoldan o li ohwa liluhwirze la liangowe ema hwa lakirzehve o meohve me awu. **4** Na oma e tilahvi o kaati ya hweya hwe moohweli wa hwelinge Yerzaya ema: Lilo la moohweli mɔkɔ li hwelɛ o morzanje, e rzeeya e njiya ya ma Taate e mo gbeeya njiya e tenene. **5** Molonjo tɛ mo ondirzehve tɔ ima hvako na mooli mo rzihwirze hwe i njiya jengami i jirzehve ehvehve, **6** Ndena hvato hwarze wa hvene longirze la ma Lohwe. **7** Yowanirzi a ma ohweya e ŋgindi ema ja o liluhwirze leni ema; i nyɔ lihwemba la hvei, njene a kokohwele e ma e hwanje e kokirze ema e jaa e? **8** E uŋmele hvehvuma hwe li aengowe e

rza a ohwanεε inyɔ mεnε ema, i hwεni Ablahamu naa rzanjo ya arzu, i mba na e ohveya ema, o teni ya manu mayai Lohwε a tanε a wurzirzεε Ablahamu hwana. **9** Yoondo e ma maa likahwa o miina me mae tɔ ima gbe ema wo rza nyai hwehvuma hwe gbamu wo kεεhwε wo hvimbahwa o munya. **10** E ηgindi e mo ijowa ema Mamε rzɔ i tanε li gbeya nanje e?" **11** Yowanirzi a ma alahwε ama tɔnje ema a hwεni menjombe mehwake anjbe onjo ema a rza ohvε ndenja onjo ema a hwεni moleli mɔhvε a gbeye nanu mεnε. **12** Hwa rzanjirzeli hwa njanje hvε hwa ma ja o li luhwirzεhwε rzi hwa mo ijowa ema, i mookoleli, mamε rzɔ i gbeya e? **13** Ama hwa ohweya ama, "e rza rzanjirzε li aka na oma e o hwahwεε. **14** Lonjo la hwato hwa njuma hvε hwa ma mo ijowa ema, 'mamε irzɔhvε i gbeya e? a ma hwa alahwε ama "erza ɔnjɔnɔ hwato mali ma wu, tɔ li hwa rzɔ njɔmi ja ngundu e uje na etanji yanyu." **15** Hwato hwa ma ambelene nyirzε na hwetamirzeli o ηmema me a wu, ηga Yowanirzε ndi a tanε li hwε Kilirzito. **16** Yowanirzi a ma hwa alahwε ama na e luhwirzε ndi na malihwa, ndi mɔkɔ e ma a imbami li na aka a o ja ema na rza tanε li wunduwa merzinja me hwetabi hwεni, mɔ a e luhwirzε ndi na elinje ya wotani na muunya. **17** Erzεngbeni e hweli o liya la eni o li rzεmgbε na li rzanja i hvɔnjo na li ji ika o woka, ndi a rzεε liwutu na munya mo rza limirzεnε. **18** Yowanirzi a ma ohweya e ηgindi meanjo me gbamu li akeya na i hvε hvε nyai ja hweokoleli; **19** Ndi e hvonda Yowhanirzε a ma lomeya Helode e mokaneli, o njɔmi ema a ma hwa Helodiarzi, jojiyε wama ηmanyago na hwεni hweya hwεarzε hwe wohwe a ma gbeye. **20** Helodea ma ika hvε ene o ηmanyu yahwεnεi rzi a umbana Yowanirzi o hwewowa. **21** Ehvonda hwato hwarzε hwa ma hwε li luhwirzεhwε, Yerzu hvε a ma luhwirzεhwε. Na oma a ma hwε likanε, e ηmanyu e ma lihwoweya. **22** Rzi elinje ya wotani e mo rzihweya o e mεnεni naa mbenja rzi, Lilo li uweya o ηmanyu a Lohwa ema "O wa ndi o hweli ηmanami wa ndinje a malingo. **23** Yerzu a ma hwε eya ya rzaiyao ya

me ya e ma a ma wote ya ewolo yeni. Hwa ma mo wowa ndi na e nmana wa munyana wama Yorze hvu enmana wa munyana wama Heli 24 na wa ma Matati na wa ma Lehwi na wa ma Meliki na wa ma Yamai na wa ma Yorze hvu 25 na wa ma Matatiyarzi na wa ma Amorzi na wa ma Nahumi na wa ma Erzili na wa ma Nagai 26 na wa ma Maati na wa ma Matatiyarzi na wa ma Rzemeni na wa ma Yorze ki na wa ma Yoda 27 na wa ma Yoanani na wa ma Lerza na wa ma Rzeluhwahweli na wa ma Rziteli na wa ma Neli 28 na wa ma Meliki na wa ma Adi na wa ma Korzami na wa ma Elmadami na wa ma Eli 29 na wa ma Yorzuwa na wa ma Elirze na wa ma Yolimi na wa ma Matati na wa ma Lehwi 30 na wa ma Rzimoni na wa ma Yuda na wa ma Yorze hvu na wa ma Yonami na wa ma Eliyakimi 31 na wa ma Meleya na wa ma Mena na wa ma Matahva na wa ma Natan na wa ma Dahwiti 32 na wa ma Yerze na wa ma Ohweli na wa ma Boarzi na wa ma Rzalimoni na wa ma Naomi 33 na wa ma Aminadahwi na wa ma Lami na wa ma Herziloni na wa ma Pelerzi na wa ma Yuda 34 na wa ma Yakohvo na wa ma Irzaka na wa ma Ablahamu na wa ma Tela na wa ma Naho 35 na wa ma Rzelogi na wa ma Leu na wa ma (Hveleli) na wa ma (Ehweli) na wa ma Rzela 36 na wa ma Kainan na wa ma Ahvarzadi na wa ma Rzem na wa ma Nowa na wa ma Lameki 37 na wa ma Meturzela na wa ma Enoku na wa ma Jaledi na wa ma Mahalaleli na wa ma Kenani 38 na wa ma Enorzi na wa ma Rzeti na wa ma Adam na wa ma Lohwe.

LUKARZI HWEHVARZU 4

MAKEKIRENE MAMA YERZU

1 Yerzu ama onde na elinge "Ama uwelēle o Yoldan, ama liyelēhwe na Elinge o morzanje. 2 Anja ndi, meni meni me meenya, ama kikirzewhe na elimo arzi le to yoma o menje menya meyarze, ndi o lirzuku la menje meenya ama oka e njau. 3 Emolimo ema mo ohweya ama, "ohweli te enmana wa Lohwa, ohweya lini liyai li aengowe yolo! 4 Yerzu ama mo

alahwe ama, "moto arza liya ndi na hweyolo mene," **5** Emolimo ama mo liyele eki ekarzami, rzi amo unmele hwekome hwe rze yarze. **6** Rzi amo ohweya ama, "na o ngmba hwekaneli hwayarze na gbaamu ehwanja ema nongmbaahwa, ndenga na tanei na ngmba to nje ema na hwe linganeli. **7** O enganele ono kanε te, hweyarze hwe hwe ndi hweyangɔ." **8** Yerzu rzi alahwe ama " etilahwi ema: kanε ndi Lohwa lango ndenga o mo gbeeya ndi mo mene." **9** Rzi E molimo a mo liyele o Yelurzalem, amo temirze o njonngo ya ndawo ya Lohwa, ema ema karzama li aka jarze, rzi a mo ohweya ama "ohweli te enmana Lohwa, 'Hwanja liwoteya anu luka orze. **10** Etilahwi ema: a kaneya i angele jeni li hvomene owa; o li ongeya gbamu. **11** Hwa o karze o maa mawu, nanu ema orza erze litanga langɔ o liyai. **12** Yerzu ama alahwe ama, "E ohwahwi ema, orza ika Tate Lohwa langɔ o ma keirzene, **13** ehvonda emolimo ama kule manu makekirzene marze, a ma mo hweme nateε lihvehve lirzako.

YERZU AMA RZORZOWO O NARZALETI

14 Yerzu ama timba o Galeleya, o nginya ya elinge rzi meyangɔ meeni me wuweya eki yarze ya mbowa ya tonjonngo. **15** Ama okole o ndawo jawu ja Lohwa, hwato hwarze hwa ma mo eka. **16** Ama ende o Narzaleti, eki ema ama ongeya, o wunya wo li arziyole ama ende o ndawo ya Lohwa na oma ema hwe eme. Yeni rzi a teme o nmanyu li langa. **17** Motila mo ama e moohweli wa hwelinge Yorzya mo ma mo ngmbaahwa, rzi a mo wuluwa, a luwa eki ema ematilahwa ema, **18** "Elinge yama tate ehweli na imba, Ehwanja ano namirze, oli ohweya hwatakeli meyangɔ me gbamu. A nomi ndi oli wurzirze wonja hwanja hwa wowa ndenga o li hvowa mirzɔ ewo hwa ndima o liwurzirze ewo hwa takirzehwe **20** li ohwa nmaa mo gbamu moma Lohwe. **21** Rzi a woteya li hwa ohweya ema, "yawono hwene hwetileli hwe ondirzehwe o hwe hweeli hwe anyu." **22** Hwarze hwa ma ohwa gbamu onyai ya eni, ndenga hwa ma tameya hweya hwe gbamu ema

hwe ma wurza o wana yeni, rzii wha ijowanε, "rzεkε enmana wama Yorzehvu ono e?" **23** Yerzu ama wohweya ama o jɔkε, e o no kpeeya mono ηmana ema, "ηganɔa a wohwirzε owa witi, gbeya anu mbowa yanɔ na oma hweye ema o ma gbeya o Kapenaomi." **24** Rzi awo hweya ama, "na e o hweya ejokε, to moohwele wa hwelinge mɔkɔ arza ekahwa o mbowa ya eni. **25** O jɔkε na e ohweya ema, oma hwε mekurze me hwalana o Irzaeli ehvonda yama Eliya ehvonda ema enmanyu ema umbahwe meya meya na ehvarzu, ema enjau ya ηginya ema hwε, e mbowa yarzε **26** ndi Eliya arzi omahwe o inɔi mbowa liakatε o Rzelepa e mbowa ya Rzidon li unɔa mokurze mo molama. **27** Ndenɔa oma hwε rzairzai ja hwato hwa ma okirε e nyambe ya hwetanetanε, o enɔe hvonda yama Elirza e mo ohweli wa hwelinge ndi tɔ mɔkɔ wawu arzi tanirzehwe li aka tε Namani wa Rzilian." **28** Hwato hwarzε hwa ma hwε o ndawo ya Lohwa hwa ma hweye manu rzi hwa onda na hwetato. **29** Hwa ma tεmε rzi hwa mo hvaya o mbowa, rzi hwa mo endenε o mbembe ya mooli ema embowa yawu ema hwε li arza olimo hvimba o rze ya mɔtɔti. **30** Ndi ama akeya o tiiteni yawu rzi a endε e yeeni.

YERZU AMA HVAYA ELIGE YA WOHWE

31 Rzi a ondo o Kapanaum mbowa ya Galileya rzi a woteya li okolε hwaato o wunya wo li arziyolε. **32** Hwarzε hwa ma tameya hweokoleli hwe eni ehwanja ηmendi Ŋmeni mo ma ohva maimbi. **33** O teni ya ndawo ya Lohwa o ma hwε moto moko ema amo ohva elinge ya wohwe. Ama tεε morzeyā na lilo likarzami. **34** Ii Yerzu wa Narzalet! O jarzana ma e? O jeli ndi o li jo hvanɔa e? Nahwi nje ohweli, E Motaneli wama Lohwε. **35** Rzi Yerzu a mo lomeya a ohwa ama umba e wana, wurza o teni yeni, Rzi enɔe elinge ya wohwe ekpirzε onɔo moto orze o marzo ma awu rzi e wurza erzihwε limo hwenirzε. **36** Hwato hwarzε hwa ma tama Rzi hwa ohwanεlε mɔkɔ na onεi ema", ima nyai ya hweokoweli hwene e? ono

moto a ohvi wonja na nginya o likaneya hwelinge hwe wohwe, rzi hwe wurza e? **37** Enganeli yeni ema ende eki yarze.

PETOLO MOKIYA WENI

38 Yerzu ama anjia o ndawo ya Lohwa rzi a ende o ndawo yama Rzimoni nyange wa lihva ama lembeya liyeti la nginya rzi hwa ohweya Yerzu ema amo ongowane. **39** Rzi a ujama o nmanyu yeni a lomeya lingi liyeti rzi li mo hweme, o wotemeteme, ama teme o li hwa gbeeya.

YERZU AMA WOHWIRZE RZAI RZAI

40 Ehvonda e lohwa lohwa ema rzi hwa, hwa ma janeya Yerzu hwanja hwarze ema hwa ma okirze o nyai na nyai ja njambe na oma ama hwa hwake maa meni o mo te, rzi a hwa wohwirze. **41** Hwelinge hwe wohwe hve hwe ma wurza o hwato rzai rzai rzi hwe yate ema ohweli ndi e Dmana wa ma Lohwe, ndi ama hwe lomeya arzi emeya hve ema hwete ewhanja hwe ma hwiya ema mo ndi a hweli Klirzirto. **42** O indingedinge ja wunya, Yerzu ama ende eki ema e ingameli, hwato hwa ma hwe limo arza hwa ma uke eki ema ama hwe hwa rzi arze ema a hwa hweme. **43** Ndi ama wowheya ama, "na angamenei hve li ohweya ihvehve mbowa meyango me gbamu me likaneya lama Lohwe Ehwanja nanu ndi na omahwele. **44** Ama endene rzo hweyohweli hwe eni o ndawo ja Lohwa ja Yudea.

LUKARZI HWEHVARZU HWETA 5

HWEHWELELI HWE HWAOKOWELI HWA WORZO

1 Wunya wokko Yerzu ama teme o yulu ya Generzalet, Ama tongahwa na hwato hwa ma ja limo o kaneya na oma ama ohwe eya ya Lohwa. **2** O tongongo ya malihwa o ma hwe molo mahwake, ma maliyahwa na hwato

hwa morzombo, hwa ma hwe lirzorza I mbunja jawu. **3** Ama kpeeya wɔɓɔ wɔkɔ, ema wo ma hwe e wooma Rzimɔni rzi amo o hweya ama, a wo tindɛɛ tei o teni ya ŋmanja. Rzi a liya o rze a hwa okolɛ o teni ya wɔɓɔ. **4** Ehvonda a ma kule li ohwa, rzi a ohweya Rzimɔni ama, e agmbe imbunja o malihwa marzɔŋɔ, e lembɛ inyama. **5** Rzimɔnɛ rzi amo alahwe ama, li Rzaŋɔ! I taki wono wuu warzɛ, i rza lembi tɔ yoma. Ndi Ehwanja oohwi nanu na agmba i mbunja. **6** Na oma hwa ma gbeyɛ nanu, hwa ma lembɛ nyama rzai rzai natɛɛ imbunja ima woteya li nyaweya. **7** Rzi hwa hvɛtɛɛ i mbunda jawu ema i ma hwe o wonɛi wɔɓɔ, ema hwa je hwa wonɔgowane, hwamaja rzi hwa ondirzɛ mɔɔɓɔ maahwake, ma onda natɛɛ ma woteya li inda. **8** Rzimɔni Petolo, ama ɛnɛ nanu, rzi a kpa o mataŋga mama Yerzu, a ohwa ama, Rzaŋgo, ono anjiya anu, na hweli ndi moto hwa wohwe!" **9** Ehwanja mo na i mbunda jeni jarzɛ hwa ma tameya inyama hwa ma lembɛ. **10** Nanu mɛnɛ hvɛ na Yakohvo na Yowanirzɛ, hwaana hwamba Rzebedio, Rzimɔni imbunda jeni. Rzi Yerzu a ohweya Rzimɔni ama "orza oka wɔŋɔ, liwotaya nanɛ o hwe ndi molembɛ wa hwato. **11** "Rzi hwa rziima mɔɓɔ o rzaawa, hwa liya hweema hweyarzɛ, Rzi hwa mo nɔŋɔ.

E MOTO WA NYAMBE YA MɔɓɔDENGɔ

12 Ehvonda Yerzu ama hwe mbowa hvɔkɔ, oma hwe moto mɔkɔ enyambɛ ya mɔɓɔŋɔ e monde onyo, na oma a ma ɛnɛ Yerzu, rzi a nonɔgama orze, Rzi aujɛ worzo, a mo rzorzomeya ama," I rzaŋgo, o imanɛɛ tɛ, o ena ono tanirzɛ. **13** Rzi Yerzu a enyowa liya amo lembɛ, Rzi a ohwa ama, na emeli, "Tata!" O wotɛmɛtɛmɛ ɛnɛ nyambɛ, ema mo anjiya. **14** Rzi Yerzu a mokaneya ama, "O rzi ohweya tɔ moto eya, ndi a uŋmɛɛ owa witi oma emo gbeeli wa eya ya Lohwa, O (gbwe mahweya) Morze a tɛirzɛ, o lihwe mboŋgi na wɔ. **15** Ndi meanɔgo me eni mema wuweya weki Yerzu, ema ŋgindi ndɛnɛ ema ja oli mo hweyana ndɛnɔgo o liwohwirzɛɛwɛ i nyambɛ jawu. **16** Ndi Yerzu a ma ɛnɛmeya eki ema ya

umbɛi o likanɛ.

YERZU AMA ONGIRZE MOTO WA NJEMBU

17 Wunya wɔkɔ Yerzu ama hwɛ li okolɛ, I, hvalirzaɛ hwaokoleli hwa mbenda hwa ma uweya imbowa jarzɛ ja Galileya na Yudeya na Yelurzalem, hwema liya anɔa. **18** Hwato wɔkɔ hwa ma hwanɛ moto wa njɛmbu o ekaka, hwa ma keka limo kpeyaneya o limo ika o worzo woma Yerzu. **19** Engindi Yɛnɔa hwa rzi luwe ehvolo o limo kpeyaneya, rzi hwa agba o nɔmanyu ya likaando, Rzi hwa mo rzihwirzɛ na ekaka yeni, o worzo woma Yerzu. **20** Yerzu ama ɛnɛ liloke lawu, rzi a ohwa ama, nɔmai e, meyo hwe meyanɔɔ me lakirzɛ hwɛi. **21** I hvalirzaɛ na hwaokoleli hwa mbenda hwa ma woteya lileteya wɔ na wɔ "I ma nɔmana moto ono, ema a ohwa ini irzilako e? Njɛnɛ atanɛi lilakirze meyo hwe, laka Lohwɛ mɛnɛ. **22** Yerzu ama hwiya mame hwama luteya, Rzi a wa i jowa ama, "mame ndɛnɔa e luteya hwene hweya o meema meyanu e?" **23** Ima yɔ ewɔɔmɛli; o li ohwa ema meyo hwe meyanɔɔ me la li rzɛ hwɛi tɔ li ohwa ema tɛmɛ o ɛndɛ e? **24** Ndi e hwiye ema, e Dmana moto a hwɛni nɔginya o rze, lilakirzɛ meyo hwe. Rzi a o hweya onɔgo moto wa njɛmbu" ama, "Na ohweli ema tɛmɛ wowa ekaka yanɔo o ɛndɛ o ndawo. **25** O wotɛmɛtɛmɛ ama tɛmɛ o marzo mawu, rzi a wowa ekaka yeni, rzi a ɛndɛ o ndawo a eka Lohwaɛ. **26** Hwarzɛ hwa ma tama rzi hwa nɔgba Lohwɛ Jeka. Hwama onda na wɔnɔɔ rzi hwa ohwa ema, Jɛni hweya ema hwerza hvonɔgahwa yawono.

HWE HWELELI HWE A MA LEHWI

27 Ndi omburza ene, Yerzu a ma wurza rzi a ɛnɛ morzangeli wa nɔnɔge ya likaneya mɔkɔ, liina leni Lehwi, A liyai o liwondo leni la ewolo. **28** Rzi lehwi a tɛmɛ, a liya hweyarzɛ, a mɔnɔnɔɔ. **29** Rzi Lehwi a gbeeya Yerzu

ndema ndene o ndawo yeni, ngindi ndene ya hwarzangeli hwa njange, na hwa hvehvewato hwa ma hwe o hweleeli. **30** Ndi i hvalirzae, na hwaokoleli hwa mbenda, ema hwa ma hwe e yawu ehvehva, Hwa ma ohwa litokirzene hwaokoweli hweni ema, mame ndenga inyowela, na linyowela, ekiyowela na hwarzangeli hwa njange na e hwaawowela whe e? **31** Yerzu rzi ahwaalahwe ama, rzekete hwanaga ema hwa liyai gbamu ndi hwaarza i nganaga, e mooka ndi arza nganaga. **32** Narza jeli lihwele ewowela hwatani ndi e wowela hwa wohwe, o li aeyele oewohwe wawu.

MOKIYA NJAO

33 Hwa ma moohweya ema hwaokoweli hwama Yowanirzi, hwa liya mokiiya njao na likane, nanu mene hve na hwanaga hwa hvalirzae, ndi e hwaawowela hwa ende ndi lila na linyowela. **34** Yerzu ama hwa alahwe ama, "e taneni e gbeya ema hwaeni hwa e mohwaeli hwa liya mokiya njao ema mowela hweli na wowela e?" **35** Ehvonda e oja, ema emo hwaeli ao wowahwe na wowela, hwenge hweyu ndi wowela wooliya mokea njao. **36** Yerzu rzi a hwa kpeeya mono nmana ama, towoto arza nyawa ehvahve o mongombe mo hvenya rzi a kwela o eluni ya mongombe. Agbe te nanu oma anyawi ndi mongombe mohvenya, ndenga enge ehvahve erza kwela eluni ya mongombe. **37** Ndenaga towoto arza rzole mimba mahvenya o eluni ya kohwa, Agbe te nanu miimba mahvenya magba enge kohwa ma marzoweya ndenga ikohwa hve i hwanageya. **38** Jaeh mimba mahvenya aikahva ndi o kohwa hvenya. **39** Ndi moto ema a nyowela tina ya mimba arza lingana mewowela, ao hwa ama e maatina ndi ma lwa.

LUKARZI HWEHVARZU MOTOHWA 6

TATE WA WUNYA WO LI ARZIOLE

1 Wunya wowela wo li arziola Yerzu a ma alieya, Oteni ya meyonda me

mbarzi Rzi hwaokoweli hweni hwa woteya lihvondɔ imbarzi na Li ji tɔndɔ na li ji la. **2** Longo la Hvalirzai hwa ma ijowa ema Mamε ndenganεε inyo egbeya eya ema erza angamεne ligbeyahwa o wunya wo li arziyolε? **3** Rzi Yerzu a hwa ijowa ama, Erzi lanji mamε Dahwiti ama gbeye na i mbunde jeni e hvonda ema hwa ma kpeeya o dawo ya Lohwa, **4** Ama kpeeya o ndawo ya Lohwa, Rzi a la hweyolo hwema namirzehwε ema arzi hwεnε lila, ehwanja hwe ma rzekahwεε ndi hwa gbeeli o lila. Rzi a inyε hv i mbunda jeni." **5** Yerzu rzi a wohweya hvε ama, e ηmana moto ndi a hweli Tate wa wunya wo li arziolε. **6** O wohvehvε wunya wo li arziolε, ama kpeeya o ndawo ya Lohwa o li okolε. Moto mɔkɔ amah hwε anga, ema liya leni la mome li ma ηwa njεmbu. **7** I hvalirzaε na hwaeyeli hwa mbenda, hwaarza o li mo luwa njɔmi, Rzi hwa mɔɔηgɔ longolonjo, o li enε nga a wohwirzε o wunya wo li arziolε. **8** Ndi Yerzu ama hwiya ma luteya mawu, Rzi a ohweya ongo moto wa liya la njεmbu ama, Tεmε o ηmanyu o worzo wo hwato hwarzε, Rzii a tεmε anga **9** rzi Yerzu a wohweya ama, "Na e ijowa inyo, nga, ehweli mbenda o wunya wo li arziolε: Ligbeya gbamu nga li gbeya wohwe, Li ongirzε moto nga li mo ɔηwga e? **10** A ma hwa ɔηgɔ hwarzε rzi a ohweya ongo moto wa njεmbu ama, Enyowa mɔɔ mo anjo, rzi a gbeya nanu, mɔɔ ηmeni mo timba na monεi. **11** Ndi hwa onda na hwetato, Rzi hwa woteya li aohwanεε wɔ na wɔ ema mamε hwa tanεi ligbeya Yerzu.

LIYOME LA HWA GBEELI NA HWAHWAKE

12 Wunya wɔkɔ wo hwenge hweyu, Yerzu a ma agba o meyoli o likanε Lohwε wuwu warzε. **13** Wuunya wo ma yahwe, a ma hwεε hwaohoweli hweni Rzi a hvɔrzo liyomε na hwahwakε, ema ama ika hwagbeeli. **14** Rzimone (ama hwεlehwe Petolo) ηmanyango Andele, Yakohvo, Yowanirzi, Hvilipo, Watolomeyo. **15** Matiyo, Tomarzε, Yakohvo, e ηmana wama Alihviyurzi, Rzimɔni ama hwεlehwe Rzilɔti **16** Yudarzε

ηmama wama Yakohvo, na Yudarzi Izikalioṭi ema ama ahwirze Yerzu.

MENAME NA MEJEMA

17 Ama ṅṅṅ na wṅ rzi, a teme eki ema etalami. Engindi ya hwaokoweli hweni hwa ma hwe anḡa, ndeḡa ewemba ya hwato hwa ma uweya o matonḡo ma Yudeya, o Yeluzalemi, na o hwe kome hwe rzaawa ya Taya na Rzidoni, **18** hwa ma ja o li mo okaneya, na li wṅhwirzeḡwi nyambe jawu, hwanḡa ema hweliḡe hwe wohwe hwe ma takirze wṅ hve hwa ma wohwirzeḡwe. **19** Hwato hwarze hwa ma arza o li mṅṅṅ ehwanja ḡginya ema uweya na mṅ o li hwa wohwirze hwarze. **20** A ma ṅḡḡ hwaokoweli hweni rzi ao hwa ohweya ama, "moname na inyo hwaokoweli hweni rzi a ohwa ama moname na hwatakeli ehwanja likaneya la Lohwa, lihveli ndi e laanyu. **21** Moname na inyo ema e oka njau manḡe ehwanja e ujirzeḡwe. Moname na inyo ema yeya luwa nanḡe ehwanja e o yo? **22** Moname na inyo ema hwato hwa kou, na li e ndinda hwa wohwe, o lina la ḡmana moto; **23** "E okḡ monyeḡḡi o wonḡo wunya ehvanje etangi yanyu e koki jṅṅṅ o ḡmanyu ehwanja nanu ndi irzanḡo jawu hve imatakirze hwaohweli hwa hweliḡe, **24** ndi mojema na inyo ema e nami ehwanja ema maa li arziolḡ **25** mojema na inyo ema e uja nanḡe, ehwanja e oka njau, mojema na inyo ema e uja nanḡe, ehwanja e ohweḡe ndutu na luwa. **26** Mojema na inyo ehveli ema, hwato hwarze hwa e ohwana gbamu ehwanja nanu mene hve ndi irzanḡo jawu I ma gbeyane hwaohweli hwa hweliḡe.

NDIḡḡE YA HWAOKOELI

27 Ndi na e ohweya inyo ema eno okaneya ema, eliḡane hwaokoeli hwanyu, egbeeya hwa ḡḡa ema hwa e kou gbamu. **28** Enamirze hwanga ema hwa ejema ekanḡḡḡḡ hwanḡa ema hwa etakirze, **29** ehveli te ema moto a ohvahvi te o liyama, o mo engoweya hve lini liyama. Ehveli te

ema moto a e wowani tε looki lango, orzi mo wunana hve mongombe mo ango **30** ngmba to nje ema a ombi to nje hve ao wowani mame ema ehweli e yango o rzi keka li eyarza hve; **31** gbeeya hwanei na oma owa hve o arza ema wo hve hwa ogbeeya. **32** Elingani tε hwanga ema hwa elingani ima nyai ya morzengi enge ehweli na inyo e? Ewo hwa wohwe hve hwa lingani hwanga ema hwa hwa lingani. **33** Egbeeli tε gbamu hwanga ema hwa hweli gbamu na inyo, ima nyai ya morzengi enge ehweli na inyo e? Ewo hwa wowe hve hwa gbeya nanu; **34** Ongirze tε hwanga oahvite ema hwa otimbirzελε, ima nyai ya morzengi enge ehweli na inyo e? E wo hwa wohwe hve hwa gbeya nanu li ambεε nanu ema hwa hwa timbirzελε yarze ema hwa ma hwa ongirze; **35** Ndi e lingane hwa kōeli hwanyu e hwa gbeeya gbamu e hwa ongirze erzi arza ema hwa e timbirzελε. Anga ndi etangi yanyu e olowa. E hwe hwa ana hwama ongo a karzami li aka hwarze ehwanja mo ahweni iili na hwanga ema hwarza aεkenεi na ewo hwa wohwe **36** ehwenε meema me iili na oma rzango anyu hve ahweni iili.

LIKAIRZE LA HWAN EI

37 E rza kairze e rzija lihwe ema inyo hve e kairzehwe. E rza tulle e rzija lihwe ema inyo hve e tullehwe, e lakirze, ema inyo hve e lakirzehwe. **38** E ngmbe anga ndi inyo hve e ngmbaahwa; limeni la gbamu lirzεehwi hwa rzεkεmεlei, li hvuhva Li rzoweya o mahwehwe ma ngō. Ehwanja limeni ema ogbeyani lōndi hve o menεhwεε. **39** Ama hwa kpεεya hve mono ηmana ama, "moto wa ndima a tanei o li timba e hvehve ndima e? Rzeke wo hwahwake hwa unda o ehvōndi e? **40** E mookoweli a rza akai e mookoleli wa eni ndi to ima mo ema a okowi gbamu, a ohwe ndi na e mookoleli weni. **41** Mame ndenga e oηgo i rzowe ja ehwambo ema e hweli o lirzo lama ηmanyōηgo ndi o rzenε mōkōkō mo hweli o lirzo lango.

42 Ne otan̄i li ohweya ḡmanyɔḡḡḡḡ ema ii ḡmanamowe inyε na ulε erzɔwe ema ehweli o lirzɔ la ḡḡḡ e? E ma owa o rza tan̄i li εnε mɔkɔkɔ moohweli o lirzɔ lan̄ḡḡ e? Owa moto wa mehvili loma li ulε mɔkɔkɔ moohweli o lirzɔ lan̄ḡḡ den̄ga o εḡε gbamu, o li ulε erzɔwe ema ehweli o lirzɔ lama ḡmanyɔḡḡḡḡ.

GBEE NA HWE HVUMA HWEENI

43 Gbe wo gbamu a rza nyia hwehvuma hwe wohwe, nanu mεnε hve nagbee wo wohwe worzatan̄i li nyia hwa hvuma hwe gbamu. **44** Gbe tε wo hwiyahwa ndi na hwehvuma hweeni Rzao e rza komahwa o wan̄ga ya njenje tɔ hwe hvumaa hwe nyɔhvinya o hwe nyεngenyε. **45** Moto wa gbamu a ohwa ndi hweya hwe gbamu ema hwe mohweli o ḡmema ḡmeni ndi e moto wa wohwe hve a ohwa hweya hwe wohve, ema hwe mo hweli o ḡmema ehwanja, mamε ema yondi o ḡmema mo moto ɔndi e wana e ohwa.

HWA ɔḡGELI HWA AGO NA EWɔ HWA EETI

46 Mame nden̄gate e no hwεε Tata Tata; ndi e rza gbeya mamε na ohwa e? **47** Na e yuḡmεε mamε o ḡgo ema a no jeeya a hwεni lihwe ema a hweya hweami rzi a hwe gbeya. **48** A hwe ndi na moto ema a ongi ndawo o mɔnongɔ ema mɔrzɔḡḡḡḡ natεε o ḡmanyu ya ewoma ya liyai Ehvonda etɔndε e ma ɔndɔ, meehwa me tɔndε me aε rze en̄ge ndawo ndi e rzi nyinge, ehwanja ema on̄gahwa gbamu. **49** Ndi ongo ema a hweya hweya hwe yami rzii a rzi hwe gbeyane, a hweli ndi na moto ema a ongi ndawo e rza ohve mɔnongɔ. Ehvonda meehwa me tɔndε me ma εrze en̄ge ndawo e ma kpa rzi ewuweya yarze.

LUKARZI HWEHVARZU LIRZAMBA 7

LILOKE LA E MOKANELI WA NJUMA

1 Ehvonda Yerzu a ma kule li ohwa hwene hweya hweyarze hwe ma hweyahwa na hwato, Rzi a kpeeya o Kapelnum. **2** An ga ndi a ma unmanele e mo gbeeli wama e mokaneli wa njuma ema ongo mokaneli ama lingane rzai rzai, a ma okirze likombene kpeli. **3** On go mokaneli ama hweya enganeli yama Yerzu, Rzi a oma hwambaki hwa wonya Yuda oma Yerzu, oli mo ateke nanu ema, a je aewohwirze e mogbeeli weni. **4** Hwa ma uke oma Yerzu, rzi hwa mo ateke njogema, "Ono moto angameneni ema o mo gbeeya nanu, **5** Ehwanja a lingani e mbowa yarzu, ndenga a e o ngeli hve ndawo ya wheya hwe Lohwa. **6** Yerzu rzi a ende na wo, o likombene e ndawo, rzi e mokaneli amoen, rzi a oma i mbunda jeni, o li mo o hweya ema, "tata o rza atakirze owa mene, ehwanja na rza uki to ongo ema otani o likpeeya o ndawo yeni. **7** Dndenga na rzi luteya ema naje mbiti o mbaangwa. Ndi ohwa eya, e mogbeeli wami a wowo. **8** Ehwanja imba hve mbiti na hweli ndi orze ya likaneya, ndenga imba hve na hweni hwaaneli hwa njuma orze yami. Na ohweli te ono, ema ende a ende na nei jaa, aja. Na o hweya mogbeeli wami, gbeya ene, a e gbeya." **9** Ehvonda Yerzu ama hweye nanu, ama mo tameya. Rzi a engowelee e ngindi e ma monongwa, rzi a ohwa ama, Na e o hweya ema, na rzi lu, lini liloke li ndene to o Irzaeli. **10** Rzi hwanja ema hwa ma omahwa, hwa timba o ndawo hwa unma ongo mogbeeli ama wowo.

YERZU AMA HVUMULE MOKURZE MO MOLANA DMANA WA ENI

11 O mburza ya hvonda, Yerzu ama ende mbowa hvoko ema, ema hwelohwe Nain, hwaokoweli hweni na ngindi ndene ema monongwa. **12** O likombene leni la liyohva la koto ya enge mbowa, Hwa ma wane e hwembe ya moto, ema ama hwe ndi ehvowa ya nmana yama nyange ema

ama hwe mokurze mo molana. Ngindi ndene ema uweya o mbowa hve
ema hwe na mo. **13** Ehwonda tate ama mo ene ama mo okeya iili, rzi a mo
ohweya ama "orza eya. **14** Rzi a ende, a lembey iwongo, ewo ema hwa ma
ji hwan rzi hwa teme. Rzi a ohwa ama, "ii mberza, teme o nmanyu."
Ongo ema ama nwa, rzi a liya o nmanyu a woteya li ohwa. Yerzu rzi amo
ngmba nyange. **15** Wo hwarze hwa ma lembeya wongo, rzi hwa eka
Lohwe "Hwa ohwa ema, "moohweli wa hwelinge mondene ajo wurzeli.
Lohwe ama jaa li ongowana hwato hwene." **16** Mene meyanggo me ama
Yerzu me ma wuweya Yudeya warze na imbowa ema ima kombene.

YERZU WE NA YOWANIRZE E MOLUHWIRZELELI

17 Hwa okoweli hwama Yowanirze hwama mo ohweya hwene hweya
hweyarze. Rzi a oma hwaokoweli hweni hwahwake, **18** Rzi ahwa oma
omba Tate limo ijowa. "Owa ndi o hweli ongo ema ama hwene olija, nga
ja ambele ndi ohvehve e? **19** Ehvonda hwanaga hwato hwama uke oma
Yerzu, Rzi hwa ohwa ema, "Yowanirze emo luhwirzeli ndi a jomi o
mbaango lija, ema nga jaambele ndi ohvehve e." **20** Olingi lirezako mene
Yerzu ama wohwirze rzai rzai ema hwama okirze merziyo na nyabbe, na
hwelinge hwe wohwe, ndenga rzairzai ja ndima ja hwato hve ima ene. **21**
Yerzu rzi a hwa alahwe ama, "Etimbe e ohweya Yowanirzi mane ema e
eni na ehweyi; I ndima jeni, wo hwa mboko hwa ende, ewo hwa melongo
hwa tanirzehwei, Ewo hwa hwetoto, hwa hweya, Ewo hwanweli hwa
hvumulahwei, ndenga meyanggo me gbanu hve me e ohwahwele
hwatakeli. **22** Moname na ongo ema a rza kpele o nyai ya ami. **23**
Ehvonda hwaokoweli hwama Yowanize hwama timbe, Yerzu rzi a
woteya li oheya e ngindi li hvomene Yowanize "mane e mende o
morzanje, li ene e? **24** E rzenje te nanu, mane rzo emende li ongo e? Moto
ama woto mengombe me gbanu e? **25** Hwanaga ema hwa woto maato
mandene, na li angmbe naa hwewanji, hwa I hweli ndi ondawo ja

hwakaneli, **26** Ono ndi ahweli emɔ ema ama tilahwɛɛ ema, ɔŋɔ tɛ, na e o meya emogbeeli wami o worzo wanyu, olirzeeya e njiya yanyu o worzo wanyu. **27** Na e o hweya ema, "o hwanɔa ema hwa nyiahwi molana orza enje tɔ mɔkɔ a akai Yowanirzi, ndi onɔgo ema aarzihwirzɛ o likaneya la Lohwa mɔ ndi a mo akai. **28** Hwato hwarzɛ, na mɔ mɛnɛ hvɛ na hwarzangeli hwa njange hwa ma hweya hwene hweya hwe ama Yerzu, Rzi hwa emeya nanu ema enjiya yama Lohwɛ e tɛnɛnɛi, Ehwanja Yowanirzi ndi ama hwa luhwirzɛ. **29** Ndi I hvalirzɛ na hwa hwiyeleli hwa mbenda, hwa ma hvaka mameɛ ema Lohwɛ ama hwa tɛirzɛlɛl, Ehwanja hwa rzi luhwirzɛhwɛ naɛYowanirzi. **30** Mameɛ na tanɛ li kiitirzɛnɛ hwato hwa ene nyɔŋɔnyɛi e? Nɛ hwa hweli e? **31** Hwa hweli ndi na hwana ema hwa liyai o liwɔ rzi hwa ohwanɛ mɔkɔ na ɔnɛi, nanu ema, I ma tonga e hvole ndi e rza rzai, ŋɔmɔ Ima emba mɔrzɔkɔ mo kpeli ndi erza eyi luwa. **32** Yowanirzi e moluhwirzeli, ama jaa, arzi le moleli, arzi nyɔ mimba, ndi ema ohwa ema a hweli ndi elimo. **33** Enmana moto amaja, a la, a nyɔ, rzi e ohwa ema, E ɔŋɔ tɛ ono moto wan njɔŋgu na mboma, yorza ya hwa rzangeli hwa njange ya likaneya na ewɔ hwa wohwe. **34** Ndi lihwiye li ondi, lihwiyeɛi na hwaana hweni hwarzɛ.

MOLANA WA WOHWE AMA NYALE YERZU LIYɔKI

35 Moto mɔkɔ wa hvalirzɛ, ama yowɛ Yerzu ema a je a le na mɔ Rzi a endɛ o ndawo yama onɔgo moto wa hwalirza, rzi a liya o hweleeli. **36** O enge hvonda mɛnɛ, molana mɔkɔ wa wohwe ama hwɛ o enge mbowa, ama hweya ema Yerzu a hweli ala, o ndawo yama onɔgo moto wa hvalirzɛ, rzi ajaana ŋmana wa itɛŋɛ ema ima onda na liyɔki la hvɛɛhvɛ. **37** Na oma a ma mo tɛmeya o mburza, o matanɔa meni rzi a eya, rzi a woteya o li rzɔhvurzɛ matanɔa mama Yerzu na miirzɔli meni. Rzi a ma titowana lihvumbu leni la mohvo, rzi a rzɔmbɔ, matanɔa meni, rzi a mo rzowa liŋgi liyɔki o matanɔa. **38** Onɔgo moto wa hvalirzɛ ema a ma mo

yowe, a ma ene nanu rzi a ohwane mo nmiti ama, ono moto ama hwe te moohweli wa hwelinge oma a hwi nanu ema, ono molana a mo lembi a hweli ndi wa wohwe." **39** Yerzu ama mo alahwe ama, "Zimoni, na hweni eya o li e ohweya Rzimoni ama, 'mookoleli' ohwa." **40** Hwato hwahwake hwa ma onjana moonjirze wa mali moko mali, moko ama onga hwegbe hweta hwe khava onei hve meni meta, meekhava **41** "To moko wawu arzi ohve o li mo timbirzelele, wenganee ama hwa lakirze. Nang rzo ima mo wawu a mo lingani li aka onei e? **42** Rzimoni rzi alahwe ama, "na ongee ema ongo ema ama etahwa rzairzai Yerzu rzi amo alahwe ama o kairze gbamu; **43** Rzi a engowe lonjo ongo molana, a ohweya Rzimoni ama, "O eni ono molana? Na kpeeli o ndawo yango, o rza no ngmbeli hve to maliwa o li rzorza matanga mami, Ndi ono mo a rzhvirzei matanga mami na miizoli meni, rzi a ma titowi hve na lihvumbu leni. **44** Owa rzi no rzombe, ndi ono molana, liwoteya na kpeeli arza hwemi li rzombi matanga mami. **45** Owa orza nyalei moohvo nmami na liyoki, ndi ono, ano komi liyoki la hvehwe o matanga. **46** O enganee na e ohweya ema, wohwe gbeni ema wo koki rzai rzai wo lakirzehwei, e whwanj mo ama lingna joko, ndi ongo ema a lingani teij a lakirzehwe hve ndi teij. **47** Rzi Yerzu a o ohweya ongo molana ama, wohwe yango wo lakirzehwei." **48** Hwanee hwaeni hwa woteya li ao hwanee ema, "Nje hve a tanee o li kakirze wohwe e?" **49** Yerzu rzi a o hweya ongo molana ama, "liloke lango li onjirze ende na eyole."

LUKARZI HWEHVARZU HWAMBI 8

DMANAA MO EMOO NELI

1 O mburza ya hwene hweya, Yerzu ama ende na liyome leni la hwaokoweli na hwahwake eki yarze, o ma mbowa na hwekome, li ohwea meango me gbamu me likaneya lama Lohwe. **2** Lonjo la hwalana wo hve

ema hwa ma hwɔhwirzɛhvɛ i nyambɛ ja hwelɪŋɛ hwe wohwe, na Maliyɛ ama hwɛɛhwɛ Madalenɛ ema ama ulɛhwɛ hwelɪŋɛ hwe wohwe lirezamba. **3** Yowana joiyɛ wama Kurza, e moogbeeli wa ndawo ya ma Helode na Rzurzana na hwa hvɛhvɛ hwa ma oŋgowana Yerzu na hwaokoweli hweni o hweluhweli hweyawu. **4** Na oma ŋgindi ndɛnɛ e ma arzanɔnɛ hwato hwa ma uweya hwekome na hwekome o li jeeya Yerzu, rzi a hwa kpeeya mono ŋmana ama. **5** "Mooneli mɔkɔ a ma ɛndɛ li ona e mbota yeni, na oma ama hwɛ li ona loŋgo lima unda o njiya, ima laalahwa rzi hwenɔni hwe ji la. **6** Loŋgo i ma unda o ewoma ya liyai, ehvonda i ma wurze i ma ŋwa, ehwanja i rzi luwe mɔnyɛ. **7** Enɛi mbota yɔhvɛ e ma unda ndi o njenje, rzi e oŋga na i njenje iŋgi njenje ima uhwirzɛ e mbota rzi e ŋwa. **8** Ndi loŋgo la mbota ema i ma unda o mɔnyɛ mo gbamu i ma oŋga, rzi i ŋya egbe ya ŋgeli li aka mam e ma onahwa. A ma ohwe nanu, rzi a ohwa hvɛ ama: "tɔ nɛnɛ a hwɛni mato o li hweya, a hweye." **9**

Hwaokoweli hweni rzi hwa mo ijowa ema: "mame e hweli jaanda ja mono ŋmana e"? **10** Rzi a ohwa ama, "E ŋgmbaahwi o li hwiya hweya hwe utami hwe likaneya lama Lohwɛ, ndi e hweli tɛ na hwanɛi, na hwa kpɛɛya ndi meana, aŋga ndi to nɛ hwa ɔŋgɔ, hwa rza ɛnɛ, tɔ nɛ hwa hweya hwa rza hvɔŋgɛ. **11** Jaanda ja mono ŋmana jɔ iini: "E mbota e hweli ndi eya ya Lohwa. **12** E mbota e undi o njiya ehweli ndi hwanɔga hwa hweya rzi mokratɛ aja a hwa wowana eya ya Lohwa o meema meyawu, ema hwa rzi ja li lokɛ, na li oŋgirzɛhwɛ. **13** E mbota e undi o ewoma ya liyai, e hweli ndi, hwanɔga ema hwa wowi eya ya Lohwa na mɔnyɛŋgi o meema me awu, ndi hwa rza ohvi meanɔga. Hwa lokɛ o ŋmana hvonda, ndi ehvonda ya makekirzɛnɛ o ma hwa ma kpa. **14** E mbota e ma undi o njenje e hweli ndi, hwanɔga hwa hweya ndi na oma hwa ɛndɛ eya awu, hweya hwe rze hwe hwa liŋga, moname na mɔnyɛŋgi mo ene rze mo rza hwa oŋwirzɛ o li nyai mbota. **15** Ndi embota e undi o mɔnyɛ mo gbamu e hweli ndi hwanɔga ema hwa hwɛni hwɛɛmɛ na meema me gbamu, ema hwa

hweya eya, rzi hwa e uta, na liajule o linya mbota.

ETULU E IKAHWI O NMANYU

16 Tɔ moto a rza hvaale etulu rzi a e ika o teni ya itenge tɔ o rze ya linɔngɔ. Ndi a e ika ndi o eki ya nmanyu, anga ndi ewɔ ema hwa kpeeya hwa ene eki yarze. **17** Ehwanja o rza enje tɔ eya e utama ema e rza hwiye ne ndenga o rza enje tɔ eya e hwandahwa ema e rza hwiye ne, tɔ ewurzirzɛhwe o nmete. **18** O enganele luteya kɔikɔi na oma o okaneya. Tɔ nje ema a ohvi a o ngmbaahwa hve rzai rzai, ongo ema a rza ohve, tɔ enge a luteli ema a ohvi, hwa mo wowana eyɔ.

YERZU NYADGE NA WONYANYADGO

19 Wunya wɔkɔ Yerzu nyanɛ na wonyanyango hwa ma ja li mo ene, ndi hwa rzi tane li mo kombene, e ngindi ye enga. **20** Moto mɔkɔ rzi a mo ohweya ama, "nyɔngɛ na wonyanyango hwa temi o ewoka, hwa arza li o ene." **21** Rzi a mo alahwe ama, nyanmbwami na wonyango hwa ami hweli ndi hwanɛa ema hwa hweya eya ya Lohwa rzi hwa e ika o li e gbeyana."

YERZU AMA YɔLE MUULI

22 Wunya wɔkɔ Yerzu ama ohweya hwaokoweli hweni ama, inye jaaka enei ehvarzu ya yulu, Rzi hwa kpeeya o wɔɔ li aka. **23** O hwe akeli hwe awu, rzi ananga. Muuli mo ma jaa o enge yulu, na nyai ema wɔɔ wo ma onda na malihwa, o enganele hwa ma onda na wɔngɔ. **24** Hwa okoweli hwa ma endɛ rzi hwa mo imowa, rzi hwa mo ohweya ema, Tata, Tata, rzɛke ja inda! Rzi a teme, a lomeya muuli, na eehwe ya malihwa, Rzi muuli mo kuwa, eki yarze ehwe nme. **25** Yerzu rzi a ijowa hwaokoweli hweni ama, "one liloke lanyu lihveli e"? O wɔngɔ na hwetamirzeli rzi hwa ijowane mɔkɔ na onɛi "nje ono e? ema akaneya hve na muuli na

malihwa rzi hwe mo hweyana e?

HWE WOHWIRZELI HWE MOTO AMA OHVA ELIDGE YA WOHWE

26 Hwa ma hwe lendε o mbowa ya Gelarzanε, ema ehveli εnεi ehvarzu ya yulu, likombεnε Galileya. **27** E hwonda Yerzu a ma tεmε o tonḡonḡε ya yulu, moto mɔkɔ ema ama ohva elinḡε ya wohwe a ma uweya o mbowa lija oli mo uḡma. Ono moto a rzi rzonḡε maatu, tɔ li liya ndawo o hvoka hvonda, ndi ama liya ndi o rzɔḡɔ. **28** Na oma ama εnε Yerzu, rzi a eya o ḡmanyu, a kpa o matanḡa meni, a tε hvε na lilo li karzami, ii Yerzu e ḡmana wama Lohwa li karzami, "mamε ono arzana e? Na o a atεkεi orzi no takirzε!" **29** Ehwanja Yerzu a ma kaneya enḡe elinḡε ya wohwe o liwurza onḡo moto onyo. Tɔ nε ono moto ama kakakahwe ḡɔkɔhwi, o maa na o meende na li ɔḡɔwaεε, ama tuma i ḡɔkɔhwi, ndi enḡe elinḡε ya wohwe ema ḡmεndεnε hweki ema hwe ma utama. **30** Yerzu rzi a mo ijowa ama, "liina anḡɔ nḡε e"? Ama mo alahwe ama, Jɔjɔ, Ehwanja jɔjɔ ja hwelinḡε hwe wohwe hwe ma mo kpeeya o nyo. **31** Rzi hwεnḡe hwelinḡe hwe mo a tεkε rzai, ema a rzi hwe kaneya o li unda o ndihva. **32** Gbaka wo ḡgowa wo ma hwe li la anḡa tonḡonḡo ya mooli, hwεnḡe hwelinḡε hwe wohwe hwe ma atεkε Yerzu ema, a hwa hwεmε hwa kpeeya o teni ya inḡi ḡgowa, Rzi a hwa ḡgmba wonḡa. **33** E hvonda hwe ma wurze o ma onḡo moto, rzi hwe kpeeya o inḡi ḡgowa, rzi wonḡo gbaka wo rzihwa lihwanḡi o monḡo mooli wo kpeeya o yulu rzi wo inda. **34** E hvonda whanḡa ema hwa ma ɔḡgeya i ḡgowa, hwama εnε mamε ema εgbeyεnεi, rzi wha hwanḡa lendε li ohweya e mbowa na mahwende; **35** Rzi hwato hwa wurza lendε li ɔḡḡo mamε e gbeyεnεi, Hwa ma je oma Yerzu, rzi hwa uḡma onḡɔ moto ema hwelinḡε hwema wurze, a liyai o matanḡa mama Yerzu awɔtirzεhwei ndenḡa a hweli gbamu; rzi hwa oka wɔḡɔ. **36** Hwanḡa ema hwa ma εnε nanu, hwa ma ohweya hwato na ema onḡo

moto wa hwelinge hwe wohwe awohwörzehwei. **37** Rzi hwato hwarze hwa enge erzooka ya Gelarzene hwa ohweya Yerzu ema aanjiye, ehwanja wöngö wo ma hwa aka, rzi a kpeeya o wöb ende e yeeni. **38** Ongo moto ema hwelinge hwe wohwe hwe ma wurze aateke o li ende na Yerzu, ndi Yerzu a ma mo timbirze rzi a ohwa ama, **39** "Timba o mbowa o ohwe mamε Lohwe a o gbeeli" Rzi ongo moto a ende, a o hweya e mbowa yarze mamε ema a mo gbeli.

E NGÖNDÖ EMA ÖWA NA MOLANA AMA O IKIRZE

40 E hwonda Yerzu a ma timbe, ngindi ema mo köm, e hwanja hwa ma hwe li mo ambele. **41** O enge hvonda menε, moto mökö ema ama hwelεhwe Yaliörzi e mokaneli wa ndawo ya miteli me enge mbowa a ma ja rzi a kpa o matanga ma ma Yerzu, o li mo a teke ema, a je o ndawo yeni. **42** Ehwanja ehvowa yeni ya ngöb, ya liyome la meya na mehwake aa nwa. Na oma Yerzu ama hwe li ende, e ngindi ema mo ihvirzene. **43** Ndenge o ma hwe molana anga ema a ma oka e nyambe ya hwalana, hvoka ya liyome la meya na mehwake, ndi to moto a rzi tanε li mo wöhwirze. **44** A ma jaa o mburza yeni, rzi a lembε lirzuku la mongombe nmeni, o wotεmεtεmε maija ema ma ma mo wurza rzi ma keeya. **45** Yerzu rzi a ijowa ama, ö jεne ano lembi e? Hwarze hwa ma rzörz, rzi Petolo a i jowa ama "Tata, e ngindi e koki wöndi wo aiinε. **46** Yerzu rzi a ohwa a ma, "moto a no lembi; Na hwi nanu ema e nginya e no anji. **47** Ongo molana a ma εnε nanu, ema a rza tanε a ende ema a rza embahwe, a ma ja na mokambiya a kpa o matanga meni. O marzo ma hwato hwarze, a ma o hwa mamε ndengate a mo lembi, na n e nyambe yeni ya maija e wöwö o wotεmεtεmε. **48** Yerzu rzi a mo ohweya ama, "ii ngöndö, liloke li ango li o ngirze ende na eyöle." **49** Na oma Yerzu ama hwe li ohwa, moto mökö ama uwεlele o ndawo yama Yaliörzi e mokaneli wa ndawo ya miteli "rzi a

moohweya ama, e nmana wa anɔ a ma nwa, orza takirze moleele hwe." **50** Na oma Yerzu ama hweye nanu, rzi a ohweya Yaliɔrzi ama, "O rza oka wonɔ; ndi loka, a wɔhwirzehwe! **51** E hvonda Yerzu ama uke o ndawo yama Yaliɔrzi, a rzi imanɛ nanu ema ohvehve moto akpkeeya na mɔ, li aka te Petolo na Yowanirzi na Yakohvo, na erzango na enyango ya e nmana. **52** Ndi to nanu hwato hwarze hwa ma hwe ndi o ndutu na luwa Yerzu rzi a hwa ohwa ama, "e rza eya hve arza hweli anangai ndi ijo" **53** Rzi hwa mo yɔeya, ehwanja hwa ma hwiya nanu ema ama nwa. **54** Rzi a mo wowa liya leni, a ohwa ama, nmanami Temɛ o nmanyu. **55** Elinge yeni ema timba, rzi a temɛ o nmanyu. Rzi Yerzu a hwa ohweya ama, emo ngmbe yoma a le. **56** Rzange na nyange hwa ma tama, rzi a wa ohwya ama, hwarzi ohwa mamɛ ema e gbeyɛni.

LUKARZI HWEHVARZU LUUHWA 9

HWE OMELI HWE LIYOMɛ LA HWA OKOWELI NA HWAHWAKE

1 Wunya wɔkɔ Yerzu ama hwɛɛ liyome leni la hwaokoweli na hwahwake, rzi a hwa nmba nginya na maimbi, o li hvaya hwelinge hwe wohwe na li wɔhwirze i nyambe. **2** Rzi a hwa oma, ema hwa endɛ o li ohwa meango mɛ likaneya lama Lohwe na liwohwizrze ewɔ hwa nyambe. **3** Rzi a hwa ohweya hve ama, erzi wowa to yoma o hwɛendeli hwe anyu, to motimbo, to likpa to moleli, to woli, to ehvehve mbɔti. **4** To ima nyai ya ndawo ema e kpeeli, e liya anga natɛɛ e hwɛmɛ enge mbowa. **5** E hweli te ema, hwato hwa rza e o kpɛɛ te, e hvuhvuwe i rzɔwe ja matanga manyu, o hwewurzeli hwe anyu, hwe enge mbowa, o li hwe na mbongi li hwa hvomɛnɛ. **6** Rzi hwa wurza o li endɛ, o mambowa, o li ohwa, eya ya Lohwa, na li wohwirze hwato eki yarze. **7** Helode e mokaneli a ma hweya hwene hweya hwe ma gbeyɛnɛ, a ma tama, ehwanja longo hwa ma ohwa nanu ema Yowanirzi mɔ ndi ahvumu o kpeli. **8** Hwanɛi hve, rzi hwa ohwa

ema "Eliyarze mɔndi awurzi", loŋgo hve rzi hwa ohwa ema, "moohweli mɔkɔ wa kohvaa mɔ ndi a timbi o loŋge." **9** Helode rzi a ohwa ama, "imba ndi na ma ke Yowanirzi moohvo, nje hve ono ema nahweyana hwene hweya e? Rzi akeka li arza o li mo ene.

HWE LIRZELELI HWE HWEKOLI HWETA HWE HWATO

10 E hvonda hwaokoweli hwa ma timbe, hwa ma ohweya Yerzu mame ema hwa ma gbeye, Rzi a hwa wowa, a hwa ndene mbowa hvɔkɔ ema e hwelɛhwe Hwerzaida. **11** E ŋgindi ema hweye nanu, rzi e mo oŋgama. A ma hwa kɔmɔ rzi a hwa ohweya eya ya likaneya lama Lohwe, rzi a wɔhwirz hve hwanɔa ema hwa ma arza liwɔ hwirzehwe. **12** O lirzako la ŋmerze mo ŋgombe, liyome la hwaokoweli na hwahwake hwa ma ja li mo oŋgama rzi hwa ohwa ema, "ohweya e ŋgindi yende o mbowa na o hwekome hwe tonɔŋgo, o li arza moleli, na li arza hweki hwe hwenanɔgeli, ehwanja i hweli ndi eki e utami. **13** Rzi a alahwe ama, "inyɔ mene e hwa ŋmgbe yoma hwa le "wɔ hve rzi hwa alahwe ema i o hvi nde hweyolo hweta na nyama ja malihwa ihwake. Ehweli te nanu jende ndi o li andeya ene ŋgindi moleli." **14** Eya ya hwekoli hweta hwe hwato hwa ma hwe anɔa, ndi a ma ohweya hwaokoweli hweni ama, "e hwa liile matuta ma meni meta, meni meta" **15** Hwa okoweli hweni hwa ma gbeya nanu, rzi hwato hwarze hwa liya o rze. **16** A ma wowa hwenge hweyolo hweyatanɛ, na inyama ja malihwa jaa hwake, rzi aɔŋgɔ o ŋmanyu ya Lohwa, a eka Lohwe, a hwende hweyolo, rzi a hwe ŋgmba hwaokoweli o li hwe hwaeya hwato. **17** Wɔhwarze hwa ma laa, hwa ma uja, rzi hwaokoweli hwa rzanɔa liyome la ŋgata na ihwake i ma onda na hwehvetɛɛ.

LI ATATOWE LAMA PETOLO

18 O enge hvonda mene Yerzu ama aa tinde o li ende o likanɛ,

hwaokoweli hweni hve hwa ma hwe na mɔ, rzi a hwa ijowa ama "nje engindi e ohwa ema imba na hweli e?" **19** Rzi hwa alahwe ema," Longo hwa ohwa ema o hweli ndi Yowanirzi e mo luhwirzeli; hwanɛi hve hwama Eliyarɛ, ndi hwa hvehve, hwama moohweli wa hwelinge mɔkɔ wa kohwaa mɔ ndi ama hvumuwe." **20** Rzi a hwa ijowa ama, "nje inyɔ hve e ohwa ema imba na hweli e?" Petolo rzi a alahwe ama, "E Kilirzito yama Lohwe." **21** Yerzu ama hwa kokohwele nanu ema, "hwa rzi ohwaya tɔ moto ene eya." **22** Rzi a ohwa ama, "e nmana moto a hweni litaka o hweya rzai rzai, na lizrɔrɔwɔ na hwambaki na hwaohweli hwa hwelinge hwa mbaki, na hwaokoleli hwa mbenda, ndenga a hweni li onwahwa, rzi o menya ema me ukirze meyao a hvumuwa! **23** Rzi a o hweya hwarze ama tɔ nje ema ajaa na imba, a hweni li a rzirze mɔ nmiti, rzi a wowa e mbarza yeni wunya te o li no nɔngɔ. **24** Tɔ nje hve ema arza o li angoweya longɛ leni a li wɔlenɛ, ndi tɔ nje hve ema a wɔlenɛi longɛ leni o nyai yami a li angoweli. **25** Ima gbamu wohweli moto olihwene erze yarze, rzi a wɔlenɛ mɔ nmiti e? **26** Tɔ nje ema a no kani irzɔni, na hweya hweyami, enmana moto hve amo okana irzɔni, ehvonda aja o eluhwe yeni na eyɔ yama Rzange na i Angeli ja wotani. **27** Na e ohweya e jɔke, longo ema hwatemi anu hwarza o ene kpeli, ndenga hwa ene likaneya lama Lohwe.

LI AENGOWE LA MA YERZU

28 Eya ya menya wambi me maaka, ema Yerzu ama ohwe hwene hweya, rzi awowa Petolo, Yowanirzi na Yakohvo a hwa agbana o nmanyu ya hvako o likanɛ. **29** Na oma ama hwe likanɛ, ehweeli yaworzo weni, ema aengowe, megombe meeni hve me ma aengowe ndi ngei ngei naa linmeti la Lohwa. **30** Hwato hwa hwake Morze na Eliyarze, **31** Hwa ma wurza na merzɔmbirzɔmbi rzi hwa ohwa wɔ na Yerzu. Hwa ma ohwa ndi lihvomene yɔndɔ yeni, ema mɔ ama hwene li ondirze o Yelurzalem. **32** Petolo wɔ na imbunda jeni, hwa ma hwe li nannga ijɔ, e hvonda hwama

imowe, hwa ma ενε ημεεneni moma Yerzu na hwan̄ga hwato hwaahwake hwa ma τεμε na μω. **33** Na oma hwan̄ga hwato hwaahwake hwa ma liye Yerzu an̄ga, Petolo rzi amo ohweya ama, Rzan̄go, ehveli gbamu, ema iliya anu oma. Inye i on̄ge mawondo mayao - λκω e lan̄gω (A rzi hwiye mamε a ma ohwe) lin̄ei e la ma Morze – lin̄ei hve e λω la ama Eliarze. **34** Na oma ama hwe li ohwa, limbaki lima rzihwa, rzi li hwa lin̄ga, rzi hwa lembeya w̄n̄gω, oteni ya lin̄gi limbaki. **35** Lilo lima uweya o limbaki, rzi li ohwa ema, "ηmana ami ono, ema na hv̄rzi, e mo hweyane." **36** Ehvonda ema lin̄gi lilo li ma ohwe rzii wa ενε nanu ema Yerzu ama liiya ndi μω ηmiti. Hwaokoweli weni hwa ma uta hwene hweya o meema meawu, hwa rzi oweya τω moto mamε hwa ma εν o en̄ge hvonda.

LI W̄HWIRZE WA MBERZA WA ELIŊGE YA WOHWE

37 W̄nei wunya ema hwa ma uweya o hvako, ηgindi ndενε e ma mo unma. **38** Moto μωko a ma hwe o en̄ge ngindi a ma hweε o ηmanyu ama "mookoleli; na o a τεκε manu ema ωn̄gω ηmana wami; e hvowa yami ya ηmanu. **39** Elin̄ge ya wohwe e mo urzuweya o wotεμετεμε a woteya li τε, e mokpirze rzii a hvokowa rzii i hvulu ja mo wurza o wana. E rzi mo hwεμε karzi o enga yω yaa mo hvanga. **40** Na maateke hwaokweli wan̄gω o li e hvaya ndi hwa rzi tanε. **41** Yerzu rzii a owa ama "ii inyω e ne nyωn̄gωni ya ikωli ja mato; na liya na inyω na li e liyalενε nateε na ima hvonda e? Jana ηmana wa an̄gω anu." **42** Na oma e ηmana a ma hwe li ja en̄ge elin̄ge e ma mokpirze na li hvokowa, a w̄hwirze on̄go ηmana rzii a mo ηgbaa rzan̄ge. **43** Hwarze wha ma tameya e ηginya ya ma Lohwe. Na oma hwarze hwa ma tameya mamε Yerzu a ma gbeye, rzii a ohweya hwaokoweli weni ama, **44** "E o kaneya κ̄ik̄oi mamε na arza li e ohweya. A ηwana moto a hweni li a hwirzehwe o whato." **45** Ndi wha rzii hv̄n̄ge janda ja ene eya. E ma wa utameya, o en̄ga hwa rzi (hv̄n̄ge) hwiye, rzi woka won̄ga o li mo ijowa eyω.

NJENE A OHWE E MONDENE E?

46 O ma hwe mbunak na hwaokweli weni o li hwiya jene a o hwe e mondene. **47** Yerzu a ma a embe maluteya mawu rzii a wowa nmana morzali a mo teirze o tinongo yeni. **48** Rzii a wa o hweya ama? To jene ema a wohwi ono ndenga to jene ema a no wohwi imba a wohwi ongo ema a no omi. Ehwanja ongo ema aarziwirze o tiitemi ya anyu - mōndi a hweli e mō ndene." **49** "Yowanirze rzii a ohwa ama, "Rzango" "I ma ene moto a wurzirze hwelinge hwe wohwe o lina (lango) li ango rzii i keka li mo keka ehwanja a rzii hwe moko wa arzu." **50** Yerzu rzii a ohwa ama, "E rzi mo keka ehwanja to jene ema a rza e tengene a hweli ndi na inyo."

LITENGENEHWE LA MA YERZU O RZAMALIA

51 Na oma e hvonda yeni ya li wowahwa o nmanyu ya Lohwa e ma kombene, Yerzu a ma arzekere li ende o Yelurzalem, **52** Rzii a oma hwagbeeli o worzo, hwa ma ende mbowa hvoko ya Rzamaliya o lirzekeya hwejeeli hweni. **53** Ndi hwato hwa enge mbowa hwa ma emeya ehwanja ama tukaneya ndi li ende o Yelurzalem. **54** Ehwonda hwaokoeli hwa eni Yakohvo na Yowanirze hwa ma ene nanu, rzi hwa mo ijowa hwama, "Ii Tata o arza nanu ema i hwele munya mo uuweya o nmanyu ya Lohwa mo hwa onhwa e? **55** Ndi Yerzu a ma aegowe rzii a hwa lomeya, **56** Rzii hwa ende ehvehve mbowa.

ETANGI YA LINGO YERZU

57 Na oma hwa ma hwe li ende e njiya yarze, moto moko rzii a mo ohweya ama, "Na o nongo to ima eki o ende." **58** Yerzu a ma a lahwe ama, "Hwerzo hwe hweni hvoko, hwenoni hve hwe hweni muumba, Ndi e nmana moto mo arza hweni to eki a nangele moohvo nmeni. **59** A ma ohweya hve o hvehve moto ama "o no nonge" Ndi ongo moto ama

timbirzελεε ama, "o mee ronḡo li no hwεε, na εnde o li imeya rzanḡo yami. **60** Yerzu rzii a mo ohweya ama "inyε e wo hwa ηweli hwa imeya e hwaa nweli hwawu, Ndi o wa ndei ohweye ndi meanḡo me likaneya la Lohwa." **61** O hvεhvε mɔ a ohwa ama "Tata no nɔnḡo ndi o mee rza lino hwεmε na εnde na aakpanε litumba lami. **62** Yerzu rzi a timbirzελεε ama, "Tɔ jεnε ema a lembi ηmaa o litiya rzi a ɔnḡo o mburza a rza tanε li gbeya ewolo o likaneya la ma Lohwε.

LUKARZI HWEHVARZU LIOMε 10

YERZU AMA OMA MENI LIRZAMBA NA HWAHWAKE

1 O mburza nanu, Rzanḡo ama hvɔrzɔ hwahvεhvε, hwa ma hwε meni lirzamba na hwahwakε, rzi a hwa oma hwahwakε hwahwakε li εnde o worzo tɔ ima mbowa na eki mɔ ama hwεnε li εnde. **2** Rrzi a hwa ohweya ama, "E mbota ekoki, ndi hwagbeeli hwa tuu. E ijowa Rzanḡo wa mbota, ema, a ome hwagbeeli o moonda ηmeni. **3** E εnde! Na e oma ndi naa mελεnḡu o tiiteni ya njɔɔ. **4** E rzi oka li ohva likpa la woli tɔ erzanḡo tɔ hwetambi. Ndenḡa erzi oka likɔmɔ tɔ moto o njia. **5** "E kpeeli tε ndawo, e lome li ohwa ema, "eyɔλε na ene ndawo." **6** O hweli tε moto wa eyɔλε anḡa, eyɔλε ya anyu ehwε na mɔ; orzenje tε, eyɔλε ya anyu etimba na inyɔ." **7** E liya o enḡe ndawo, e le e nyɔ tɔ mamε ema hwa e ηmḡbeli, Ehwanja emo gbeeli a kanεi etanḡi yeni. Erzi oka li ahwa ndawo tε ndawo tε. **8** "E kpeeli tε mbowa, rzi hwa ekɔmɔ, e le tɔ mamε ema hwa e ηmbeli. **9** E wɔhwirzε e wɔ hwa nyambε ema hwa hweli anḡa. Na li hwa ohweya ema, likaneya lama Lohwε li kombenεi. **10** Ndi ekpeeli tε mbowa, rzi hwa rzi ekɔme, e εnde o moombo mo njiya jawu e ohwe ema, **11** To irzɔwε ja mbowa janyu ema ikakimεnεi o matanḡa marzu je e hvuhvuweli ejo. Tɔ nanu e hwiye ema: likaneya lama Lohwa lima kombenε. **12** Na e o hweya nanu ema e ohwε wohwe na enḡe mbowa o wonḡo wunya li aka Rzodom.

13 Mojema na inyo Kolarzin! Mojema na inyo Betzida! Ehwanja, hwetamirzeli ema hwe egbeyahwεε, hwema gbeyahwa tε o Taye na o Rzidon, oma hwa ma inda li aεngowe, li liya o liwu na maεhwe. **14** Ndi ehwe gbamu na Taye na Rzidon o hwekairzeli li aka inyɔ. **15** Ndennga inyɔ, Kapanum, e tanεi li agbεεε hve o ηmanyu ya Lohwa e? Jaε e ɔndo ndi orzεε rzeε. **16** To nje ema a e ohweyani, a no hweyani ndi imba, ongo hve ema arza e ohweyanεi arza no hwayani. **17** Meni lirezamba, na hwahwake hwa ma timba na monyεngi, rzi hwa ohwa ema, "Rzango, na hwelinge hwe wohwe hve, hwe arzihwirze orze yarzu o lina langɔ." **18** Rzi a wohweya ama, "Na ma εnε mokaize aundi na linmeti ηmeti ndi li undi o ηmanyu ya Lohwa. **19** Na e o ηgmbeli maimbi o li laala maahwa na mawohwe ma mihvendo, na li aka εnginya yarze ya e mokɔeli; Tɔ yoma erza e o hwenirze. **20** Ndi to nanu erza oka mɔnyεngi ema Hwelinga hwe arzi hwirze orze yanyu. Ndi e oke mɔnyεngi ehwanja mina manyu matilahwi o ηmanyu ya Lohwa. **21** Yerzu ama onda na mɔnyεngi mo Elinge ya Wotani o lingi lirezako, rzi a o hwa ama, "Tata Nao eki Lohwa la ηmanyu na erze ehwanja, o uteli ewɔ ema hwa ango na hwannga ema hwa oko hwene hweya, Ndi o hwe hwilei hwana hwarzali a worzo wanɔ. E Tata, e unmele gbamu o worzo wo anɔ. **22** "Hweya hweyarze hwe no ngmbaahvi na Rzange ami. Tɔ moto arza hwi njεnε ema ahweli e Dmana, li aka tε e Rzango, ndennga to moto arza hwi njεnε hve a hweli e Rzango li aka tε e Dmana." Na hwannga ema e Dmana a hvɔrzi o lihwiε Rzange. **23** Rzi a e ηgowεlele hwaokoweli hweni a hwa ohweya wunde ama, "moname na miirzɔ ema ma εnε mame inyɔ ya εni. **24** Ehwanja na e o hweya ema, Hwaohweli na hwakaneli rzairzai hwa ma arza li εnε mame inyɔ e εni, ndi hwa rzi εnε, na li hweya mame inyɔ e hwei, ndi hwa rzi hweye.

DMANA MO MOTO WA GBAMU WA RZAMALIYA

25 Erzɔle yɔkɔ, mohwiya mbenda mɔkɔ a ma tɛmɛ o li kekirze Yerzu, "rzi a mo ijowa ama ii mookoleli, mamɛ na tanɛi li gbeya o li luwa lonɛɛ ema lirzakuwa e? **26** "Yerzu rzi amo ijowa ama, "mamɛ etilahwi o mbenda e? Ne o lanɛi e? **27** Rzi onɔgo mohwiya mbenda a alahwe ama, "Lingana Lohwa lanɔɔ, na nmeema nmanɔɔ nmarze, na elinɛɛ yanɔɔ yarze, na mɔnɛɛ ma anɔɔ ma arze ndenɛga olinɛane hwato na oma o alinɛanɛi owa witi. **28** Yerzu rzi a mo alahwe ama, "o ohwi gbaamu gbeya rɔɔ nanu, o hwɛnɛ lonɛɛ." **29** Ndi e mohwiya mbenda ama arza li auɛmɛɛ nmiti, rzi a ijowa Yerzu ama, njɛnɛ ahweli e moto wami wa tonɔnɔgo e? **30** Yerzu rzi a timbirzɛɛ ama; "moto mɔkɔ ama uweya o Yelurzalem rzi a ondo o Yeliko, rzi hwekenɛnɛnɛ hwe molembɛ, hwe mo kɔrɔɔ morzombo, hwe mo anana natɛɛ arza li nɔwa, hwe mo liya anɛa rzi hwe endɛ, **31** Moogbeeli wa Lohwa mɔkɔ mɔhve ama ɔndɔ o enɛɛ njiya, na oma ama enɛ onɔgo moto, rzi aakeya ndi enɛi ehvarzu ya njiya. **32** Nanu mɛnɛ hwe na mombaki wa nmemba mɔkɔ, wa litumba la wonya Lehwi ama uke enɛɛ eki, e moto a ma nanɛa, ama mo enɛ, rzi aakeya ndi enɛi ehvarzu. **33** Ndi moto mɔkɔ wa Rzamalia, ama hwe li endɛ, ama uke enɛɛ eki e moto a ma nanɛa, amo enɛ rzi a mookeya iili. **34** Ama mo tuna hwehwena hweeni na hwenyɔɔni, rzi a mo nyale hve mauja, na liɔki a mo kaka hwehwena hweeni, ndenɛga a e mo agbɛɛ o jakarzi jeni, a mo endɛnɛ o ndawo ya hwaɛni, rzi a mo anɔgoweya. **35** Wonɛi wunya a ma wowa kahva ihwake, rzi a ji nɛmɛba e moonɛgeli wa ndawo ya hwaɛni. **36** O hwanu hwato hwaayɛ, ima mo oluteli ema ahweli e moto watonɔnɔgo wama onɔgo moto ema hwekenanɛnɛ hwe maanane e? **37** E mo hwiya mbenda a ma alahwe ama, "onɔgo ema amaa mookeya iili Yerzu ama moohweya ama, endɛ o wa hve o gbeye nanu mɛnɛ."

ENDAWO YAMA MATA NA MALIYE

38 Na oma Yerzu na hwaokoweli hweni, hwa ma hwe lendɛ, hwa ma uka

mbowa hvɔkɔ ema molana mɔkɔ ema ama hwɛlɛhwɛ Mata ama hwa lihvoweya e ndawo yeni. **39** Ama hwɛnɛ nmanyanɔgo eni mɔkɔ ema ama hwɛlɛhwɛ Maliyɛ, Ama liya ndi o matanɔga mama Rzanɔgo Yerzu, Li okaneya mamɛ ama hwɛ li okolɛ. **40** Ndi Mata ewolo ema mo ihvirzɛnɛ; rzi a ɛndɛ li uɲma Yerzu. A mo ijowa ama, "Tata orza ɛni nanu ema nmanyanɔnɔ wami a no hwɛmeli ewolo imba mbiti e? O mo ohweya ano onɔgowane." **41** Yerzu rzi aalahwɛ ama, Mata, Mata, o atakirzɛ o hweya rzairzai. **42** Ndi eya yɔkɔ ndi yanzahwa, Maliya ama hvɔrzo eyɔ ya jɔkɛ, ema erza tanɛi limo wowahwɛnɛ.

LUKARZI HWEHVARZU LIOME NA YɔKɔ 11

YERZU AMA OKOLɛ LI KANE

1 Wunya wɔkɔ Yerzu a ma hwɛ eki yɔkɔ o li kanɛ. A ma kule rzi mookoweli hwɛni mɔkɔ a mo ohweya ama, "Rzanɔgo, o e okol li kanɛ na oma Yowanirzi a ma okolɛ hwaohweli hwa eni. **2** Rzi Yerzu a wa ohweya ama, "Ekanɛ tɛ, e ohwe ema: "Tata, liina li anɔɔ li karzami, likaneya lanɔɔ li je. **3** O e jo nɔmbe lila larzu la wunya tɛ. **4** O e lakirzɛ wohwe warzu, na oma irzo hvɛ i lakirzɛ tɔ nɛɛ ema a jo gbeyani wohwe. Orzi jo liyɛlɛ o makekirzɛnɛ ma wohwe. **5** Rzi a wa ohweya ama, "Ehweli tɛ ema mɔkɔ wanyu a hwɛni tɛ yorza, rzi a o jeeya e tiitɛni ya wuu, rzi a ohwa ama nmai e, o no onɔgirzɛ hweyolo hweyau, **6** Ehwanja mbundami mɔkɔ a uwɛlɛlɛ yɔndɔ a jeeli o mbaami, ndi na rza ohvi tɔ yoma o li mo nɔmbe. **7** Rzi e mo wa teni ya ndawo a alahwɛ ama, "O rza no takirzɛ. Liyohva li maa ma li umbahwa, ndɛnɔga hwaana hwami hwa hweli na imba o linɔnɔɔ. Na rza tanɛi li tɛmɛ li o nɔmbe tɔ yoma. **8** Na e o hweya ema, tɔ na rza tanɛi li tɛmɛ o li mo nɔmbe yolo ehwanja a hweli ndi e mbunda yeni; ndi li ihvirzɛnɛ lama mbunda eni li ma gbeya a ma tɛmɛ, rzi a mo nɔmbe na oma ama arze. **9** O ɛnɔganɛlɛ na e ohweya ema; e ijowe e nɔmbeahwa; E arze e

luwa, e kumbe liyohva li e lihvowahwεε. **10** Ehwanja tɔ nje ema a ijo a ngmbaahwa; tɔ nje ema aarzi a luwa ndenga ongo ema a kumbi, liyohva limo lihvowahwεε. **11** I ma rzanjo o tiiteni yanyu ema nmaneni aarzi te nyama rzi a mo ngmba ndi gbahwa e? **12** To aarzi te nmeyo rzi a mo ngmba ndi liwohwe la mehvendo e? **13** E hweli te ema inyɔ ema ehweli hwato hwa wohwe; e hwi te li ngmba hwaana hwanyu maahweya ma gbamu, ngeli i ti na Rzanjo wanyu wa nmanyu arza tanɛi li ngmba elingɛ ya wotani o hwanja ema hwa mo arzana eyɔ!" **14** Yerzu a ma hvaya elingɛ ya wohwe ya mbuke. Ehvonda elingɛ ya wohwe ema anjiye, e moto ema a ma hwε mbuke ama ohwa, rzi e ngindi e tama. **15** Ndi lonjo la awu hwa ma ohwa ema, "E nginya ya ma Belrzabu, e ngumu ya hwelimo yɔndi Yerzu a hvayana hwelingɛ hwe wohwe." **16** Hwa hvεhvε hwa ma mo kekirzε o li mo arzana emɛnɛni ema e uweya o nmanyu ya Lohwa. **17** Yerzu a ma hwiya maluteya ma wu, rzi a wohweya ama: "Tɔ ima likaneya ema li ahwaanε ɔ liti li kpa, ndenga tɔ ima ndawo ema ya ahwaanε yɔ yiti e kpa. **18** Ehweli te ema mokarzε aahwaanɛi mɔ nmiti, nε rzɔ likaneya leni li tɛmɛ e? Na ohwi nanu ehwanja inyɔ e ohwa ema, i mba na hvaya ndi hwelingɛ hwe wohwe na e nginya yama Belrzebu engumu ya hwelimo. **19** Ehweli te ema e nginya yama Belrzebu ndi i mba na hwayana hwelingɛ hwe wohwe, e nginya yama njɛnɛ hvε hwagbeeli hwanyu hvε hwa hvayana e? O enganɛε rzɔ wɔ hwa o hwε hwakairzeli hwanyu. **20** Ndi imba na hvaya te hwelingɛ hwe wohwe na jɔnɔ jama Lohwε, oma likaneya lama Lohwε lima e jeeya. **21** Ehweli te ema, moto wa nginya, ema a hwɛni maimbi kɔikɔi a ɔngeya e ndawo yeni, erzango yeni erza ihwahwa. **22** Ndi ehweli te ema o jeli moto ema aimbami limo aka, rzi a mo anana, amo wowana hwεεkε hweeni hwe maimbi ema ama ika lihvita, rzi a hwa erzango ema a mo lumbani. **23** Onjo ema arza enje na imba a no tenɛnɛ, ndenga tɔ nje hvε ema a rza rzanɛ na imba a wuulε. **24** Ehvonda ema Elingɛ ya wohwe e wurza moto onyo e ahwa ndi eki yarzε, li arza eki ema

e arziyole, ndi erza luwa, oma ema ohwa ema, na timbe o enge ndawo ema nama hwe. **25** E jeli te e uŋma e ndawo e ma tutahwa neene na li rzaŋgirzehwe, **26** Rzi e ende, e wowa hve hwehvehve hweliŋge lirezamba ema hwe imbami li aka, rzi hwe kpeeya hwe liya aŋga. Hwe hweeli hwema e moto hwe lirezuku, hwe hwee wohwe li aka e hwee worzo. **27** Na oma Yerzu ama hwe li ohwa hwene hweya, molana moko ema ama hwe o ngindi ama tee ama, "moname na e nyango ema yoo nyai na li o nyongirze." **28** Yerzu mohve rzi aalahwe ama moname na hwannga ema hwa hweya eya ya Lohwa, rzi hwa e ika.

EMENENI YAMA YONA

29 Na oma e ngindi ema ahwate, Yerzu ama ohwa ama, "ene nyongonyi ya wohwe, e arza ndi hwemeneni hwe manyaka. Ndi to emeneni yoko e rza hwa ngbaahwa, li aka te eyo yama Yona. **30** Na oma Yona ama hwe emeneni o hwato hwa Ninihwe, nanu mene hve ndi e nmana wa moto a o hwee o ene nyongonyi. **31** Ongo molana wa hweluhwe hwendene a o hvumuwa o hwekairzeli na hwato hwa ene nyongonyi oli hwa tufe; ehwanja mo ama uweya ndi o marzuku ma rzee o hwekondo, o li okaneya liwiye lama Rzalomoni. Ndi o nanje emo ema akai Rzalomoni ahweli anu. **32** Hwato hwa Ninihwe hwa o teme o hwekairzeli na ene nyongonyi o li e tufe, ehwanja wo hwa ma engowe o hwe ehweli hwe ama Yona, ndi o nanje moko ema a akai Yona a hweli anu.

ETULU YA NYO

33 To moto arza hvaale etulu rzi a e ika eki e utami, to li ekumene ewoki, ndi a e ika ndi eki ya nmanyu, aŋga ndi ewo ema hwa kpeeya hwa ene nmeneni. **34** Liirzo lango ndi li hweli etulu ya e nyo yango ehweli te ema miirzo mang'o ma hweli te gbamu e nyo yango hve e onda na nmeneni, ndi

ma hvangeli te e nyo yango hve e onda na jititi. **35** Dngɔ, o ene nanu ema, ημενε ni mo hweli, mo rzi timba jititi. **36** O enganele, e nyo yango e ondi te na ημενε ni rzi erzihwe ema enama yango yɔk e hweli o jititi e nyo yango yarz hve ehwe o ημενε ni na oma ημενε ni mo etulu mo hwee o worzo yango. **37** E hvonda Yerzu ama kule li ohwa, moto mɔko wa hvalirzaɛi ama mo hwele ema a je a le na mɔ o ndawo yeni, rzi a ende, a liya na mɔ o hweleeli. **38** Ongo moto wa Hvalirzaɛi a ma tama o li ene nanu ema, Yerzu a woteli lila ema a rza atute. **39** Rzi Rzango a mo ohweya ama, "ɔngɔ te, inyo Hvalirzaɛi etanirze e mburza ya liwonde na e ya mɔnjɔ, ndi o teni yanyu e ondi ndi na wɔɔ na wohwe. **40** Inyo hweeti hwe hwato, rzeke ongo ema ama weka e mburza mɔmene hve ndi ama weka eteni e? **41** Ndi ηgmba hwatakeli mame ema e hweli o teni ya mɔnjɔ, anga ndi hweyarze hwe o hwee wotani na inyo. **42** "Mojema na inyo Hvalirzaɛi, ehwanja e ηgmba Lohwe e tein ya ndinge ya Lohwa. E angamene li okowa li gbeya hwenɛi hweya, erzi hwe li hweme e hweyo hwe molome. **43** Mojema na inyo Hvalirzae, ehwanja e lingani ingi mboko ja worzo na li kɔmɔwɔ o hweki hwe hweluwe. **44** "Mojema na inyo, e hwanja e hweli ndi naa irzɔngɔ ema irza embahwele ema hwa akeya o ηmanyu, erzi hw lihwiya." **45** Mohwiyeli wa mbenda mɔko rzi a mo alahwe ama, "Ii mookoleli, hwene hweya ema o ohwa nanu o e hwɛnyene hve na irzɔ." **46** Yerzu rzi a timbirzelele ama, "Inyo hwa hwiya mbenda, mojema hve na inyo, ehwanja, e ongolɛle hwato meyuna ema hwa rzatanɛi li hwanɛ, ndi inyo mene erza ika tɔ jɔnɔ jɔkɔ o li hwa ongowana. **47** Mojema na inyo, ehwanja e onga irzɔngɔ ema i mbamba janyu ima imeya hwaohweli hwa hwelinge ema hwa ma onwe. **48** O onga inyo ongba mbonji nanu ema, mame imbamba janyu ima gbeye ema lɔɔ; hwa ma onwa hwaohweli hwa hwelinge, rzi inyo hve ya onga irzɔngɔ jawu. **49** O enganele Lohwe o lihwiye leni ama ohwa ama, Na hwa o meya hwaohweli hwa hwelinge na hwaokoleli ema hwa onwa longo lawu, rzi

hwatakirze hve hwenei. **50** O enganele rzo, ene nyongonyi e o hwelēhwe o maija ma hwaohweli hwa hwelinge ema ma rzoweli liwoteya o hwewoteli hwe rze. **51** Liwoteya maija ma ama Abeli na e mo ma ama Rzakaleya, ema ama onwahwa o tiiteni ya liyo la maahweya, na o eki ya wotani. Eei, na e o hweya ema, ene nyongonyi e o hwelēhwe o hwene hweya hweyarze. **52** Mojema na inyo hwa hwiya mbenda, ehwanja ema wowa ilihvowani ja lihwiye. Ndi inyo mene e rza kpeeli, rzi e kekai hve hwanja ema hwaarza o li kpeeya. **53** E hvonda Yerzu ama anjiye anja rzi, i Hvalirzaei na hwaokoleli hwa mbenda hwa woteya o li motengene gbeegbe na li mo takirze na miijoweli. **54** O li ambelēle nga hwa mo lembene eya ema a tanei li ohwa.

LUKARZI HWEHVARZU LIOME NA HWEHWAKE 12

VEKIMA NA LI KOMELE

1 O enge hvonda mene, ngindi ya hwakaneli na hwekoli hwe hwato hwa ma arzanane nyai ema hwa ma woteya li alalane moko na onei. Rzi Yerzu a woteya li ohweya hwaokoweli hweni ama, "e angoweya ehwindi ya i Hvalirzaei ema e hweli ndi molanga. **2** O rza enje to eya ema e utama, ema erza o hwiye, to li utahwa ema erza hwiyahwa. **3** To mane ema e ma ohwe o jititi, e o hwiyahwa o nmete. Ndenja to ima erzarza e ohweli moto o lito o teni ya iluku e o hwiye nate o makaando ma ndawo. **4** "Wonya moe, na e o hweya ema, "E rzi keka li oka hwanja ema hwa onwa e nyama ya nyo wong, ndi o mburza nanu hwarzatanei li gbeya ehve eya." **5** Ndi na e unmele njene ema e hwene li oka wong: e o ka ndi ongo wong ema a o nwi te e nyama ya nyo, a hwene hve maimbi o li e angmba o munya. Ee, na e o hweya, e mo oke wong. **6** Rzeke hwewumbuwa hweta hwe andahwa ndi kahwa ihwake? Ndi to joko irza hvongahwi na Lohwe. **7** O joke, i rzowe jang ja mohvo i angahwi jarze.

Erza oka wɔŋɔ, inyɔ e akai hwewumbuwa rzairzai. **8** Na e o hweya ema, tɔ nje ema a no ŋgmbeli jeeka o marzo ma hwato e ŋmana wa moto hve a mo ŋgmba jeka o marzo ma i anġeli jama Lohwe. **9** Ndi oŋgo ema a mo rzɔrzi o marzo ma hwato, mohve a o rzɔrzɔwɔ o marzo ma i anġeli jama Lohwe; **10** Ndenġa tɔ nje hve ema a ohwi eya litenġene enmana moto, a o lakirzehwe, ndi to nje hve a ohwa lihweni litenġene Elinġe ya wotani a rza lakirzehwe. **11** "Yerzu rzi a hwata hve ama, "e hweli te ema hwa ejaani o ndawo ja hwekairzeli na o marzo ma hwakaneli na hwambaki hwa mbowa, e rza a takirze li luteya mame ehweni li alahwe, tɔ mame ehweni li ohwa, **12** Ehwanja, Elinġe ya wotani e o okole o linġi lirzako mene, mame ehweni li ohwa." **13** Moto mɔkɔ o enġe ŋgindi, rzi a mo ohweya ama, "mookoleli ohweya ŋmanyɔŋɔ wami ema ihwaene erzango." **14** Rzi Yerzu a mo alahwe ama "ii moto nje a no hvɔrzi o li hwe mokairzeli o tiiteni ya nyu e?" **15** Rzi a hwa ohweya ama, e anġowa! E anġoweya hve inyai ja hweya hwe wɔɔ jarze; lonġe la moto li rza enje ndi o erzango ya rzairzai ema o hweni. **16** A ma hwa kpeya hve mono ŋmana ama; "mony moma ewanġi ya moto yɔkɔ (mɔkɔ) mo ma nyai mbota ya gbamu." **17** A ma luteya mo ŋmiti, rzi a ohwa ama, na gbeya ne e? Nanġe na rza hweni tɔ eki o li ika e mbota yami. **18** "Rzi a ohwa ama, nanu ndi na gbeya nanġe. Na wuule wokao wami worzali, rzi na oŋga wonden ema na ika e mbota yami na hwe hvehve hwema. **19** Na ohwan imba mbiti ema, "O hweni hwe hwema hwe e gbamu rzairzai ema hwe ikahwi anġa, o meya rzairzai. Wowa lonġe hviyai; la, nyɔ, ndenġa o oke monyengi. **20** "Ndi Lohwe ama moohweya ama, "owa eeti ya moto!" Wono wu mene, lonġe lanġɔ lo arzahwene, nje rzo a o hwene mame yarze ema aarzanġele e? **21** "Nanu ndi e o hwe na tɔ ima moto ema a utele hwema na mɔ ŋmiti, rzi arzi hwe ewanġi o worzo woma Lohwe.

ERZA ATAKIRZE

22 Yerzu rzi a ohweya hwaokoweli hweni ama; "O e ηganεε na e o hweya ema, erza atakirzε lihvomεnε monγε manyu o mamε e laa; tɔ mamε ema e rzonγε o nyo. **23** Lonγε li akai moleli, e nyo hvε e akai liwɔti. **24** E ɔηɔ tε hwenɔni, ema hwe rza ona, to li rzanɔa moleli, ndi Lohwε a hwe lirzε, ngeli iti na inyɔ ema ehweli wolito li aka hwenɔni! **25** Ima mɔ wanyu ema o li atakirzε leni atanεi lika eyu yɔkɔ o lonγε leni e? **26** Nε tε e rza tannεi li gbeya ono ηmana eya morzali, mamε rzɔ e a takirzε o hwεnεi hweya e? **27** "E ɔηɔ tε na oma imbonji jonɔa. I rza atakirzε tɔ li agbeyεε menɔombe. Ndi na e ohweya ema, tɔ e mokaneli Rzalomoni o ewangi yeni yarzε, a rzi a wotirzε li uka ini mbonji. **28** Ehweli tε ema nanu ndi Lohwε a wɔtirzε hwewule hwe wanɔa, ema yawono hwehweli, ηmεε hwe anɔbahwa o munya, ηgeli iti na inyɔ, nε rzɔ a rza e wɔtirzε, ii inyɔ hwato hwa malokε marzali! **29** O enɔganεε rzɔ e rza ika meema meyanu o lituteya mamε ilaa tɔ li nyɔ; e rza atakirzε, meema. **30** Ehwanja ewɔ hwa rze ema hwa rza lokεi wɔndi hwa ahvahvε o li arza hwene hweya hweyarzε, ndenɔa Rzanɔo anyu a hwi ema e arza hwene hweya. **31** Ndi e arze likaneya leni, anɔa ndi hwene hweya hwe e ηgbaahwa. **32** "E rza oka wɔηɔ", inyɔ lihwemba lirzali, Ehwanja Rzanɔo wanyu a oki mɔnyεηgi o li e ηgmba likaneya. **33** E ahwirzε erzanɔo yanyu e ηgmbe hwatakeli. E a o hvεε inyɔ mεnε makpa ema ma rza una ma hwε liwuta la nyu o ηmanyu ema lirza kuwa, eki ema ηmihwe arza kombεnε tɔ lirziyεi li rza hvanɔa. **34** Ehwanja eki ema liwuta la anɔa li hweli anɔa hvε ndi ηmeema ηmanɔa hvε mo hweli.

LI ANGOWELELE

35 "E a wɔtirzε e wonɔgirzεnε o ewolo e ika hvε hwetulu hwe anyu hwe onwe, **36** naa hwato hwa ambεlεε Rzanɔo awu ema a uwεlεε o ndema ya lihwa, anɔa rzɔ ndi a jeli tεε rzi a kumba, hwa mo lihvoweya o wɔtεmεtεmε. **37** E ɔhwε gbamu na hwanɔa hwagbeeli ema Rzanɔo awu o

hwetimbeli hweeni a unma hwa nmaambele. Na e o hweya e jɔke aarzeele mɔ nmiti o hweliyeli rzi a hwaa ngmba moleli. **38** E o hwe gbamu na hwannga hwagbeeli ema Rzanngo awu a unma hwa ma wongirzenε, tɔ a ja ndi o lirezako la hwehvɔwe hwe ukirze hwehwa tɔ hweyau hwe wu. **39** Ndi e hwiye nanu ema; e mɔhweni wa ndawo a ma hwiya te e hvonda ema e nmihwe a ja o ma a rzi hweme e ndawo yeni e gbaahwa. **40** Inyɔ hve e angamεne li wongirzenε, ehwanja e nmana moto a o ja o lirezako ema e rza mo ahvite. **41** Rzi Petolo a ijowa Yerzu a ma: "Ii Rzanngo, Irzɔ ndi o kpεeli mono nmana e, nga hwanεi hwarze e? **42** Yerzu rzi a mo alahwe a ma; "njεne rzɔ a hweli e mokaneli wa lihwiye na liloke, ema Rzanngo a ikai o li ongeya hwagbeeli hweni, o li hwa ngmba e laawu longo o hvonda ya joke e? **43** E hwe gbamu na ongo mogbeeli ema Rzanngo a jeli te a unma a gbeya nanu. **44** Na e ohweya e joke nanu ema, Rzanngo a mo ika o li ongeya erzango yeni yarze. **45** E hweli te ema ongo mogbeeli a ohwi te o nmema nmeni ama, "Rzanngo wami a i ndeli o yɔndɔ; a rzi timbi, rzi a woteya li anana hwanεi hwagbeeli ewɔ hwa hwalana na ewo hwa wunyana na li laa na li nyɔ na li woma." **46** E rzango ya ongo mogbeeli a o ja o wunya ema arza mo ahvite, na o hvonda ema a rza o hwiye. A mo ke, a mo kerze rzi a mo ika eki yɔkɔ na hwannga ema hwa rza loko. **47** "Ongo mogbeeli ema a hwi hwe teirzeli hwe ama Rzanngε rzi a rzi ika tɔ ligbeya na oma Rzanngε aarza, aanahwεne na yorzilao rzairzai. **48** Ndi ongo mogbeeli ema a rza hwiye rzi a gbeya hweya hwe matona mɔ hve a kokirzehwe ndi a rza unmahwa yorzilao rzairzai. Tɔ ima mɔ ema a ngbaahwi rzai rzai arzahwεne hve rzai rzai, ndεnga tɔ nje hve ema a liyahwele rzai rzai a i jowahwa hve rzai rzai.

RZEKE MONYEDGI NDI LI A HWAANE

49 "Na jeli ndi li kotaa munya o rze, ndi maluteya mami ma ohwa ndi ema oma te moma maa li onwa! **50** Na hweni liluhwirze oli luhwirzehwe,

ndennga ηmeema ηmami mo kpeli natεε egbeyεε. **51** E ɔηγελε nanu ema na jaani ndi eyɔλε anu rze e? Jaε na e o hveya ema na jaani ndi mbaali. **52** Liwoteya nanγε, o hwε hwato o litumba lɔkɔ wo a hwaanε, hwayao hwa tenγεε hwahwakε, ndennga hwahwakε hvε hwa tenγεε hwayao. **53** O hwε mbaali ya Rzango na ηmana, wa eni wa munyana, ndennga e nyango hvε na e ηmana wa eni wa molana, ndennga e nyango ya lihwa na mokia ηmeni mo lihwa, ndennga e ηmana wa lihwa na nyango eni wa lihwa.

HWETELELI HWE HVONDA

54 Yerzu am ohweya e ηgindi ama "e eni tε embaki e uhwelele watee, o wotεmεtεmε e ohwa ema e mbuwa e ja ndennga eyɔ. **55** E eni tε e mbehveni e uhweli mbenγε oma ya ohwa ema wuunya wo hweni litumbana ndennga wo tumbana. **56** Inyɔ hwato hwa molanga: "e hwi li lalowa hweεneli hwe rze na loohwa la ηmanyu. Mamε ndennga tε e rza hwi li lalowa hweya hwe ene hvonda e? **57** Mamε ndenгатε e rza tanε li akairze inyɔ menε, o mamε ema ehvomenεi? **58** Na oma o endεlenε na e mokoeli wanγɔ, o ma e mokairzeli, keka na ηginya o li εnε ema egbei eyɔλε o njiya, e rzija lihwe ema mo a o koohwi oma emo kairzeli mondεε, rzi ongo mokairzeli mondεε a o anγε o hwewowa. **59** Na e ohweya ema, orza wurza anγα natεε o tanγα e kahva ya lirzuku.

LUKARZI HWEHWARZU LIOMε NA HWEYAO 13

LI AENGGOWE Tɔ LIKONA

1 O ma hwε lonγo la hwato ema hwa ma ukeya lingi lirzako ema hwa ma owheya Yerzu li hvomenε hwato hwa Galelelea ema maija mawu Pilato a ma hvunγuhwe na maahweya. **2** Rzii Yerzu a hwa alahwe ama li hvunγuwana maija na maahweya mawu inyɔ e ɔηγελε ema hwanu hwato

hwa Galeleya hwa ma taka nanu ehwanja hwa ma hwe wohwe li aka hwanɛi hwarɛ e? **3** Na e ohweya ima jaɛ e hweli tɛ ema e rza ɛngowɛ tɛ inyɔ hve ekona nanu mɛnɛ. **4** Na liŋgi liyome la hwato na wambi ema e njoŋgo ya Rziloami ema rzuuhweya rzi e hwa oŋwa hwa ma hwe hwato hwa wohwe li aka hwanɛ hwarɛ hwa ma hwe o Yelurzalem e? **5** Jaɛ! na e ohweya ema e hweli tɛ ema e rza ɛngowɛtɛ hwegbeeli hwe anyu i nyɔ hve e kuwa likona nanu mɛnɛ. **6** Rzii a hwa kpɛɛya mono ŋmana a ma moto mɔkɔ ama ona gbe wo hwehvuma o hvaya yeni, rzii a ɛndɛ li arz hwehvuma a rzi luwe tɔ ehvuma yɔkɔ. **7** Rzii a ohweya e mogbeeli hwa hvaya ama, ɔŋgo tɛ meya meyau nanɛ na ma ja anu li arza ehvuma o wono wohvuma, erzihwe li luwa tɔ yɔkɔ, O wɔkɛ nɛ wo gbeyana mɔnyɛ ŋgundu e? **8** Rzii a mo alahwe nanu ema, "Tata o wo hwɛmɛ hve mono ŋma Natɛɛ na ima o tina yeni na wokoma erzɔmbɛ rzɔmbɛ ya luutu. **9** Etena wo yai tɛ hwehvuma monɛi ŋma oma eya ya gbamu, ndi wo rza yai tɛ o tanɛi li wo kɛ." **10** Yerzu ama hwe li okolɛ o ndawo ya miteli o wunya wo li arziyolɛ, **11** Oma hwe molana aŋga ema ama hwɛnɛ nyambɛ ya njembu. Ama unama ema a rzi tanɛ liatɛnɛnɛ. **12** Ehonda Yerzu ama mo ɛnɛ ama mo hwɛlɛ rzi a mo ohweya ama ii molana enyambɛ yanŋɔ e ku. **13** Rzii a mo hwakɛ maa meni o mohvo, oŋgo molana a tɛnɛnɛ ŋgeli hvɔkɔ rzi a ŋgmba Lohwe jeka. **14** Ndi e mokaneli wa ndawo ya miteli a ma tata ehwanja Yerzu a ma oŋgirzɛ moto o wunya wo li arziyolɛ, rzi a ohweya hwato ama, "menya motohwa me tɛirzɛhwɛ o li gbeya ewolo. E je rzɔ o mɛŋge menya li liirzɛhwɛ rzɛkɛtɛ o wunya wo li arziyolɛ." **15** Rzi Tate a mo alahwe a ma inyɔ hwato hwa mehvili o hweli mɔkɔ wanyu a rza wunduwa e nyaka tɔ jaakarzi jeni o jehwe, li ji wurzirzɛ, o li jinyirzɛ malihwa o wunya wo liarziyolɛ e? **16** Nɛ rzɔ o no molana, e ŋgɔndɔ yama Ablaham, ema mokarzɛ a ma liiŋgɛ o hvoka ya liyomɛ la meya na wambu a rza tan li wunduwahwa o ene tiŋgɛ o wunya wo li arziyolɛ e? **17** A ma ohwa nanu rzi hwokoeli hweni hwarzɛ hwa lembeya irzɔni, hwato hwarzɛ

hwa ma oka mᄁnyεngi li hvomεnε hwεngε hweya hwe manyaka ema Yerzu a ma gbeye. **18** Rzii a hwa ijowa ama, "nε li kaneya lama Lohwε li εneya e? ima nyai ya emεmeni na tanεi li li kitirzεnε e? **19** Likaneya lama Lohwε li hweli ndi na ηmana hvᄁngᄁ ya ekumbε ema moto a ma wohwe rzi a ona o moonda ηmeni rzii e oηga eja gbe hwεnoni hwe ηmanyu hwe oηga muumbu o hwεkᄁkᄁ; **20** Rzii a timba hvε li hwa ijowa ama i ma nyai ya εmenεni na tanεi likitirzεnε na likaneya lama Lohwε e? **21** Li gbei ndi na e hwindi ema molana mᄁkᄁ ama wowe rzii a ika o teni a mawonde mayau ma mehvoLohwolo natεε marz ma ita." **22** Yerzu rzii a εndε li akeya i mbowa ndεnε na i mbowa rzali, li okolε o yᄁndᄁ yeni ya Yelurzalem. **23** Moto mᄁkᄁ rzi a mo ijowa a ma, "Tata ηgurzu ja hwato mεnε ndi e ogirzεhwε e?" **24** Ekeke na ηginya o li kpeeya o liyohva lihvi, na e ohweya ema, "rzairzai ja hwato hwa o arza likpeya ndi hwa rza o luwa ehvolo." **25** Etena e mo hwεnε wa ndawo a tεmi tε rzi a umba liyohva e tεmε ndi o ewoka likumba na litε na li mo atεkε ema o e lihvoweya liyohva, ndi mᄁhvε a hwa alahwε ema, na rza hwi tᄁ onei e uwεlεlε, **26** Oma erza arzarzowε ema i ma lalεnε na li nyᄁnεnε na owa ndεnga o okolε o meyombo meyarzε. **27** Ndi a alahwε ema, "o jokε na rza e hwi tᄁ onei e uwεlεlε. E no anjiya anu, inyᄁ hwato hwa wohwe." **28** Aηga ndi e woteya li eya na li kᄁkᄁ la mehvehve ehvonda e εnε Ablaham, lrzaki na Yakohvo na hwaohweli hwa hwelιngε hwarzε o likaneya lama Lohwε rzii inyᄁ e hvakahwa o ewoka. **29** Hwato hwa uweya o matonngo ma aniyε ma ene rze li liya o mboko ya ndema ya likaneya lama Lohwε. **30** ᄁηgᄁ tε, lonngo la hwato hwa mburza hwa o hwε e hwa worzo, ηdennga lonngo la hwato hwa worzo wa o timba o mburza. **31** Lιngi lirzako mεnε lonngo la hwato hwa Hvalirzaε hwa ma jaa rzii hwa ohweya Yerzu ema, "a anjiya anu oma o εndε ehvεhvε eki ehwanja Elode a rza li oηwa." **32** Rzii a wohweye a ma, "ya εndε e ohweya εngε erzo, ᄁηgᄁ tε na hvaya hwelιngε hwe wohwe na oηgirzε hwato yawono na ηmεlε ndεnga o

hweyu hwe ukirze hweyau nakule ewolo yami. **33** Tɔ mame e gbeyene li endene ewolo yami yawono, nmele na wonɛi wunya—o joke mo ohweli hwa hwelinge a rza tane li nweeya ehvehve mbowa li aka te o Yelurzalem." **34** "Jiiyei! i hwato hwa Yelurzalem e o nwa hwaohweli hwa hwelinge na li unma hwanja hwana hwa e omeya mayai, ngeli iti na ma keke li erzanga hwaana hwanyu, na o ma e wuhwa e hwanda i nguma o ma hvahve meni ndi inyɔ e rza emeya! **35** Dɔngɔ te e ndawo yanyu e kinyelehwe na e o hweya e tɛti, ema, erza o nene hve nateɛ e ohwa ema monamɔ na ongo ajeli o lina lama Tate.

LUKARZI HWEHWARZU LIOMɛ NA HWENII 14

YERZU O NDAWO YA MɔKɔ WA HVALIRZAI

1 Wunya wɔkɔ wo marzo motohwa, Yerzu a ma endɛ li la o ndawo ya moto mɔkɔ wa hvalirzaɛi ema a ma hwiyeɛ rzi hwa a moinja nɔki nɔki. **2** Anja worzo weni o ma hwe moto mɔkɔ a ma okirze nyambe ya itime. **3** Yerzu a ma ijowa i hvalirzaɛi na e hwa hwiya mbenda ema; "o tɛirzehwe mbenda ema moto a rza ongirzehwe o wunya wo marzo motohwa e?" **4** Ndi hwa ma kina, a ma mo wowe rzi a mo ongirze a mo ohweya ama a endɛ e yeeni. **5** Rzi a hwa ijowa a ma, "mɔkɔ wanyu a hwɛni te nmana tɔ nyaka rzi e unda o e hvɔndi ya malihwa o wunya wo li arziyole, o rza muule otɛni wɔtemeteme e?" **6** Hwa rzi hwɛne tɔ eya o li ohwa. **7** Na o ma a ma ene ne hwaɛni hwa hvɔrzo i mboko ja hweluhwe o li liya rzi a hwa kpeeya mono nmana ama, **8** "Moto a o yowe te o ndema ya lihwa e rza oka li liya eki ya eluhwe, ehwanja moto ema a karzami eluhwe li o aka a tane li yowehwe. **9** O gbe te nanu e mɔ a hwɛle e ndema e ma a e yowe inyɔ hwahwake a ja li ohweya a ma ngmba ono moto e mboko yanɔ. O engowahwa o mboko ema erza hwɛne eluhwe na irzɔni. **10** O enganele o yowehwe te ndema, wowa e mboko ema erza hwɛne eluhwe, anja ndi e

mohwene hwa ndema a jeli te a ohweya ema ii nmai, teme agba o liya o mboko ya eluhwe anga ndi o hwene e luhwe na hwanaga ema hwa yowehwe. **11** To ima mo ema aa karze nmiti a rzhwirzehwe ndi e mo ema aa rzhwirze a karzehwe. **12** Rzi Yerzu a ohweya e mo ema a ma yowe ema "o hwete te ndema o rza yowe hweyorza hweyanjo wonya nyonjo to litumba lanjo to hwewanji hwe okombene, o gbe te nanu wohve hwa tanei li o yowe o li o timbirzele naa etangi." **13** O hwete te ndema, yowe hwatakeli, i mboko, i njambu na i ndima, anga ndi o namirzehwe; **14** O hwe hvumuveli hwe hwataneli. **15** Rzi moko hwa hwanaga a ma liya o hweleeli, na o ma a ma hweye nanu, a ma ohweya Yerzu a ma: "Moname na ongo a o lee o ndema ya likaneya Lama Lohwe. **16** Yerzu rzi a timbirzelele ama, "moto moko a ma wongirzene ndema ndene, rzi a yowe ngindi. **17** E hvonda ya ndema e ma uke, a ma oma e mogbeeli hweni o li ohweya hwanaga hwa ma yowehwe e ma e je anu ehwanja hweyarze hwe ma tirzehwe. **18** Hwarze na lilo loko hwateya li ahwanjele, wa worzo rzi a o hwa "a ma, na andi moonda na angamenei li ende li mo onjo rzeni, o no lakirze." **19** Ohvehve a ma, "na angamenei ndi na andi nguma ja nyaka, ikaa na ende rzo na ji kekirze, rzeni o no lakirze." **20** Oni hve a ma; "nanje mene ndi na hwai o enga narza tanei li jaa." **21** E mogbeeli a ma timba li ohweya ranje nanu, rzi e ranjo ya ndawo a tata, rzi akaneya e mogbeeli hweni a ma ende oni meyombo na o hwewoka hwe mbowa karzi karzi o jaane hwatakeli na i mboko na i ndima na i njambu. **22** E mogbeeli ama, "ii tata ema gbeyene na oma o arzi, ndenga ehvolo ehveli nanu mene." **23** E ranjo ya ndema e ohweya e mogbeeli hweni a ma o ende o meyombo na manjeya o hwa hwete, hwa je hwa ondirze e ndawo yami. **24** Na e ohweya e joke ema to moko hwa hwanaga e ma hwa ma yowehwe, a rza o keka to teni o ndema yami. **25** Ngindi ndene ima hwe li ende na Yerzu, rzi a engowe a hwa ohweya a ma: **26** "To njene ema a ja na imba rzi a rzi koo ranje na nyanje, na joiye hweni na hwaana, na

wonyanyango na i ndome – na longε – a rza o hwε mookoweli hwami. **27** Ndennganε tɔ jεnε ema a rza hwanε e mbarza ya eni o li no nɔngɔ, a rza tanε li hwε e mogbeeli wami. **28** Ehweli tε ema mɔkɔ wanyu arza li onga njongo, Arza loma li liya o rze o li kɔkɔ woli o li ɔngɔ nga a ohvi woli o li e kule? **29** A kɔki tε mɔnɔngɔ rzi arzi tanε li kule tɔ nje ema a εnε nanu a mo yɔeeya. **30** Li ohwa ema, ‘ono moto a ma woteya li onga ndi a rza tanε li kule tɔ nje ema a εnε nanu a mo yɔeeya’. **31** Tɔ ima mokaneli e ma arza li endε li ana njuma na ohvεhvε mokaneli a rzi lome li liya o rze li luteya nga a tanεi na liyome la hwekoli hwe hwato o lihvomεnε e mo a mɔ jeeya na mbange ya hwekoli e? **32** A rza tanεi tε a oma hwato, ehvonda e ma onεi a hweli hvoohvo o li atεkε o nyai ya eyɔlε. **33** Nanu mεnε hvε na tɔ ima mɔ wanyu ema a rza hwεmε hweyarze ahweni, a rza tanεi li hwε mookoweli wami. **34** Ikpa i lou ndi i wolεnεi tε wotεu (wotεlu) hweni nε i tanεi li hwεlεhwe ikpa hvε e? **35** I rza lɔɔni hvε tɔ monye tɔ na erzɔmbe rzɔmbe ya luutu, i rzowahwa ndi onεi, "onngo ema a hw ni mato o li hweya a hweya."

LUKARZE 15

1 Hwarzangeli hwa njangi ya likaneya, na e wɔ hwa wohwe hwa ma arzanganε anga, o li okaneya. **2** Hwato hwa Hvalirzai na whaokoleli hwa mbenda ya kaati ya Lohwa hwa ma aingowε ema: "ono moto a wowhwa e hwa wohwe, na lilalεnε na wɔ." **3** Yerzu rzi a hwa kpεya mono ηmana ema: **4** "Mɔkɔ wa anyu a hweni tε egbe ya mεlεngu rzi a wɔlεnε mɔkɔ. A rza o liya meni luuwa na luuwa anga rzi a endε li arza e mo ema mo wɔu na tε a mɔ luwa e?" **5** A mo lu tε, a mo toowε na mɔnyεngi o maata meni. **6** Rzi a mo timbana o ndawo, a hwεlε hweyorza hweeni na e wɔ hwa mo kombεnε rzi a ohwa ama: "yoke mɔnyεngi na imba, ehwanja na lu moolεngu mo ami mo ma wɔ." **7** Na e ohweya ema, nanu mεnε ndi e o hwεε monye ngi mo ndεnε o ηmanyu ya Lohwa li hwomεnε moto wa

wohwe, mɔkɔ ema a eyɛɛ li aka meni luuwa na luuwa me, hwataneli ema hwa rza hwɛni hvɛ li a e yɛɛ. **8** E hweli tɛ ema molana a hwɛni liyomɛ la kahva rzi a wɔlɛnɛ hvɔkɔ. A rza o hvɛɛ etulu, a tuta e, ndawo rzi arza kɔi kɔi natɛ a e luwa e? **9** A e lu tɛ, a hwɛɛ hweyorza weni na e wɔ wa mo kombɛnɛ rzi a ohwa ama: eno okane, mɔnyɛngi: na ma luuwa e kahva yami e, ma wɔ. **10** Na e, ohweya ema nanu mɛnɛ ndi o hwɛ mɔnyɛngi o titeni ya aŋgeli ja Lohwa, na moto wa wowe mɔkɔ a e, yɛɛ.

MWANA MO MOODGODGO MO DMANA

11 Yerzu rzii a wha owheya ama, o ma hwɛ moto mɔkɔ a ma hwɛnɛ hwana hwa wunyana hwahwakɛ. **12** Enɔŋgɔni e ma ohweya rzaŋgɛ ema taata, o no gbe e laa mi likai la erzango, rzi rzaŋgɛ a hwa hwaeya erzango. **13** O rzi kuwe mbɔ rzi enɔŋgɔni e rzaŋga mamɛ yarzɛ a ma hwɛnɛ, rzi a endɛ ekome e ma rzɔlɛnɛ aŋga ndi ama hvange moname ŋmeni o lonɛ la eeti. **14** A ma kulɛ li hwaŋga mamɛ yarzɛ ama hwɛnɛ, O ma ja njao o enɛ mbowa yarzɛ rzi a hwɛ o litake. **15** Rzi a endɛ li a timbirzɛ na mokomi wa moto mɔkɔ wa enɛ mbowa rzi a mo oma o waŋga yeni li wonɔgowa i ngowa. **16** A ma okeya li aajurzɛ na moleli i ŋgowa i ma hwɛ li laa ndi tɔ moto arzi mo gbe. **17** Ehvonda a ma jee o lihwiye leni rzi a i jowɛ mo ŋmiti ama, jɔjɔ ja hwagbeeli hwa ma taatɛ hwa hwɛni moleli mo hwa akao lila, rzi imba na ŋwaana e njao anu e? **18** Na anjiiya na timba o ma taatɛ na mo ohweya ema: taata na gbee wohwe li tatirzɛ e ŋmanyu na owa, **19** Na rza uki hvɛ tɔ o li hwɛɛhwɛ ŋmana wa aŋgɔ, o no timbirzɛ naa mɔkɔ wa hwagbeeli hwaŋgɔ. **20** Rzi a anjiiya, a endɛ li uŋma rzaŋgɛ; Na oma a ma uweya onɛi hvoo, rzaŋgɛ a ma mo ɛnɛ, a ma lembeya iili, rzi a hwaŋga li mo arzangalɛnɛ na li mo rzɔmbɔ, **21** Rzi e ŋmana a mo ohweya ama: "taata, na tonani e ŋmanyu na Lohwa, na rza uki hvɛ tɔ onɔgo a tanɛ li hwɛɛhwɛ ŋmana waŋgɔ." **22** Rzi rzaŋgɛ a ohweya hwa gbeeli hwɛni ama! "E jaane monɔgobe mo lɔu li aka mearzɛ e

mo wɔtirze e mɔ karzikarzi. E mo rzonɔge jɔndɔ o jɔndɔ jeni na hwetambi o matanɔa; **23** E jaane monani mo nyaka mo wɔki e mo onwe. Inye i le e oke mɔnyenɔgi, **24** Ehwanja, o no nmana wami ama nwa ndi a timbi hwe li hwe lonɔge. Aema wɔ ndi a luwahwi. Rzi wa woteya li oka onyenyeni. **25** Enge hvonda e nmana wa molulu a ma hwe o wanɔa. A ma je li kombene e ndawo a ma hweya jeembo ja mawɔmi na nɔɔmɔ. **26** Rzi a hwele mogbeeli mɔkɔ a mo ijowa ama, "mame e gbeyene." **27** Rzi a mo alahwe ama "manyonɔnɔ a jeli," rzi rzonɔge a onwi moonani mo nyanka mo wɔki ehwanja a timbi na li liya la gbamu. **28** Dmanyango wa molulu a ma tata, a rzi emeya li kpeeya o ndawo. Rzi rzanɔge a wurza a ende li mo ateke. **29** Ndi a ma ohweya rzanɔge ama, "onɔnɔ te! Mene meya mearze ema na ma o gbeyea e rzi hwe maniya; ndi o rzi no gbeli to nmana mboli hvokɔ ema mbahwe na oke mɔnyenyeni na hweyorza hwe ami. **30** Ndi o no nmana wa anɔa a hvanyi erzango ya anɔa na hwalana hwa akpala a jeli rzi o mo onweli moonani mo nyanka mo wɔki." **31** Rzi rzanɔge a mo alahwe ama, "nmana ami ɔ, o hweli na imba i hvonda jarze ndenɔa to mame na hweni e hweli ndi e ya anɔa, **32** O enɔa i oka mɔnyenyeni ehwanja o no nmanyonɔnɔ a ma nwa rzi a timbi hwe o lonɔge ama wɔ rzi a luwahwi."

LUKARZI HWEHVARZU LIOME NA MOTOWA 16

DMANA MO E MOGBEELI WA WOHWE

1 Yerzu a ma ohweya hwaɔokoweli hweni ema: O ma hwe e wanɔi ya moto yɔkɔ a ma hwɛn mogbeeli ema hwa ma rzambe ema a hvanya e rzango ya ma rzanɔge. **2** A ma mo hwele rzi a mo ijowa ama; Mame ene na hweya nanu li o tenɔene e? O nonɔbe hwekɔkeli hwe ewolo yango ehwanja o rza tanɛ li hwe e mogbeli wami hve. **3** E mogbeeli a ma arzarzowe ama, mame na gbeya nanɔge e? Rzanɔge ya ami a no ulɛ o ewolo. Na rza imbami o li ima, ndenɔa na o ka irzonɔni o li ɔmbɔ. **4** Na hwi mame

na hwēni li gbeya aṅga nanu na ulēhwē tē o ewolo yami anu, hwato hwa no wowa o ndawo jawu, **5** A ma hwēlē hwato rzaṅgē a eta maēmē mōkē, mōkē. A ijowa e wa worzo ema, Mame rzaṅgo yami a o eta e? **6** A ma mo alahwē ama hwegbe wambi hwe meloṅga me mauja ma njahwi. Rzi a mo ohweya ama, "Wowa e kaati ya aṅgo ya liyēmē, liya o rze karzikarzi, o tile hwegbe weni. **7** Rzi a ijowa hvē onēi a ma mame wa hvē o etahwa e? Ama mo alahwē a ma ikoli ja meloṅga me mbarzi. Rzi a mo ohweya ama wowa e kaati ya aṅgɔ ya liyēmē, o tile hwegbe wambi **8** Enge ewaṅgi ya moto rzi a eka oṅgo mogbeeli wa wowē ehwanja a gbeyani gbaṅgo, ehwanja hwato hwa ene rze hwa hwēnē maluteya ma gbamu na wonya nyaṅgo li aka hwaṅga ema hwa hweli o ḡmēnēni. **9** Ndi na e ohweya ema, e gbeyane monamē mo ene rze o li luwa hweyorza, O li arza nanu ema mo ku tē, o wo hwahwa o likaneya la loṅgē la gbinda na gbinda **10** Oṅgo ema a hweli jōkē o hweya hwe rzali a tanē hvē li hwē jōkē o hweya hwe ndēnē, ndēnga o ḡgo ema arza enje jōkē o hweya hwe rzali a rza hwē hvē jōkē o hweya hwe ndēnē. **11** E hweli tē ema o rza enje tē jōkē o li wowa monamē mo ene rze, njēnē a tanē li o hwēmeya monamē mo jōkē e? **12** E hweli tē ema o rza enje jōkē o erzāṅgo ya hwahvēhvē hwato, njēnē a o ḡgba e yaṅgɔ erzāṅgo e? **13** Tɔ mogbeeli arza tanē li gbēeya rzaṅgo ihwakē. A tanē a kɔɔ mōkɔ rzi a liṅgana o nēi, tɔ a aṅgbē mōkɔ rzi a rzɔnjēlē o nēi. E rza tanē li gbēeya Lohwē na woli wo ene rze. **14** I Hvalirzai, ima liṅgana woli wo ene rze hwa ma hweye hwene hweya hwe arzē rzi hwa luṅgē Yerzu. **15** Rzi a hwa ohweya ama, inyɔ ndi ya a rzuulē inyɔ mēnē o mirzɔ ma hwato, ndi Lohwē a hwi meema me anyu. E ḡge ema moto a wohwi woli tɔ e tanē li kɔɔwɔ o worzo woma Lohwē. **16** E mbenda na hwa ohweli hwa hweliṅgē hwe ma wurzirzē hvē na tēē na e hvonda yama Yovanirzē. Liwoteya enge hvonda, mēēndi me gbamu me likaneya lama Lohwē me hweli me ohwahwa, ndēnga tɔ njē a hweli li ainēlē likpeeya o teni. **17** E rzaambi e ḡmanyu na erze li ḡyɔṅgɔ li aka ema litɔti la erzau li

ulɛhwɛ o mbenda. **18** Tɔ nɛɛ ɛma a hwai jɔjɔyɛ weni rzi a hwa ohvɛhwɛ a undi mbenda morzonje, ndɛnga e mo hwɛ a hwai oŋgo a wurzirzɛhwɛ o lihwa mɔ hwɛ a undi mbenda ya morzonje.

E WAŊGI YA MOTO NA LARZALORZI

19 O ma hwɛ ewaŋgi ya moto yɔkɔ e ma hwɛ li awɔtirzɛ na mawɔti ma hwardɛnɛ ama liya o hweliyeli hwe karzami ŋmenya tɛ **20** Aŋga liyohva leni la kɔtɔ o ma ikahwa mogbeeli a ma hwɛɛhwɛ Larzazorzi, e nyo yeni e ma onda na hveya **21** A ma okeya li laa i mbumbu ɛma i ma unda o eki ya hweleeli hwe enge ewaŋgi ya moto. I ŋgbaa i ma ja li tɛmbɛ i hveya jeni. **22** E hvonda e ma uke o ŋgo mogbeeli rzi a ŋwa, i aŋgeli i ma mo hwane rzi i mo i ka o toŋgoŋgo yama Ablahamu. Enge, ewaŋgi ya moto yɔ hwɛ e ma ŋwa, rzi hwa mo imeya. **23** Rzi a embɛ ɛma a hweli ndi o ekome ya kweli ya litake, a ma ɔŋgɔ o. Dmanyu rzi a ɛnɛ Ablahamu onɛi hvohvo na Larzazorzi o toŋgoŋgo ya eni. **24** Rzi a tɛ morzeyya a hwɛɛ, "Taata Ablahamu, ono okeya iili o ome Larzazorzi a tɔtɛ e rzɔ ya jɔnɔ jeni o malihwa a no rzimirz jɛɛmɛ, ehwanja na rzeeli o teni a mono munya. **25** Rzi Ablahamu a mo alahwɛ ama, "Ii ŋmana ɔŋgɛɛ e hvonda o ma hwɛ o lonɛɛ o ma luwa hweema hwe aŋgɔ hwe gbamu, ndi Larzazorzi a ma luwa ndi e hwee wohwe, ndi o nange mo a hweli gbamu anu ndi o wa o hweli o ndutu. **26** Li aka hwɛ tɔ nanu, O tiiteni yarzu na owa o hweli mbɛŋgu e ikahwi, ɛma hwanja hwa arza li aka oŋgo hwa rza tanɛ, to hwanja hwɛ hwa hweli oŋgo hwa rza tanɛ li ja o no. **27** A ma mo alahwɛ ama, "Na o a tɛkɛ, taata, oma Larzazorzi o ndawo yama rzaŋgɔ ami, **28** Ehwanja na hwɛni wonyanyangoami hwata. A hwa kokohwɛɛ, wɔ hwɛ hwa rzi ja li jaa anu eki ya ndutu. **29** Ablahamu a ma a lahwe ama, "Hwa hwɛni Morze na hwaohweli hwa hweliŋgɛ; inyɛ hwa wo okaneya. **30** Rzi a ohwa ama "jaɛ taata Ablahamu," ndi mɔkɔ a uwɛɛɛ tɛ o ekome ya kpeli o li hwa uŋma hwa tikowa. **31** Ablahamu rzi a mo ohweya ama, hwa rza hweyani

te Morze na hwa ohweli hwa hwelinge, hwa rza tan li engowahwa to e hwe ndi ema moko a hvumu o kweli.

LUKARZI HWEHVARZU LIOME NA LIRZAMBA 17

WOHWE – LIKOKÉ – EWOHO

1 Yerzu ama ohweya hwa okoweli hweni hweya ema hwe gbeya hwato hwa gbeya wohwe amah, "we hweni lija, ndi mojema na ongo ema awe jaana; **2** A lu ndi likakahwa liyai li ndene o liwo, rzi hwa mo hvimba o teni ya nmanja, laka mo li tonirze moko wa hwanu hwarzsali." **3** O enganelé e angowelé inyó mené. Dmanyonngo a toni te; o mo lomeya, e hweli te ema a engowa te omo lakirze. **4** A o gbeyani te wohwe ngeli lirezamba o wunya, Rzi a o timbeya hve ngeli lirezamba, li ohweya nanu ema natoni, omo lakirze. **5** Hwabgeeli hweni hwa ma mo ohweya ema, "Rzango ojo hwateya liloke." **6** A ma timbirzeléle ama "e hweni te liloke ema li tu, na hvonngo ya ekumbe, o tanéi li ohweya wono wuma ema wunguweya o na hwe oné o nmanja, wo o hweyana. **7** E hweli te ema moko wanyu a hweni te mogbeeli wa wanga, to wa aongeya melenngu. Atanéi, li ohweya e mogbeeli ema auweléle o wanga ema, ja nange liya orze ole e?" **8** A rza o mo ohweya ndi ama, ono ihveléle moleli mo ami, wongirzene o li ambelél na oma na laa na linyó o mburza nanu ohwa hve otanéi li la na linyó. **9** A eka ongo mogbeeli ema a gbei mamé ema a ohwahwélé o li gbeya, ohwa ndi ema i rzenje hwagbeeli hwa gbamu, i gbei ndi ewolo yarzu. **10** O enganelé, owa hve o ma gbeya te mamé yarze ema ohwahwélé o ligbeya, ohwa ndi ema i rzenje hwagbeeli hwa gbamu, i gbei ndi ewolo yarzu.

LIYOME LI MA ONGIRZEHWE

11 Na oma Yerzu ama hwe li ende o Yelurzalem, ama akeya o tongongo ya Rzamaliya na Galileya. **12** Na oma ama kpeeya mbowa hvokɔ, liyome la hwato ema hwa ma ɔkirze enyambe ya mɔlɔngɔ, hwa ma uɲma Yerzu, ndi hwa ma temɛ hvohvo, **13** Rzi hwa mo hwele na lilo li karzami ema, Rzango Yerzu o jokeya iili. **14** Na oma ama hweye rzi, a hwa ohweya ama, e ende e auɲmele o hwagbeeli hwa hwelingɛ, na oma hwa ma hwe li ende rzi hwa wɔwɔ. **15** Mɔkɔ wawu ama ene nanu ema ama wɔwɔ, Rzi a timba o mburza o li eka Lohwe na lilo li karzami, **16** A ma kpa o matanga mama Yerzu, limo eka, ndenga ama hwe hve ndi moto wa Rzamaliya. **17** Yerzu rzi a ijowa ama, Rzekɛ e mahwe liyome ema e wohwirzehwe e? Onɛi luuwa lihweli e? **18** Tɔ mɔkɔ arza timbi o liɲgmba Lohwe jeka laka ono mojili e? **19** Rzi amo ohweya ama, Temɛ o ende, lilokɛ li angɔ li o wohwirze. **20** Hwonda hvokɔ i Hvalirzaɛi ima ijowa nanu ema, "ima hvonda likaneya lama Lohwe lija e?" Yerzu rzi ahwalahwe ama; **21** Tɔ hwato wa ohwa ema li rzaja na nyai ema yɛneya o mirzo, Ehwanja likaneya lama Lohwe li hweli na inyɔ. **22** Yerzu rzi ao hweya hwaokoweli hweni ama, "Ehvonda ehweli eja ema e o warzo o li ene wunya wɔkɔ woma e ɲmana moto, ndi e rza wo ene." **23** Hwato hwa eyohweya ema, mɔ ɔnɛi tɔ mɔ ono, e rzi keka lihwa nɔngɔ. **24** Ehwanja e ɲmana moto, o wunya hweni, ao hwe ndi naa liɲmeti-ɲmeti la Lohwa li ɲmete o ɲmanyu yarze. **25** Ndi a loma litaka rzarzaɛi ndenga li rzɔrzɔwɔ na ene nyɔngɔni, ndenga aja. **26** Na oma ema gbeyene ehvonda yama Nowa, nanu mene hve ndi e ohwe menya mema e ɲmana moto. **27** Hwato hwa ma hwe lila, na linyɔ. Lihwa na ligbaawa o mahwa, natɛɛ wuunya ema Nowa ama kpeeya o iwongo. Rzi e mbuwa ya muumbe eyɔ, e hwa ongwɔ hwarze. **28** Nanu mene ndi ema hwe ehvonda yama loti. Hwato hwa ma hwe lila, linyɔ, li anda li a hwirze, li ona na li onga. **29** Ndi wuunya ema Loti ama anjiye o Rzodom, muunya na hwekaando hwe ma yɔ na mbuwa o li hwa rzele hwarze. **30** Nanu mene ndi e ohwe o wunya ema e ɲmana moto a

uḡmēlēhwe. **31** O wōḡgo wunya oḡgo ema a ohwe o ḡmanyu ya likaando arza tanē lirzihwa o li hwewowa. Nanu mēnē na hwaḡga hwa ohweē o waḡga hwa rza o timba liwowa to yoma. **32** Oḡgēlē jōjiyē wama Lōti; **33** Tō nje ema aarza kōmbē loḡgē leni, ali wōlēnē. Ndeḡga to je hve ema a wōlēnē loḡgē leni a li kōmbē. **34** Na e ohweya ema, o wōḡgo wu, hwato hwahwake hwa o naḡga linōḡḡo lōkō, mōkō a wowahwa, ndi oḡēi a liiya. **35** Hwalana hwahwake hwa ohwe o li rzika i hvōḡḡo, mōkō awowahwa ndi oḡēi a liiyahwa. **36** Hwato hwahwake hwa o hwe o waḡga, mōkō a wowahwa ndi oḡēi a liiyahwa. **37** Rzi hwa mo ijowa ema, "Tata one e?" Ama hwa alahwe ama, "to ima eki ehveli miimba aḡga ndi ikaka i arzaḡganē."

LUKARZI HWEHVARZU LIOME NA HVAMBI 18

DMANA MO MOKURZE EMA MO OHVIRZEI

1 Yerzu ama kpeya hwaokoweli hweni mono ḡmana ema, "o li hwa uḡmēlē nanu ema, hwa hweni likanē ihvonda jarz erzihwe lōtō." **2** Yerzu rzi a ohwa ama; "Mokairzeli mōkō a ma hwe mbowa hvōkō, a rzi oke Lohwe wōḡḡo, ndeḡga arzi hwēnē hve tō hvonda na hwato. **3** O ma hwe hve mokurze mo molana o eḡge mbowa, ema mo maje ḡgēlēḡgēlē o limo atēkē "ama o no rzuulē ḡmaḡgo ema na hweni na e mokōeli wami. **4** " O hwewoteli oḡgo mokairzeli a rza imanēlē, ndi o lirzuku ama a ohwanēlē mō ḡmiti ama," To nē na rza oka Lohwe wōḡḡo, ndeḡga na rza hwēnē hve hvonda na hwato: **5** Ndi nē tē mono mokurze mo molana mono takirze rzarzai na aḡgamēnēi li ēnē nanu ema na mo rzuulē, aḡga nanu a rzao no jeeya hve o li no takirze." **6** Rzaḡgo rzi ao hwa ama, "e o kaneya mame emokairzeli wa wohwe a ohwa. **7** Rzekē Lohwe hve a o rzuulē ewō hweni ema a hvōrzi, ema hwa mo eyeyaa ḡmerze na wuuwu e? A o hwata ndi o li hwa hvaya oḡēi e? **8** Na e ohweya ema, a ēnē nanu ema, a hwa rzuulē

karzi karzi. Ndi tɔ nanu, ehvonda e ŋmana moto a o jɛ, ao ŋma lilok orze e?

ŊMANA MO MOTO WA HVALIRZAE NA EMORZANĠELI WA NJANĠE YA LIKANEYA

9 Yerzu ama kpɛɛ hve mono ŋmana, o lihvomɛnɛ hwato ema hwa ma awowɛ ema hwatɛmi ehvehve, rzi hwaa ndinda hwanɛi, **10** "Hwato hwahwake hwa ma ɛndɛ o ndawo ya Lohwa li kanɛ, mɔkɔ ama hwe ndi moto wa hvalirzai, onɛi hv morzanĠeli wa njanĠe ya Likaneya. **11** E moto wa hvalirzai ama tɛmɛ o ŋmanyu rzi aakanɛlɛlɛ mo iti ama "Lohwa, na o eki nanu ema na rza enje naa hwa hvɛhve hwato wa hwaihwe, hwagbeya wohwe, ewɔ hwa morzonje tɔ naa ono morzanĠeli wa njanĠe ya likaneya. **12** Na liya mokia njao ŋgelɛ ihwake o menya lirezamba. NdenĠa na ŋgmba maahweya ma lonĠo lɔkɔ o liome o mamɛ yarzɛ ema nahweni na luwa. **13** Ndi emorzanĠeli wa njanĠe ya likaneya mɔ hve ama tɛmɛ hvoohvo a rzi tanɛ hve tɔ li ɔngɔ o ŋmanyu ya Lohwa ndi ama ika maa meni o mahwembe rzi a ohwa ama, "Lohwa o no okeya iili imba moto wa wohwe." **14** Na e ohweya ema ono moto rzeketɛ o nɛi a matimba ondawo Yeni na morzuulɛ oworzo woma Lohwe Ehwanja tɔ nje ema aakarzɛ mɔ ŋmiti a rzihwirzɛhwe ndenĠa onĠo ema a arzhwirzɛ, mɔ ŋmiti akarzɛhwe.

HWAANA HWARZALI NA YERZU

15 Hwato hve hwama janeya Yerzu hwaana hwarzali, ema a hwa lɛmbɛ. Ehvonda hwaokoweli hweni hwa ma ɛnɛ nanu hwa ma hwa lomeya. **16** Ndi Yerzu ama hwɛlɛ hwanĠa hwana, Rzi a ohwa ama, Ehweɛ hwaana hwarzali hwa je na imba erza hwa wunana ehwanja likaneya lama Lohwe li hweli ndi elaawu. **17** Na e ohweya ejɔkɛ tɔ ima mɔ ema arza wowɛ likaneya lama Lohwe naa ŋmana morzali arza li kpeeya.

EMOKANELI ANAMI

18 Mokaneli mɔkɔ ama mo ijowa ama, Ii mookoleli wa gbamu, mame natanɛi li gbeya o liluwa lonɔɛ ema li rzakuwa e? **19** "Yerzu rzi a mo alahwɛ ama, "mameɛ ndenɔa tɛ o no hwɛɛ wa gbamu e? Tɔ mɔkɔ a rza enje gbamu, li aka tɛ Lohwaɛ mo ηmiti." **20** O hwi i mbenda: O rza ite morzonje, o rza onwa, o rza ihwa o rza tɛmɛ mbonɔgi ya molaɔga, lɔkɛ rzɔɔɔ na nyɔɔɔ: **21** E mokaneli rzi a ohwa ama "na ikai hwene hweyarzɛ li woteya ema na hweli ηmana. **22** Yerzu a ma hweye nanu Rzi a mo ohweya ama, "o tɛni hvɛ eya yɔkɔ a hwirzɛ hweyarzɛ ema o hwɛni, o ηgmbe hwatakeli aɔga ndi o hwɛnɛ liwuta o ηmanyu ya Lohwa ndenɔa o ja li no nɔɔɔ. **23** E mokaneli ama hweye nanu ama tata rzai-rzai ehwanja ama nama rzai-rzai. **24** Yerzu ama mo ɔɔɔ rzi a ohwa ama "e ambani hvɛ e waɔgi o li kpeeya o likaneya lama Lohwɛ! **25** O jokɛ erza ambani kameli o likpeeya lihvɔndi la ndɔndɔki liaka ewaɔgi ya moto o li kpeeya o likaneya lama Lohwɛ. **26** Ewɔ ema hwama hweya nanu hwa ijowa ema, "Eyaa njɛnɛ rzɔ a tanɛi li onɔirzɛhwɛ e? **27** Yerzu rzi aalahwɛ ama, "mameɛ ema e ambani hwato, erzaambi na Lohwɛ." **28** Petolo rzi a mo ohweya ama, ima hwɛmɛ hweyarzɛ o li o nɔɔɔ; **29** "Yerzu rzi a hwa ohweya ama, na e jɔkɛ, "orzenje to mɔkɔ wanyu ema ahwɛmi embowa yeni, jɔjiyɛ weni, wonyanyanɔgo, Rzɔɔɔ na nyanɔɔ to hwaana hwɛni, o gbamu wo likaneya lama Lohwɛ. **30** Ema hwa rza oluwɛ rzairzai o lini lonɔɔ na elɔ ema li ojɛ, ema lirzakuwa.

YERZU A MA OHWA LIHVOMENE EKPELI YENI

31 Yerzu ama wowa Liyome leni la hwaokoweli na hwa hwakɛ rzi a hwa a tindamɛ o tonɔɔɔ, rzi a hwa ohweya ama, "jaɛndɛ lɛlu o Yelurzalem ndenɔa tɔ mameɛ ema e tilahwi na hwaohweli hwa hweliɔɔ lihvomɛnɛ e ηmana wa moto e o ndirzɛhwɛ. **32** Hwa mo ηgmbe o maa ma hwato hwa

rza hwiye Lohwe. Hwa mo rzile hwa mo hwenyε hwa mo rzɔeya hweyɔli, hwa mo anana ndenga hwa mo oŋwa. **33** O hweyu hweukirze hweyao a hvumuwa." **34** Hwaokoweli hweni hwarzi rzɔŋgitεnε hwene hweya. Hweteleli hwe hwene hweya hwe ma hwa utahwele, ndenga hwa rzi hwiye mamε ama hwe li ohwa.

E MOTO WA NDIMA WA JɔɔMBI AMA ENE

35 Na oma Yerzu ama Kombεnε Yeliko, Moto wa ndima mɔkɔ a ma liya o Tonɔŋoŋo ya njiya o li ɔmbɔ. **36** Na oma ama hweye εŋgindi e aka, rzi a ijowa o li hwiya mamε ema egbeyεnεi. **37** Rzi hwa mo ohweya ema "Yerzu wa Narzaleti mɔ ndi aaka." **38** Rzi oŋgo moto wa ndima a tε morzeyya, limo hwele ama, "ii Yerzu e ηmana wama Dahwiti ono keya iili!" **39** Hwanɔga ema hwama hvuŋgana hwa ma mo lomeya, rzi hwa mo ohweya ema, aandame, ndi ama tε hve ndi nanu mεnε, "εηmana wama Dahwiti, ono keya iili." **40** Yerzu a ma tεmε a hwa kaneya ama, "hwa mo janeya oŋgo moto." Na oma ama kombεnε, rzi Yerzu amo ijowa ama: **41** "Mamε o arza o ma na ogbeeya e?" Rzi aalahwe ama, "Rzaŋgo e, naεarza ema na εnε." **42** Yerzu rzi a mo ohweya ama, εnε; liloke lanɔ li o wɔhwirzei. **43** O wotεmεtεmε ama εnε rzi anɔŋɔ Yerzu a eka Lohwe na oma hwato hwarze hwa ma εnε nanu, wɔhve hwa ma eka Lohwe.

LUKARZI HWEHVARZU LIOME NA LUWA 19

RZAKIO E MORZADGELI WA NJADGE YA LIKANEYA

1 Yerzu o yɔndɔ yeni rzi a kpeeya o Yeliko. **2** Moto mɔkɔ a ma hwe e mondεnε wa hwarzanɔgeli hwanjanɔge ya likaneya, ndenga ama hwe ndi ewanɔgi, **3** A ma arza li εnε nje Yerzu a hweli, nε tε a ma utuwe, a rzitanε, ehwanja e ηgindi e ma koka. **4** A ma hwanɔga li εndε o worzo. Rzi aagba gbee wo Rzikamo, o li mo εnε, Ehwanja Yerzu ama hwεnε ndi li akeya o

enḡe njiya. **5** Ehvonda Yerzu ama uke o enḡe eki, rzi aḡḡo o ḡmanyu, amo mo enḡ, rzi amo ohweya ama, "Rzakiyo rzihwa karzi-karzi. Na aḡḡamēni lihwe o ndawo yaḡḡo yawono. **6** Rzi a rzihwa o wotēmetēme, amo kḡmḡ na monyeḡḡi. **7** Hwato hwarze hwama enḡ nanu, rzi hwa woteya o li aiḡḡowe, ema a enḡi ndi lihwe ḡmeni o ndawo yama moto wa wohwe. **8** Ndi Rzakiyo a ma tēme o ḡmanyu, rzi a ohweya Rzango ama, "Rzango, oḡḡo tē! O naḡḡe mēnḡ na ḡmba hwatakeli ehvarzu ya lizango lami, ndenḡa e hweli tē ema na malḡkḡḡo tē moto yoma na mo taḡḡeya ḡgele inḡi ja mamḡ ema na ma mo wowanḡ." **9** Yerzu rzi a mo ohweya ama, "O yaono li oḡḡirze likpeeli o ene ndawo, Ehwanja ono moto, mo hve, ahweli ndi ḡmana wama Ablahamu. **10** Ehwanja e ḡmana wa moto a jeli ndi o li arza na li oḡḡirze waḡḡa ema wa wḡ.

ḡMANA MO WOLI EMA WO HWĒLEHWĒ MAYINA

11 Na oma hwa ma hwe o li mookaneya, Rzi a hwa kḡḡeya hve ḡmana, Ehwanja ama kombēna Yelurzalem, weḡḡa hwato hwa ma oḡḡeḡe ndi ema likaneya lama Lohwe li ja ndi naḡḡe mēnḡ. **12** Rzi aohwa ama: "moto moko a ma yahwēnḡ eluhwe, A ma enḡe ekome ema rzḡlēnḡ, a maarza ema hwa mo hvḡrze mokaneli ndenḡa a etimba. **13** Rzi a hwēḡ liyomḡ leni la hwagbeeli, ahwa ḡmba liyome la (kahva), rzi a hwa ohweya ama, e ika wono woli o ewolo natḡḡe naja." **14** "Ndi hwato hweni hwa ma mo kḡḡ (hwa rzi mo liḡḡane) weḡḡa hwa ma mo omeya hwato, o li mo ohweya ema, "Irḡḡ i rza o a rza ema ohwe emokaneli warzu." **15** Ndi tḡ nanu ama liilehwe e mboko o likaneya enḡe mbowa ema ama enḡe, ndenḡa a e timba o mbowa yeni. Rzi aarzirze hwa gbeeli hweni ema ama liiya woli, o li arza o lihwiya mamḡ ema hwalu naa morzeḡḡi. **16** "E mogbeeli wa worzo a maja, rzi aohwa ama, Tata, woli oma no ḡmbe, wo nyai liyomḡ la ḡgele. **17** "Mḡhve rzi a ma mo alahwe ama, ohweli ndi mogbeeli wami wa gbamu, ehwanja o uḡmēḡe e jḡke o hweya hwerzali, o enḡanḡḡe

na o ηgmbeli liyome la mabowa o likaneya." **18** "E mɔ ema a ukirze hwahwake mohve a maja, rzi a ohwa ama, Tata, woli oma no ηgmbe wonyai ηgele ita. **19** "Rzange ama mo alahwe ama, o kaneya mbowa ita." **20** Rzi ohvehve mogbeeli aja, a ohwa ama, Tata, woli wango wo ono; nama wokaka o moenja mo lihwato rzi na wo uta. **21** Na ma oka wango ehwanja o ambirzene. O wowa mame ema erza enje yango, ndenga o wowa hve mame ema o rza one. **22** "Rzange a ma mo alahwe ama, na o kairze lihvomene emborzi yango, o wa moogbeeli wa wohwe, Rzeke o ma hwiya ema nahweli ndi moto aambirzene, ema na wowa mame ema narza hwenei, na li wowa mame ema na rza one e? **23** Mame ndenga o rza ika woli wami o ndawo ya mawuta, anga ndi na oma na jeli nanu na wo luana morzeni. **24** "Rzi ao hweya hwanja hwa ma teme anga ema, emo wowane e kahva yeni, ye e ηgmbe emɔ ema a o hvi liyome la kahva hveni." **25** Rzi hwa mo ohweya ema, "ii Tata, mɔ a lomi li ohva liyome!" **26** Yerzu rzi a hwa ohweya ama, "to njene ema ao hvi angmbaahwa hve rzai rzai. Ndena ongo ema arza ohve to yoma, to enge tein hve ema a ohvi e mo wowahwene. **27** Ndi hwanja hwakoeli hwami ema hwarzi arze ema na hwe e mokaneli wawu ehwa jaana anu, ehwa onwe oworzo wami. **28** E hwonda Yerzu ama kule li ohwa hwene hweya, a ma ende o worzo li agba o Yelurzalem. **29** Na oma a ma kombene o Hwetihveji na Hwetani, o mooli mo hwelēhwe e hvako ya njahwi, rzi a oma hwaokoweli hweni hwahwake, rzi a wo hweya ama. **30** "E ende o enge mbowa ehweli o worzo, na oma ekpeeli o teni, e unmanele jakarzi i kakahwi anga, Ema i rzi liyahwi to moto. E ji wunduwe, e ji jaane anu. **31** Moto a e ijowi te ema, mame e ji wunduwana e? E mo o hweya ema, Rzango ndi a jarzi." **32** Hwanja ema hwa ma omahwa, hwa ma ende rzi hwa ji unma i kakahwi na oma ama ohwe. **33** Na oma hwa ma hwe liwunduwa ingi jakarzi, ewo ema hwa ma ji hwene hwa ma ijowa ema, mame ndengate e wunduwa ingi jakarzi? **34** Rzi hwa wa alahwe ema, "Rzango ndi a ji arzi."

35 Hwama ji janeya Yerzu, Rzi hwataale maato mawu o nmanyu ya jakarzi, rzi hwaagbele Yerzu onmanyu ya ingi jakarzi. **36** Na oma ama hwe li ende, hwato hwama hwe litaale maatu mawu onjiya. **37** E hvonda a makombene eki ema e njiya ema ema ondo o hvako ya njahwi, e ngindi yarze ya hwaokoweli hweni hwama woteya li oka monyengi, na li eka Lohwe, na malou ma karzami, o hweya hwe hwetamirzeli ema hwa ma ene. **38** "Moname na e mokaneli ema a jeli o lina lama Rzango-Eyole ehwe na Lohwa, ndenga Eluhwe e hwe na Lohwa li karzami. **39** Longo la hwato hwa hvalirzae, o teni ya enge ngindi, hwama ohweya Yerzu ema, "Mookoleli, lomeya hwaokoweli hwanjo." **40** Rzi aalahwe ama, "Na e ohweya ema, hwa andami te, mayai ma te (li lela) o nmanyu. **41** Naoma ama kombene o Yelurzalem, ama ene embowa, rzi a eya: **42** A o hwa ama "E hweli te ema inyo mene ema hwiya te njene a ejaaneli eyole o wono wunya, ndi ene nanje ye utameli o mirzo manyu. **43** Meenya me e ojeeya, ema hwakoeli hwanyu hwa e koeya hwerzu o li e tonga na li e rzila hwehvarzu hweyarze. **44** Hwe e kpirze o rze, inyo na hwaana hwanyu, o hwerzu hwe anyu: Hwarza liya to loko o nmanyu ya linei, Ehwanja inyo erzi embe ehvonda Lohwe ama hwene li ejeeya.

YERZU O NDAWO YA LOHWA

45 Rzi Yerzu a kpeeya o ndawo ya Lohwa, a woteya li hvaya hwanja hwama hwe li ahwirze. **46** A hwa ohweya ema, e tilahwi ema, "e ndawo yami, e hweni ndi li hwe e ndawo ya makané ndi inyo ema egbeya ndi eki ya hwaihwe. **47** Wunya te a ma hwe li okole o ndawo ya Lohwa, Ndi hwaohweli hwanene hwa eya ya Lohwa, na hwaokoleli hwa mbenda, na hwatimbeli hwa hwato, hwa ma arza ndi o limo onwa. **48** Ndi hwa rzi luwe ne hwama angamene limo lembeya, Ehwanja hwato hwarze hwa ma emeya hweya hwe eni?

LUKARZI HWEHVARZU MBANGE 20

HWEKANELI HWEMA YERZU

1 Wunya wɔkɔ, na oma ama hwε li okolε hwato, o ndawo ya Lohwa, na li ohwa miyanɔgo me gbamu, rzi hwaohweli hwa ndenε hwa eya ya Lohwa, na hwaokoleli na hwambaki, hwa ma ja oli munma. **2** O jo ohweya, na ima nginya, ogbeyana hwene hweya, "Jenε ao gbeli ene nginya ema ogbeyana hwene hweya! **3** Rzi aalahwε ama, "Imba hvε na e ijowa meijoweli; eno hweya; **4** Li duwirzε lama Yowanirzi, lima uweya ndi o nmanyu ya Lohwa, nga na hwato e?" **5** Rzi hwa ohwanεε wɔ na wɔ ema, i ohwi tε ema o nmanyu Ya Lohwa, a jo ijowa ema, mamε ndengatε irzi mo lokε e? **6** Ndi johwi tε ema, o hwato, hwato hwarzε hwa jo unma mayai, Ehwanja hwa ma eneya nanu ema Yowanirzi ama hwε ndi moohweli wa hwelinge. **7** Rzi hwa mo alahwε ema, "Irzɔ irza hwi eki ema li ma uweya." **8** Rzi Yerzu a wa ohweya ama, "Tɔ imba hvε narza tanɛi li e ohweya enginya yama njε na gbeyana hwene hweya.

DMANA MO JOODGI JA WADGA

9 Yerzu rzi ahwa kpεεya mono nmana ama, "moto mɔkɔ a ma ona hvaya, rzi a e ongirzε hwagbeeli wɔkɔ, rzi aεndε yɔndɔ ai ndeya oteni. **10** E hvonda ya morzanɔgeli mo mbota ema uke, rzi a oma mogbeeli weni mɔkɔ, oma ewɔ ema a moongirzε enge hvaya, ema hwa mo ngbee lonɔgo la enge mbota ya enge wanɔga. Ndi ewɔ ema hwa ma onga enge wanɔga, hwa ma anana ongo mogbeeli rzi hwa mo timbirzε maa matou. **11** A ma oma ohvehvε mogbeeli, mo hvε hwa mo anana, hwa mo okirzε irzɔni, rzi hwa mo timbirzε maa matou. **12** A ma oma e mo a ma ukurzε hwayau, hwama mo hwenirzε rzi hwa mo tindεε o ewoka. **13** "Rzi emɔ ema a ma hwene e hvaya a ohwa ama, "mamε rzɔ na gbeya hvε e?" Na oma e nmana wami

ema nalingani, etanɛi lihwe ema mɔ, hwa mɔ gmba eluhwe. **14**
"Hwaɔngeli hwa enge hvaya hwa ma mo ɛnɛ, rzi hwa timba hve li a
ohwanɛɛ ema, ewonja yeni yɔ ene o enɔanɛɛ inye imo oɔwe, oma
erzaŋgo yeni e ma hwe ndi e yaarzu. **15** Hwa ma mo tindɛɛ ɔnɛi mburza
ya waŋga, rzi hwa mo oɔwa. Mamɛ rzɔ emo hwɛni wa hvaya ahwa
gbeyana e? **16** Aja o li oɔwa hwaŋga hwaɔngeli hwa enge hvaya, Rzi a
ŋgmba hwahvɛhve hwato enge hvaya." Ehvonda hwaŋga hwato hwa ma
hweye nanu, rzi hwa ohwa ema "erza oka ligbeyɛnɛ nanu." **17** Yerzu a ma
hwa ɔŋɔ longolonɔ, rzi a hwa ijowa ama, "mamɛ ehveli jaande ja enge
ema e tilahwi "liyai ema hwa oɔngeli hwa ma hvimbe, lɔndi lima timbe
liwondo la woŋgi. **18** Tɔ imamɔ ema a undi o lini liyai a gbeeya kerze
kerze, ndi oɔgo ema li undeli, li mo nyɔkɔ. **19** Hwaokoleli hwa mbenda,
na hwaohveli hwa ndɛnɛ hwa eya ya Lohwe hwa ma arza nɛ hwa mo
lɛmbeya aŋga mɛnɛ, ehwanje hwama hwiya ema wɔndi akpɛɛli mono
ŋmana, ndi hwa ma oka e ŋgindi wɔŋɔ.

LITANGEYA E MOKANELI E NJANGE

20 Hwa ma hwe li mo ɔŋɔ hvenyɛhwenyɛ, rzi hwa oma hwarzɔeli ema
hwama aahwaŋɛɛ naa hwato hwa gbamu. Hwa ma arza li mo luwana
njɔmi o johwi ama hwe li ohwa, aŋga nanu oma hwama mo lɛmbe rzi hwa
mo akɛɛɛ e mokaneli. **21** Rzi hwaŋga hwa rzɔeli hwa mo ijowa ema 'Ii
mookeleli i hwi nanu ema, owa oohwa na li okole mamɛ ema ehveli ejɔke
ndenɔga owa orza uɔmɛɛ ndando, o okole ndi ejɔke ya hwetɛizeleli hwe
ama Lohwe. **22** E hweli gbamu ema na irzɔ Ii tanɔgeya e mokaneli e njange
e? **23** Na oma ama a embe meyano me awu, rzi a hwa ohweya ama; **24** E
no uɔmɛɛ kahva hvɔkɔ. Worzo na liina lama njɛnɛ li hweli aŋga e? **25**
Hwa ma mo alahwe ema 'E mokaneli' Yerzu rzi a hwa ohweya hve ama,
E ŋgbe e mokanali mamɛ ema ehweeli e yɔ yeni ndenɔga Lohwe hve eyɔ (e
hweli e yeeni) ema e hweli e yɔ yeni. **26** Hwa ma aɛmbɛnɛ li mo undirze

lihvayana e mborzi yeni ema ama ohwe o ngindi. Li alahwe leni li ma hwa tamirze rzi hwa andama.

HWE HVUMUWELI NA LIHWA

27 Longo la hwato hwa Rzalorziya ema hwa ohwa ema orzenje hwehvumumuveli, hwa ma jaa oma Yerzu na mijoweli nanu ema; **28** "Ii mookoleli Moze a ma jo tileya ema munyana nmanyango a hweli te rzi a liya mokurze, erzi hwe ema hwa hw ni nmana, nmanyango aangameneni li rzanjowa monjo mokurze o li nyaeya nmanyango hwana. **29** O ma hwe rzo wonyanyango lirezamba e molulu ama hwa molana rzi a nwa a rzi hwene nmana. **30** Onjo a ukirze hwahwaxe, **31** Na emo ema a ukirze hwayau hwama rzanjowa monjo mokurze nanu mene hve na emo a ukirze lirezamba mo hve ama mo hwa erzi hwe linya hwana; **32** O lirezuku monjo mokurze hve mo ma nwa; **33** Nange rzo, o hwe hvumuveli, onjo molana a ohwe ndi wama njene na oma lirezamba li arze lima mohwa e? **34** Yerzu ama hwa alahwe ama "hwato hwa ene nyongoni hwa hwaa ndenga hwa hwale. **35** Ndi hwanja ema hwa rzekahwele oli hwe eneni nyongoni na o hwe hvumuveli hwe kpeli, hwa rza ohwa to li ngmbaahwa o mahwa; **36** Ehwanja hwa rza o nwa hve hwa hweli ndi naa i Angeli. Hwa hweli ndi hwana hwama Lohwe ne te hwa hweli ndi hwana hwa hwehvumuveli. **37** Ndi to Morze hve ama unmele mane e ma gbeyene o wanga nanu ema ewo hwa hweli hwa hvumuwa e hwanja a ma hwele Rzanjo Lohwa la ma Ablhamu na Lohwa la ma Irzaki, na Lohwa La ma Yakohvo. **38** Arza enje Lohwa lama ewo hwa hweli, Lohwa la hwahvenya ehwanja na mo hwarze hwa hweli lonje. **39** Longo la hwaokoleli hwa mbenda hwa ma timbirzelelelele ema o ohwi gbamu mookoleli; **40** To moto arzi tane limo ijowa mehvehve mijoweli hve.

E DMANA WAMA NJENE AHWELHWE KLIRZITO

41 Rzi Yerzu a wohweya a ma "Nε e hweli nanu ema hwa ohwa ema Klirzito a hweli ndi e ηmana wama Dahwiti e? **42** Dahwiti mɔ ηmiti a uηmεε o kaati ya merzɔkɔ me eni ama, "Rzango a ma ohweya Rzango a ma, Liyaa o liya lami la mome. **43** Nateε na gbeya hwakɔeli hwanjo hwatimba ndi naa eki owa o ika matanga." **44** Dahwiti a ma mo hweε ndi Rzango nε rzɔ atanεi lihwe ηmana weni wa munyana e? **45** Na oma hwato hwa rze hwa ma hwe li okaneya, Rzi Yerzu a ohweya hwaokoweli hweni ama; **46** "E angoweya hwaokoleli hwa mbenda ema hwalingani li ahwa na menjombe me wawi, hwalingani hve likɔmɔnawɔ na eluhwe o hweluwa ndenga oliliya imboko ja worzo o ndawo ja Lohwa na o hwe li hve hweluhwe hwe ndema; **47** Hwa lɔkɔnɔ mekurze i ndawo jawu na o li auηmεε lawu, hwa kanε makanε ma wahwi, ingi nyai ja hwato i luwa kɔkirze ndεnε."

LUKARZI 21

LI AHWEYA LA MOKURZE

1 Na oma Yerzu a ma ɔngɔ o nmanyu. Rzi a εnε hwewangi hwe ikai maahweya mawu o ηgata ya njange o ndawo ya Lohwa. **2** Rzi a εnε hve Mokurze mo molana ema mo ma taka, mɔ hve mo ma ika hwana hwa hwehvarzu hwe kahva hwehwake. **3** Rzi a ohwa a ma "na e ohweya ejɔke," o no motakeli wa mokurze mo molana a ηgmbeli li aka hwanεi hwarze. **4** Hwanu hwato hwarze hwa ηgmbeli ndi maahweya mawu o monamε mo awu; ndi mɔ, na litake li eni, a ikai mamε arze ema ama hwεnε o longε leni.

HWE MĒNĒNI HWE LIRZUKU LA DMEMBA

5 Longo la hwaokoweli hweni hwama hwe li ohwa, na o ma e ndawo ya Lohwa e oηgahwεnεi na mayai ma gbamu na maahweya ma ηgmbaahwi

Lohwe. **6** Rzi Yerzu a ohwa ama "lihvomene mamε e eni anu, e hvonda e o ja ema tɔ liyai lɔkɔ lirza ohwe o ηmanyu ya linei mɔ marze ma rza ulehwe orze." **7** "Rzi hwa mo ijowa ema "ii mookoleli ima hvonda hwene hweya hwe o gbeyene e? Ndenga mamε e hweε eembaneli o li uηmele ema hwene hweya hwe uka o li gbeyene e? **8** Rzi aalahwe ama, "E angowa ema erza oka li ɔnjɔwɔ, rzai rzai wa o ja o lina lami li awowe. "ema nahweli ndi mɔ," ndenga "Ehvonda ema kombene. Erza oka li hwa nɔngɔ. **9** E woteli tε li hweya i njuma na mehvungu e rzi nyinga. Hwene hweya hwe loma li gbeyene, ndi lirezuku lirza uka enge hvonda, **10** Rzi a hwa ohweya ama "Ekome e tεme li tenzene e nei E kome, ndenga mabowa hve ma tεme li tenzene e nei mbowa. **11** O ohwe menyiringzene mendene, njau na nyambe ja wohwe eki yarze na hweya ema hwe okirzene wɔngɔ na hwe embaneli hwe ndene hwe uweya o ηmanyu. **12** "Ndi hwene hweya hwe ehwiya ligbeyene, hwa e εleme rzi hwa etakirze. Hwa endene o ndawo ja hwekairzeli, na liika o hwewowa na marzo ma hwakaneli, hwene hweyarze hwe gbeyene, ndi o lina lami. **13** Ene e ye janeya inyɔ, lihwa tεmeya wɔ mbongi. **14** Ndi e yetirze meema me anyu ema erzaatakirze, ndenga na ehvonda e uka, ne e tanε li a wunε inyɔ hwiti. **14** Ndi e yetrizε meema me anyu ema erzaatakirze ne e tanε li a wunεε inyɔ hwiti ndengana e hvonda e uka. **15** Ehwanja imba na e ηgba hweya na lihwiye ema tɔ mɔkoeli wanyu mɔkɔ a rza o tanε li e ηgowa tɔ li wunduwa. **16** E yo wahwirzehwe na irzango, na wonyanyango anyu, na matumba na hweyorza: Ndanga wɔ wo oηwa hve longo lanyu. **17** Hwato hwarze hwa ekɔ, o lina lami, **18** Ndi tɔ rzowe hvɔkɔ o meyohvo me anyu erza wɔ. **19** Li ajule lanyu li e oηgirze hwelingε hweyanyu. **20** "E hvonda ema yenε hwa aneli hwa njuma hwa tongi Yelurzalem E hwiye nanu ema lihvangeya leni lima koombene. **21** Hwanga ema hwa hweli o Yudya, hwa hwange, hwa ndε o hvako, hwanga hve ema hwa hweli o hwekome hwa rzi kpeeya o mabowa. **22** Ehwanja e hvonda ya hwekɔkirzeli yɔ enε, o li ondirze

mame ema tilahwa. **23** E ohwe wohwe o mennga menya, na hwaalana ema hwa liti memi, na ewo ema hwanyongirze! Ehwe hve wohwe rzai rzai orze na ndutu li hvomenne hwanu hwato. **24** Hwa lembehwe na i rzob, rzi hwa wowahwa whakomi o Yeluzalem a o kanahwele na ewo ema hwarza hwiye Lohwe natene ehvonda yawu e uka. **25** "O ohwe hwemeneni o igbei, o nmeli na i rzombe. Anu rze, hwekomwe hwe ohwe o litake lindene na hwetamirzeli hwe hvemeli na hwe hvunguweli hwe nmanja. **26** Wongwo wo gbeya hwato hwa kpa irzou, o mame ehveli ligbeyene, orze, Ehwanja hwato hwa nmanya ya Lohwa hve hwa o nyinga. **27** O enge hvonda ndi hwa o ene e nmana moto aja o teni ya limbaki na nginya na eluhwe endene. **28** Ehvonda hwene hweya hwe woteya ligbeyene, Eteme o nmanya, ekarze meyohvo me anyu o nmanya, ehwanja li ongirze li anyu li ma kombene. **29** A ma hwa kpeya mono nmana a ma: "e ongwo te gbee wo rza, manei mae marze; **30** Woma wurzirze te i ndond ja hweyali, inyo mene yene ema yokpe e ma kombene; **31** Nanu mene hwe e eni te hwene, hweya hwe ya gbeyene, Ehwiye ndi ema likaneya la ma Lohwe li ma kombene. **32** "Na e ohweya ejoke ema, ene nyongonyi e rzaaka ema hwene hweya hweyarze hwe rza o gbeyene. **33** E nmanya na erze wo aka, ndi johwi jami i rza aka. **34** "E angowa, e rzija li hwe nanu ema meema me anyu me rzi tihwa na mboma, na e nyirze ya lini longwe, ema wongwo wunya wo rzi e jeeya tei na ngundeli, **35** Ehwanja wongwo wunya wo ojeya ndi hwato hwarze ema hwa hweli o ene rze. **36** Ehwe rzo ndi o li ongwo hvenye – hvenye, na likane i hvonda jarze, anga nanu e tanzi li karzowa o hweyarze worzo woma enmana moto. **37** Wunya te Yerzu ama hwe li okole o ndawo ya Lohwa, Ngombe te a ma ende o li yelee o mooli ema mo ma hwelohwe e hvako ya ma ma njahwi. **38** Hwato hwarze hwama ja eelele o li mo okaneya o ndawo ya Lohwa.

LUKARZI HWEHVARZU MBANGE NA HWEHWAKE 22

YUDA A MA EMEYA OLİ AHWIRZE YERZU

1 Na oma e ndema ya yolo e ma e rza gbeyahwene ehwindi ema e hwelēhwe Akaonei, e ma kombene; **2** Rzi hwagbeeli hwandene hwa ndawo ya Lohwa, na hwaokoleli hwa mbenda hwa ma hwe li luteya meano ne hwa tan li onwa Yerzu, ehwanja hwa ma oka e ngindi ya hwato wongo. **3** Annga ndi mokarze aa kpeeya Yuda, a ma hwelēhwe Irzikalioti a ma hwe moko wa liyome la hwaokoweli na hwahwake. **4** Yuda rzi a ende li unma hwagbeeli hwandene hwa ndawo ya Lohwa na hwaongeli hwa ndawo ya Lohwa rzi hwa ohwirzene ne a tane li hwa ahwirzelele Yerzu. **5** Hwa ma linga rzai, rzaihwa imanēle o li mo ngbaa woli. **6** A ma emeya, rzi a ongo o li luwa e hvolō o li hwa ngbaa Yerzu ema e ngindi e rza ukele.

LI LAA LA LIRZUKU

7 Rzi wuunya wo yolo ema e rza hwene ehwindi wo ma uke ema hwa ma hwene li onwa monani mo molenngu naa jahweya o ndema e hwelēhwe Akaonei. **8** Yerzu a ma oma Petolo na Yowanirzi, rzi a hwa ohweya ama, "E ende e wongirzene li laa larzu la Akaonei." **9** "Rzi hwa mo ijowa ema, i ma eki o arza ema i wongirzene e ndema e?" **10** A ma hwa alahwe ama; "Na oma e kpeeya o mbowa, moto ema a hwanē itenge ja malihwa a e unma. E mo nonge o ndawo ema a kpeeya; **11** E ohweya e mohweneli wa enge ndawo ema, e Mookoleli a ijowi ama one iluku ja hwaeni, annga ndi na hwēni li leeya e ndema ya Akaonei na hwaokoweli hwami. **12** A e unmele iluku ndene o nmanyu ya ndeki i rzeyahwele e wongirzene e ndema annga. **13** Hwa ma ende rzi hwa unmanēle hweya na oma Yerzu a ma hwa ohweya. Rzi hwa wongirzene e ndema ya Akaonei. **14** Lirzako li ma uke Yerzu na hwagbeeli hwēni rzi hwa liya o hweleeli. **15** Rzi a hwa o hweya a ma, "Na hwēni nyirze o li laa ene ndema ya Akaonei na inyō ndengana,

na e taka. **16** E ɔŋɔɔɔɔɔɔ, na e ohweya ema, na rza laa ene ndema hve natεε e ondirzεhwε o likaneya la ma Lohwε. **17** A ma wowa liwonde, rzi a ŋgba jeka a ohwa ama "E wowe e hwaεnε inyɔ na inyɔ." **18** Na e ohweya ema na rza o nyɔ hve hwenyɔni hwe hwene hwehvuma hwe wono gbee natεε likaneya la ma Lohwε li ja." **19** Rzi a wowa yolo, a ŋgba jeka a e hwendε, rzi a hwa ŋgbaa eyo, rzi a ohwa ama, "E nyo yami ene ye e ŋgbaahwi; e gbeye nanu o li no oŋgε." **20** Nanu mεnε hwa ma kulε li laa rzi a wowa liwonde, a ohwa ama, Lini liwonde ndi li hweli e mbenda hvenya ya maija mami, ema ma e rzowahwεε. **21** Ndi oŋgo ema a hwεni li no ahwirzε a hweli na imba anu hweleeli. **22** E ŋmana moto a o εndε na oma e tεirzεhwεi, ndi mojema na oŋgo moto ema a mo ahwirzεi." **23** Rzi hwagbeeli hwa woteya li aijowanε wɔ na wɔ ema, njεnε warzu a tanε li gbeya ene eya e? **24** Ndenɔganεε o ma hwε mbunakε o tiiteni yawu o li arza li hwiya e mɔ ema a hwεε e mokaneli wawu. **25** Yerzu a ma hwa ohweya ama "Hwakaneli hwa ewɔ hwa rza hwiye Lohwε ndenga e wɔ ema hwa ma awowε hwa a hwεε wɔ hwiti hwagbeya gbamu. **26** Ndi inyɔ e rza hwεni li hwε nanu. O enɔganεε e mokaneli o tiiteni yanyu a hwεni ndi li hwε naa enɔŋɔni, ndenga e mɔ ema a kaneya, a aŋgamεnε ndi li hwε naa emɔ ema a kanahwεε. **27** Njεnε rzɔ a hweli e mɔndεnε e mɔ a liyai eki ya hweleeli o li ambεε, ŋga oŋgo ema a akεε moleli e? Rzεkε oŋgo ema a liyai o li ambεε e? Ndi imba na hweli na inyɔ, naa mɔkɔ ema a e gbeeya. **28** Inyɔ e hweli ndi hwanɔga ema hwa hweli o mburza yami o makekirzεnε mami. **29** O enɔganεla na e ŋgbeli likaneya, na oma rzanɔgo ami a no ŋgbeli. **30** Anɔga ndi e laa, na li nyɔ o hwelieli hwe likaneya lami na li liya o makaneya, li kairzε liyomε la matumba na mahwakε ma Irzilaeli. **31** Yerzu rzi a ohwa a ma, Rzimoni, Rzimoni, mokarzε a arza li o rzenmbε naa hvɔŋɔ. **32** Ndi Rzimoni imba na ma o kanεlεε, nanu ema, li lokε lanɔgo li rza kpa. E hvonda o ma aeyεε tε o embε wonyanyɔŋɔ. **33** Rzi Rzimoni a timbirzεlεε a ma; "Rzanɔgo, na ekεmeli li εndε na owa, o

hwewowa na o kpeli." **34** Yerzu a ma alahwε ama, "Petolo, na o ohweya ema, e mome wa wuhwa a e hwiya li tonga yawono, o no rzɔrzɔ ηgeli iyao ema o rza no hwi." **35** Rei Yerzu a hwa ijowa ama; "e hvonda ema na ma e ome ema e rzi ohvε makpa to hwetambi e ma takeya yoma e?" Hwa ma alahwε ema; "To yoma." **36** A ma hwa ohweya a ma "Ndi o nanγε, o hweni tε likpa o li wowe, ndenga o rza ohvi tε rzɔlo ahwirzε mongombe mo anγɔ o ande hvɔkɔ. **37** E tilahwi ema mɔ hvε a ma anγahwεnε na hwato hwa wohwε; na e o hweya ema, e ne e hweni li ondirzεhwε na imba, Ee mamε ema e tilahwi li no hvomεnε, ya uka o li ondirzεhwε." **38** Hwaokoweli hwa ma ohwa ema "Rzanγo, ɔηγɔ, rzɔɔ ihwak jɔ ini." Mɔ a ma hwa timbirzεlεlε ama "inγi i lɔɔni."

YERZU A MA KANε O HVAKO YA MAE MA NJAHWε

39 Yerzu a ma εndε o Hvako ya mae ma njahwε, na oma a ma hwε li εndε rzi hwaokoweli hweni hwa mo nɔηγɔ. **40** Hwa ma uke enge eki rzi a hwa ohweya ama, "E kan ema e rza unda o makekirzεnε." **41** A ma atindε na wɔ hvoka ya li anγmba la liyai, rzi a rzuma maɔηγɔηγɔ o rze a kanε ama; **42** "Tata, o emelitε, o no wowane lini liwonde; ndi rzeketε o hwearzeli hwe ami ndi o hwearzeli hwe anγɔ e gbeyεnε." **43** Anγeli e ma uweya o ηmanyu ya Lohwa e mo wurzeya rzi e mo embε. **44** Na oma a ma hwε o ndutu ndεnε, a ma hwata li kanε na ηginya ndenga etoko yeni e ma hwε ndi naa matɔu ma majja ema ma ma tɔ oεrze. **45** Ehvonda a ma kulε li kanε a ma timba o li uηma hwaokoweli hweni, rzi a uηma hwa ma nanγa na liyɔtε na e ndutu. **46** "A ma hwa ijowa ama "Mamε ndengatε e nanγa e? "E tεmε e kanε anγa nanu e rza unda o makekirzεnε."

LI LEMBεHVε LA MA YERZU

47 Na oma a ma hwε li ohwa e ηgindi e ma jaa, mɔkɔ wa liyome na

hwahwake ema a ma hwelēhwe Yudarzi Irikaliote mo ndi a ma timba enge ngindi, a ma tombeya Yerzu o li mo rzombō. **48** Yerzu rzi a mo ijowa ama "li Yudarzi, o ahwirze ndi e nmana moto na lizombō e?" **49** E hvonda hwanēi hwaokoweli hwa ma ene mame e ma hwene li gbeyene rzi hwa ohwa ema Rzanjo e! I ke na irzōb jarzu e? **50** Mōkō wa hwanja hwa ma hwe na Yerzu a ma rzenjowa litou la mome lama e mogbeeli wa ma e mogbeeli mondene wa eya ya Lohwa. **51** Ndi Yerzu a ma alahwe (timbirzelele) ama "E rza gbeya nanu hve!" Rzi a wowa lingi litou a li kuke rzi a wōwō. **52** Rzi Yerzu a ohweya hwagbeeli hwandene hwa eya ya Lohwa na hwaōngeli hwa ndawo ya Lohwa na hwambaki e ma hwa ma mo jeeya ama, "na timbi ndi hwato hwa kaye ema e no janeya na irzōb na metōni e? **53** Na ma hwe na inyō o ndawo ya Lohwa wunya te e rzi no lembe hve tō. Ndi lizako lanyu b lini ema jītiti i e kaneya.

PETOLO A RZORZI YERZU

54 Rzi hwa lembe Yerzu hwa mo timba li mo endene o ndawo ya ma e mogbeeli mondene wa eya ya Lohwa. Petolo a ma hwa nōngō hvoka. **55** Ndi na oma hwa ma kote muunya o tiiteni ya ndawo ya merzanjo rzi hwa liya anja Petolo mo hve a ma liya na wō. **56** Nmana wa ngōndō mōkō wa mogbeeli wa hwanja hwato a ma ene Petolo a liyai o (o hvowa liyō) eki ya munya rzi a mo ōngō lonjo lonjo a ohwa ama "ono moto a ma hwe na mō." **57** Ndi Petolo a ma rzō rzō. Rzi a ohwa ama "molana e, imba na rza mo hwi." **58** O ma aka nmana hvonda ohvehve rzi a mo ene rzi a ohwa ama "owa hve ohweli ndi mōkō wawu." Ndi Petolo a ma timbirzelele ama, "munyana e, na rza enje!" **59** O hvoka e ma aka ohvehve a ma ohwa ama "e tete ono moto a ma hwe na mo, ehwanja a hweli ndi moto wa Galileya." **60** Petolo ama alahwe ama "munyana e, na rza hwi mame o hweli o ohwa!" Na oma a ma hwe li ohwa rzi e mome wa Wuhwa a tonja. **61** Rzanjo Yerzu rzi a engowe a ōngō Petolo o worzo. Anja ndi Petolo a ma

Yerzu rzi, a alahwε ama, "Ee ehweli ndi na oma o ohwi." **4** Rzi Pilato awurzirzε e njambε o li hwilε e mokaneli wa eya ya Lohwa a karzami na e ngindi ya hwato ema "Na rza lu tɔ litɔti o li rzɔ ono moto njɔmi." **5** Ndi hwa ma hwata li ohwa ema, "A engowa hwato hwa Yudeya yarzε, hwe okoweli hwe eni. Ama woteya onεi Galileya, rzi ama uka hvε natεε na anu." **6** Na oma Pilato ama hweye nanu rzi a ijowa n̄ga ono moto ahweli ndi moto wa Galileya. **7** Na oma a ma ohwahwεε ema, Yerzu ahweli ndi orze ya likaneya lama Helode, rzi a mo oma o ma Helode, ema a ma hwε o Yelurzalem o e n̄ge hwonde mεnε. **8** Na oma Helode a ma εnε Yerzu a ma oka monyεn̄gi rzai rzai ehwanja ene hvonda yarzε, a ma hwe li arza n̄ε mɔ a εneya Yerzu o mamε yarzε ama hweye limo hvomεnε. Ama hwεnε nyirzε o li mo εnε, ema a gbeye hweya hwe manyaka. **9** A ma mo ijowa me ijoweli rzairzai, ndi Yerzu a rzi mo alahwε. **10** Hwakaneli hwandεnε hwa ndawo ya Lohwa, na hwaokoleli hwa mbenda, hwa ma tεmε an̄ga, na hweloma na hwetato o li mo rzɔ njɔmi. **11** Rzi Helode na hwato hweni hwa njuma, hwa woteya limo rzilε, limo rzaawa, na li mo hwεnyε. Hwa ma mo wɔtirzε mon̄gombe mo eluhwε, Rzi hwa mo timbirzε oma Pilato. **12** O won̄go wunya mεnε, Helode na Pilato ema hwa ma hwε ehwa, hwa ma timba li lεn̄gε. **13** Pilato a ma hwεε hwakaneli hwa ndεnε hwa ndawo ya Lohwa na hwambaki na hwato hwarzε, rzi a hwa ohweya ama, **14** E no janeli ndi ono moto naa mɔkɔ ema aunduwa hwato ema hwa rzi keka o li hweyana e? Na ma mo gbeya n̄jarzo o marzo manyu ndi na rza mo luwani tɔ njɔmi, li hvomεnε mamε yarzε inyɔ e mo ohwani. **15** Tɔ Helodε mɔ hvε a e timbirzεlεlε e mɔ nanu inyɔ etan̄εi li εnε ema arza gbei to eya ema emo janeya kpeli. **16** E hweli tε nanu inyε na mo kɔkirzε nden̄ga ee mo hwεmε. **17** O wunya wo ndema wo AKAD̄NEI, a hweni li hwa wurzirzεlεlε moto mɔkɔ wa hwewowa. **18** Hwarzε hwa ma tε na lilo lɔkɔ ema "E εndεnε ono moto o e wurzirzεlεlε Hwanahwarzi!" **19** Hwanahwarzi ema ama an̄gehwe o hwewowa, ehwanja ama ten̄genε likaneya la mbowa, na li

oŋwa la hwato. **20** O li arza nanu ema a rzuule Yerzu, Pilato a ma hwa rzorzomeya hve. **21** Ndi hwa ma hwata ndi o li te nanu menε ema, "o mo hvanε! O mo hwanε!" **22** Rzi Pilato a hwa ohweya o ŋgeli e ma ukirze iyao ama, "O mamε ndenŋa e? I ma li tumba la eya ya wohwe ono moto a gbe e? I rza moluwani tɔ nɔmi ema etanεi o li mo ŋgmbaahwe kɔkirze ya kpeli. O enŋanεε na mo kɔkirze, rzi na mo hwεmε." **23** Ndi na malo makarzami hwa ma umbεlele ndi nanu ema, hwa mo hvanε, rzi me rzeya me awu me hweyahwa. **24** Pilato ama emeya o li gbeya na oma hwa ma arze. O litenŋenε likaneya, na li oŋwa la hwato, emɔ ema hwa ma arze, Rzi a hwa ŋgmba Yerzu. Ema hwa mo gbeyane o hweyarzeli hwe awu. **25** A ma wurzirze oŋgo moto ema ama anŋehwe o hwewowa o litenŋenε likaneya, na li oŋwa la hwato, e mo ema hwa ma arze, rzi a hwa ŋmgbā Yerzu ema hwa mo gbeyane o hweyarzeli hwe awu.

LI HVANεHWE LAMA YERZU

26 Na oma hwa ma mo timbe o li mo εndεnε, rzi hwa lembe Rzimoni ema a ma uweya o Rzilenε, a ma uweya ndi eyeeni o lija o mbowa rzi hwa mo hwanirze e mbarza o mburza yama Yerzu. **27** Iŋgindi ndεnε ya hwato, e ma mo nɔŋgo, na hwalana ema hwa ma whe o limo eyeya. **28** Yerzu ama a e ŋgowε, rzi a hwa ohweya ama "li ŋgɔndɔ ja Yelurzalem erza no eya imba; e aeyε ndi inyɔ hwiti na hwaana hwanyu. **29** E hvonda e o ja ema e ohwa ema, monamε nah hweyomba hwe hwalana, hwewoni hwe rza nyai, na mahwe ema ma rzi nyɔŋgirze. **30** Rzi "Hwa ohweya i hvako ema o jo rzuuweya! Ndenŋa meyoli: e jo kumεnε!" **31** E hweli te ema hwato hwa gbeyana gbe wohvenya hwene hweya, mamε egbeyenε ehwonda ema wo ŋwεε e? **32** Hwato hwahwakε hve ema hwa ma gbeya wohwe wɔ hve hwa ma timbahwa na mɔ o li hvanεhwe. **33** Ehwonda hwa ma uke eki ema hwama hwεle "Ekeke ya mohvo", anŋa ndi hwa ma mɔ hvanεlele, na hwanŋa hwato hwa wohwe, mɔkɔ o liya la mome, onεi hve oliya la ŋmali.

34 Yerzu rzi a ohwa ama, "Tata o hwa lakirze ehwanja, hwarzahwi mame ema hwa gbeya." Rzi hwa oka e njinge o li hwaene mengombe me ama Yerzu. **35** Hwato hwa ma teme o li mo ɔngɔ ndenga hwakaneli hve hwa ma moinja; Rzi hwa ohwa ema, "ama ongirze hwanɛi inye a o ngirze hve mo nmiti, a hwite nanu ema mɔndi a hweli e Klirzito yama Lohwe, e mo ahvɔrɔhwi." **36** Hwa aneli hwa njuma hve hwa ma ja, rzi hwa moinja, Rzi hwa mo nmgba hwelandi. **37** Hwanja hwato rzi hwa ohwa ema, "ohweli t e Mokaneli wa Wonya Yuda, aongirze owa witi." **38** O ma hwe motila, mo ma tilahwa o nmanyu yeni mo ma ohwa ema: E MOKANELI WA WONYA YUDA ONO. **39** Moto wah wohwe mɔkɔ ema a ma hvanɛhwe na Yerzu, ama woteya li mo rzaawa, ama "Rzeke owa ndi ohweli Klirzito e? A o ngirze owa witi na irɔ!" **40** Ndi ɔnɛi moto wa wohwe ama mo lomeya ama; "O rza oka Lohwe wɔng, "Tɔ nɛ inyɔ na mo e lu kɔkirze hvɔkɔ e? **41** I rɔ i kɔkirze hwe ndi o tɛtɛ, ɔ ndengate i luwa morzaweli mo hwe gbeeli hwe arzu, ndi ono moto mɔ a rza gbe tɔ eya ya wohwe." **42** Rzi a ohwa ama, "Yerzu koko, ono ɔngɛɛ; o kpeeli tɛ o likaneya lanjo. **43** Yerzu rzi amo alahwe ama "Na ohweya e jɔke, O yawono owa o hwe na imba o Hvaladirzi."

E KPELI YAMA YERZU

44 O ma hwe lirzako la eya ya motohwa mo ngenji, rzi jiiiti i lɔnga erze yarze nateɛ na lirzako la luuwa. **45** Igbei ima lima, Lihwato ema lima kekahwa o liyɔ la ndawo ya Lohwa hve lima nyaweya hwe hvarzu hwe hwake. **46** Yerzu a ma hweɛ na lilo likarzami. A ma "Tata o maa manjo ɔndi na ikai elɔnge yami." A ma kule li o hwa nanu, rzi a rziyowa muulu mo lirzuku. **47** E mongeli ama ene mame ema e ma gbeyene, a eka Lohwa a ohwa ama, "O jɔke ono moto ama hwe ndi moto wa gbamu." **48** E hvonda hwato hwarze ema hwa ma arzanane o li ɔngo mame ema gbeyene, hwa ma ene nanu, rzi hwa hvahva mahwembe mawu, rzi hwa

endee e yaawu. **49** Ndi hwannga hwarze ema hwa ma mo hwiya, na hwaalana ema hwa ma mo nongɔ li uwyeya o Galileya, hwa ma teme hvoka, o li ongo hwene hweya.

LI IMAHWEE LAMA YERZU

50 O ma hwe moto moko ema a ma hwelēhwe Yorzevu wa Alamatiya a ma hwe ndi moko wa hwakairzeli, moto wa gbamu ema ama teme ehvehve. **51** Mo arzi lingane e mbako na hwegbeeli hweawu. A ma uweya ndi ombowa ya Yudeya, o ekome ya Alimatiya, a ma hwe ndi li ambelē likaneya lama Lohwe. **52** A ma ende o ma Pilato, o li mo ateke, o li wowa ehwembe yama Yerzu. **53** Rzi a e rzihwirze orze, a e lingele maatu, rzi a e ika o rzongo ya liyai e ma li ma hvomahwa, ema to moto a rza ikahwi o teni. **54** O ma hwe ndi wunya wo li wongirzene, ema wunya wo li arziyole woma kombene o liwoteya. **55** Hwaalana ema hwa ma uweya na Yerzu, liwoteya o Galileya, hwa ma nongɔ Yorzevu, rzi hwa ene e rzongo, ne ehwembe yeni e ma nangehwe o teni. **56** Rzi hwa timba o mandawo, li wongirzene maki ma unmgba hvēhve. Ndi hwa ma arziyole o wunya wo li arziyole, o li hwayana e mbenda.

LUKARZI 24

HWE HVUMUWELI HWEHVUMUWELI

1 O wunya wo worzo, wo hweyu lirezamba, Eelele kpilili, Hwaalana hwa ma wowa manga maki ma hvēhve ema hwa ma ombēle rzi hwa ende o rzongo; **2** Hwa ma unma liyai ema li ma kekahwene e rzongo li ma ulēhwe. **3** Ndi na oma hwama kpeeya, hwa rzi unma nmiimba moma Rzanngo Yerzu. **4** Na oma hwa ma hwe litameya hwene hweya o wotememe hwato hwahwake ema hwa ma woto maatu ema mameneya ngengei na linmetinmeti hwatemi otongongo yawu. **5** O wongo wo awu,

hwanḡa hwalana hwa ma uḡe marzo mawa o rze rzi hwanḡa hwato hwa ijohwa ema, onε e arza e ḡmenya o teni ya hwa ḡweli e? **6** Arza enje anu, ama hvumuwa. E ɔḡḡe na oma ama, e ohweya ehvonda e ma a ma hwe na inyɔ o Galileya ama, **7** "Eḡmana moto a hwεni oli ḡgmbaahwa o maa ma hwato hwa wohwe o li hvanεhwe rzi o meenya meyau ahvumulεhwe" **8** rzi hwa onḡe hweya hweeni. **9** Ehvonda hwa ma uwεlele o rzɔḡḡo hwa ma ohweya liyome leni la hwaokoweli na mɔkɔ hwene hweya hweyarze, **10** Hwa ma hwe ndi Maliye na Mataena, Yowana Maliye e nyanḡo yama Yakohvo na hwanεi ema hwa ma hwe na wɔ wɔndi hwa ma ohweya hwa nεi hwagbeeli. **11** Ndi hwa rzi lokεne hwanḡa hwalana mame hwa ma ohwe hwa ma ewowa ndi na eti ya mbɔrzi, **12** Ndi tɔ nanu Petolo a ma tεmε rzi a hwanḡa o lende o rzɔḡḡo a ma ujama rzi a εne maatu ma mbɔmi ema hwa ma mo ḡḡe, Maliyeli a ma hwe anḡa moḡmiti rzi a timba na hwetamirzeli o mame ema e gbeyεne.

O NJIYA YA EMAURZI

13 O wɔḡo wunya mεne hwa gbeeli hwa hwake, hwa ma hwe o li εnde mbowa hvɔkɔ ema emahwele hwe Emaurzi, Emahwe hvoka ya eya yaa mayai lirezamba o limeni, li uka o Yelurzalemi. **14** Hwa ma hwe oli a ohwanεle wɔ na wɔ o hweḡe hweya hweyarze ema hwe ma gbeyεne. **15** Na oma hwa ma hwe li okwa, na lituhwa mendeḡa o hwene hweya wɔ na wɔ, Yerzu mo ḡmiti a maja, a woteya li nde na wɔ. **16** Ndi ema wutahwele, oli mo emba, **17** Rzi a ijowa, "Mame inyɔ e ao hwanεle inyɔ na inyɔ na oma e εnde e? Hwama tεmε rzi hwa uḡe marzo orze." **18** Mɔkɔ wawu ema a ma hwele hwe Kloharzi, rzi a mo ijowa ama, "Ohweli ndi ḡmεni o Yelurzalem ema arza hwiyei hweya ema hwema gbeyεne anḡa o mene menya e?" **19** Rzi a hwijowa ama, "ima hweya e?" Hwa mo alahwe ema, "Lihvomεne Yerzu wa Narzalet, ema a ma hwe emoohweli wa hweliḡe, ama imbama o hweohweli, na o hwegbeeli, o worzo woma

Lohwe na hwato hwarze. **20** Ema hwakaneli hwa ndene hwa eya ya Lohwa, na hwakaneli hwarzu hwa ma akere mbako ya kpeli, rzi hwa mo hvane. **21** Ndi irzo ima ongere nanu ema mndi a hweli ongo ema a ongirze wonya Irzraeli, li aka hve nanu, menya meyau Yawono ema hwene hweyarze hwe gbeyeni. **22** O li hwata hvete nanu, longo la hwalana hwarzu hwa jo tamirze. Hwa endeyai o rzo ongo ene elele, ndi hwa rza unmai nmuimba nmeni. **23** Hwa jeeyai li johweya ema, hwa eneyai ndi hwelinge hwe Angeli hwe wo hweyai ema, a hweli longe. **24** Rzi longo la mbunda jarzu hve hwa edeyai o rzo ongo, wo hve wunmai na oma hwaalana hwa ohweyai, ndi mo, hwarza mo eneyai." **25** Rzi a hwa ohweya ama, "ima tumba hweeti hwe hwato ema inyo ehweli, ndenganere mame ndengate meema meyanu merza loker karzi hweyarze ema hwa e ohweli hwa hwelinge hwa ma ohwe? **26** Rzeke e Klirzito ema hwene o litaka o hwene hweya, ndenga na a e kpeeya o Likaneya leni la Eluhwe e? **27** Liwoteya Morze, ma hwa ohweli hwa hwelinge hwarze ema hwa unmere mame ema ema ohwahwa o hwetileli hweyarze li mo hvomene. **28** Na oma hwa ma kombene embowa ema hwa ma hwe li ende, Yerzu a ma a ahwanere na aaka ndi o worzo. **29** Ndi hwa ma mo ateke na nginya ema, "Hwe na irzo, e hwanja e ngombe ema kombene, wuunya wo ako. "Rzi a ende o lihwe na wo." **30** Na oma a ma hwe o hweleeli na wo, Rzi a wowa yolo, angmba jeka, Rzi a woteya di li hwa ngmba eyo. **31** Anga ndi mirzo mawu ma lihvoweya, ndenga hwa mo emba, Rzi a nyongo o mirzo mawu: **32** Rzi hwa ijowane moko na onni ema, "Rzeke meema me arzu, me tumbaneyai ndi joli joli, lingi lirzako ema ahweeyai lijo ohwirzene o njiya, o lijongelene hwetileli e? **33** Hwa ma teme o wotemeteme, hwa timba o Yelurzalem Anga ndi hwa ma unma liyome la hwa okoweli na moko, na hwaneni ema hwa ma arzanane na wo. **34** Rzi hwa wo hweya ema, "Ehweli ndi joke! Rzango ama hvummuwa, a unmere Rzimoni." **35** Anga ndi wo hwa ahwake hwa ma ohweya engindi mame ema egbeyene onjiya,

na nε hwa ma embeya Yerzu, Lirzako ama hwa hwendeya Yolo.

YERZU A MA UDMELE HWAOKOWELI HWA ENI

36 Na oma hwama hwe li ohwa lihvomεne hwene hweya, Yerzu, mo ηmiti a ma temε o tiiteni yawu, rzi a ohwa ama, "Eyole e hwe na inyɔ." **37** Rzi hwa lembeya mokambiya na wɔngɔ hwa ma ɔngεle ndi ema hwa eni ndi molimo. **38** Rzi a hwa ohweya ama, "Mame ndengate e a takirze, na ma luteya manyu ma ondi na lihwame e? **39** E ɔngɔ maa mami na matanga mami. Imba mεne ono! Eno lembε, e ɔngɔ: Elimo erza hwεni nyama ya nyo. **40** Na oma a ma ohwe nanu, rzi aunmεle maa na matanga ma eni. **41** Nεte hwa rzi loke, Ehwanja o mɔnyεngi na manyaka, rzi a hwa ijowa ama, "(E ohvi) Yohvi juume ja lila anu e? **42** Rzi hwa mo ηgmba morzɔrzɔ mo nyama ya malihwa ema hwa ma ihve. (tumbε) **43** Rzi a e wowa, a e laa o mirzɔ ma wu. **44** Rzi a hwa o hweya ama, "Hweya hweyɔ hweene ema imba na ma e ohweya e hvonda na ma hwe na inyɔ: Hweya hwe arze hwe hwεni li ondirzehwe, na oma e tilahwi o li no hvomεne o mbenda yama Morze na hwaohweli hwa hwelingε, na o mεrzɔkɔ me ama Dahwiti. **45** Rzi a hwa lihvowa ma luteya mawu o li rzɔngintane hwetileli. **46** Ama hwa ohweya ama; "Nanu ndi etilahwi: Eklirzito e angamεnei litaka na lihvumuwa o kpeli, o wunya wo ukirze meyau. **47** Li aeyεle na li lakirzehwe la wohwe li ohwahwa o Lina leni, o hwekome hweyarze, liwoteya o Yelurzalem. **48** Ehwele mbonji o hwene hweya. **49** Na hwεni li e omeya mame ema Tate a ma kakεne, ndi e ambεle anu mbowa natεe e rzɔngεhwe na e ηginya e uweya o ηmanyu. **50** Ehvonda a ma hwa liyεle, likombεne Hwetani, Rzi akarze maa meni, a hwa namirze. **51** Na oma ama hwe lihwa namirze, A ma hwa hwεmε, Rzi a wowahwa o ηmanyu ya Lohwa. **52** Rzi hwa mo kanε, hwa timba o Yelurzalem na mɔnyεngi mo ndεne. **53** Rzi hwa hwe i hvonda jarze o ndawo ya Lohwa, "li eka

Lohwe."